

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för 2012 om anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt 28 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2011.

Efter förslag av finansutskottet och efter yttrande från miljö- och jordbruksutskottet har riksdagen genom beslut den 23 november 2011 fastställt utgiftsramen för utgiftsområde 20 för 2012 till 5 025 102 000 kr. Miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker regeringens förslag om medelstilleddning på anslag och bemyndiganden. Utskottet ställer sig i övrigt bakom de bedömningar som regeringen har redovisat. Samtliga motioner avstyrks.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet har med hänvisning till sina respektive förslag för utgiftsområdet inte deltagit i utskottets beslut om tilldelningen på anslag. I stället redovisar dessa partier sina ställningstaganden i fyra särskilda yttranden.

Utskottet har gjort en uppföljning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2012 för 20 Allmän miljö- och naturvård samt en fördjupad uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet anfört i dessa avsnitt.

I betänkandet behandlas även regeringens skrivelse 2010/11:157 Rikskommissionens granskning av klimatinsatser utomlands – statens inköp av utsläppskrediter. Vidare behandlas två följdmotioner med åtta yrkanden.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. I betänkandet finns fyra reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	9
Uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft	9
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20	
Allmän miljö- och naturvård	15
Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	20
Inledning	20
1:1 Naturvårdsverket	21
1:2 Miljöövervakning	23
1:3 Åtgärder för värdefull natur	23
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	25
1:5 Miljöforskning	26
1:6 Kemikalieinspektionen	27
1:7 Internationellt miljösamarbete	29
1:8 Supermiljöbilspremie	29
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	31
1:10 Klimatanpassning	32
1:11 Inspire	33
1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	33
1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	34
1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	36
1:15 Hållbara städer	37
1:16 Skydd av värdefull natur	40
1:17 Havs- och vattenmyndigheten	43
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	43
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	44
Förslag till nya anslag m.m.	47
Utskottets ställningstagande	54
Information om rovdjur	54
Köp av utsläppskrediter m.m.	56
Svensk klimatpolitik	60
Styrning och kontroll av CDM-projekt m.m.	63
Reservationer	67
1. Köp av utsläppskrediter m.m., punkt 6 (V)	67
2. Svensk klimatpolitik, punkt 7 (S, MP, V)	68
3. Kostnader för klimatinvesteringar i Sverige, punkt 8 (S, MP)	69
4. Styrning och kontroll av CDM-projekt m.m., punkt 9 (S, MP)	69
Särskilda yttranden	71

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (S)	71
2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (MP)	75
3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (SD)	79
4. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (V)	81
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	85
Proposition 2011/12:1	85
Skrivelse 2010/11:157	86
Följdmotioner med anledning av skrivelse 2010/11:157	86
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	87
<i>Bilaga 2</i>	
Utskottets förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	92
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionens förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	93
<i>Bilaga 4</i>	
Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – en uppföljning	95
<i>Bilaga 5</i>	
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	107
 <i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen	126
Tabell 2 Utgiftsutvecklingen för anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	137
Tabell 3 Utgiftsutvecklingen för anslag 1:15 Hållbara städer	143
Tabell 4 Utgiftsutvecklingen för anslag inom klimatområdet (tusental kronor)	148
Tabell 5 Svenska utsläpp av växthusgaser under perioden 2008–2012	150

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet anført om utskottets uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft.

2. Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet anført om utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20.

3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

a) Bemyndiganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. låta Batterifondens medel, som tagits ut med stöd av lagen (1990:1332) om avgifter för miljöfarliga batterier, användas för forskning om batterier

2. under 2012 för ramanslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 82 000 000 kr 2013–2015

3. under 2012 för ramanslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 140 000 000 kr 2013–2037

4. under 2012 för ramanslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 668 000 000 kr 2013–2022

5. under 2012 för ramanslaget 1:5 Miljöforskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kr 2013–2015

6. under 2012 för ramanslaget 1:10 Klimatanpassning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kr 2013–2015

7. under 2012 för ramanslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 155 000 000 kr 2013–2017

8. under 2012 för ramanslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 150 000 000 kr 2013–2021

9. under 2012 för ramanslaget 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kr 2013–2017

10. under 2012 för ramanslaget 1:15 Hållbara städer ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 111 000 000 kr 2013–2017

11. under 2012 för ramanslaget 1:16 Skydd av värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kr 2013–2062

12. under 2012 för ramanslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 450 000 000 kr 2013, högst 450 000 000 kr 2014 och högst 450 000 000 kr 2015–2017.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 20 punkterna 1–12.

b) Anslag

Riksdagen anvisar för 2012 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård enligt utskottets förslag i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:1 utgiftsområde 20 punkt 13.

c) Motioner om anslag m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2011/12:Fi241 yrkande 19, 2011/12: MJ250, 2011/12: MJ263, 2011/12: MJ281 yrkandena 4 och 5, 2011/12: MJ294, 2011/12: MJ307 yrkandena 5 och 6, 2011/12: MJ312, 2011/12: MJ325, 2011/12: MJ364, 2011/12: MJ382 yrkandena 1–3 och 14, 2011/12: MJ407 yrkandena 22 och 34, 2011/12: MJ408, 2011/12: MJ423, 2011/12: MJ462, 2011/12: MJ467 yrkande 1, 2011/12: MJ475, 2011/12: N260 yrkande 8 och 2011/12: N303 yrkande 6.

4. Information om rovdjur

Riksdagen avslår motion 2011/12: MJ389.

5. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2010/11:157 till handlingarna.

6. Köp av utsläppskrediter m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2011/12: MJ2 yrkandena 1 och 2 samt 2011/12: MJ407 yrkandena 5 och 13.

Reservation 1 (V)

7. Svensk klimatpolitik

Riksdagen avslår motionerna 2011/12:MJ1 yrkandena 1, 3 och 4 samt 2011/12:MJ382 yrkande 8.

Reservation 2 (S, MP, V)

8. Kostnader för klimatinvesteringar i Sverige

Riksdagen avslår motion 2011/12:MJ1 yrkande 6.

Reservation 3 (S, MP)

9. Styrning och kontroll av CDM-projekt m.m.

Riksdagen avslår motion 2011/12:MJ1 yrkandena 2 och 5.

Reservation 4 (S, MP)

Stockholm den 24 november 2011

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S)¹, Bengt-Anders Johansson (M), Lars Hjalmered (M), Johan Löfstrand (S)², Rune Wikström (M), Johan Hultberg (M), Anita Brodén (FP), Pyry Niemi (S)³, Åsa Coenraads (M), Helena Leander (MP)⁴, Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD)⁵, Jens Holm (V)⁶, Christina Karlsson (S)⁷, Anna Wallén (S)⁸, Gunnar Sandberg (S)⁹ och Inger Fredriksson (C).

¹⁻⁹ Avstår från ställningstagande under punkt 3.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen (prop. 2011/12:1 utg.omr. 20) om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Utskottet behandlar också ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2011 med anknytning till budgeten, *se bilaga 1*. Utskottets förslag till beslut om anslag återfinns i *bilaga 2*. Regeringens och oppositionspartiernas förslag återfinns i *bilaga 3*.

I betänkandet behandlas vidare dels utskottets fördjupade uppföljning av statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten (*bilaga 4*), dels uppföljningen av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård för 2012 (*bilaga 5*).

Utskottet behandlar även regeringens skrivelse 2010/11:157 Riksrevisionsens granskning av klimatinsatser utomlands – statens inköp av utsläppskrediter. Två följdmotioner med sammanlagt åtta yrkanden har väckts med anledning av skrivelsen. I sammanhanget behandlas vidare tre motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011.

Utgiftsområde 20

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård är indelat i två områden – Miljöpolitik och Miljöforskning. Området Miljöpolitik omfattar frågor som rör naturvård och biologisk mångfald, klimat, havs- vatten- och luftvård, havsplanering, sanering och efterbehandling av förorenade områden, avfall, miljöskydd, miljöövervakning, miljöforskning, kemikaliekontroll, meteorologi, hydrologi och oceanografi, hållbara städer samt internationellt miljö-samarbete. Verksamheten vid Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ingår i området. Vidare hör Stiftelsen institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholms internationella miljöinstitut, Kärnavfallsfonden och AB Svenska Miljöstyrningsrådet till området. Området Miljöforskning omfattar forskning inom utgiftsområde 20, främst forskning om miljö och samhällsbyggande vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) men också forskningsverksamheten vid Naturvårdsverket och Stockholm Environment Institute (SEI).

Utskottets uppföljning och utvärdering

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 3 februari 2011 att genomföra en uppföljning av statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten. Uppföljningen har inriktats på att studera ansvarsfördelningen mellan olika

aktörer när det gäller biologisk mångfald i rinnande vatten i samband med vattenkraft, dammar och regleringsmagasin. Utskottet beslutade den 23 augusti att publicera uppföljningsrapporten i riksdagens rapportserie med titeln Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – en uppföljning (2011/12:RFR1). En sammanfattning av uppföljningen finns i bilaga 4. Utskottets bedömning finns under avsnittet Utskottets överväganden. Uppföljningen presenterades vid en offentlig utfrågning den 4 oktober 2011. Utfrågningen har dokumenterats och redovisas i rapporten Offentlig utfrågning om biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft (2011/12:RFR3).

Miljö- och jordbruksutskottet har som fortsättning på föregående års uppföljning beslutat att följa upp och analysera regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård för 2012. Uppföljningen finns i bilaga 5.

Regeringens skrivelse 2010/11:157

Riksrevisionen har granskat statens köp av utsläppskrediter från andra länder. Denna granskning redovisas i rapporten Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter (RiR 2011:8). Syftet med granskningen är att belysa i vilken utsträckning statens köp av utsläppskrediter från andra länder bidrar till att uppfylla det nationella etappmål till 2020 som riksdagen beslutat. Ett ytterligare syfte är att granska i vilken utsträckning statens köp av utsläppskrediter har genomförts effektivt, transparent och till rimliga kostnader.

Riksrevisionen överlämnade granskningsrapporten till riksdagen den 16 februari 2011 som sedan i sin tur överlämnade rapporten till regeringen samma dag.

Vid utskottets sammanträde den 28 april 2011 föredrog riksrevisor Claes Norgren med medarbetare Riksrevisionens granskningsrapport (RiR 2011:8).

Med anledning av granskningsrapporten överlämnade regeringen skrivelse 2010/11:157 Riksrevisionens granskning av klimatinsatser utomlands – statens inköp av utsläppskrediter till riksdagen den 28 juni 2011.

Två följdmotioner med sammanlagt åtta yrkanden har väckts med anledning av skrivelsen. I anslutning till skrivelsen behandlas vidare tre motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011.

Utskottets överväganden

Uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om utskottets uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft.

Bakgrund

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade i februari 2011 att genomföra en uppföljning av statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten. Uppföljningen har inriktats på att studera ansvarsfördelningen mellan olika aktörer när det gäller biologisk mångfald i rinnande vatten i samband med vattenkraft, dammar och regleringsmagasin. Uppföljningen utgår från riksdagens beslutade miljö kvalitetsmål om levande sjöar och vattendrag. Målet innebär bl.a. att biologisk mångfald ska bevaras och återskapas i vattendragen. I vattendrag som påverkas av reglering ska vattenflöden så långt möjligt vara anpassade med hänsyn till biologisk mångfald.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Syftet har varit att ge utskottet ökade kunskaper inom området inför behandlingen av budgetpropositionen och eventuella motioner. Utgångspunkt för uppföljningen har varit de frågor som ingår i miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde, dvs. fiske, naturvård och miljövård. Frågor som rör den biologiska mångfalden är tvärspektoriella och berör därför flera utskott. Gruppens förhoppning är därför att underlaget ska vara användbart för flera utskott i samband med beredning av ärenden som berör den biologiska mångfalden i rinnande vatten.

Utskottet har beslutat att publicera uppföljningen i rapporten 2011/12:RFR1 (prot. 20). En sammanfattning av rapporten och uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar finns i *bilaga 4*. På grundval av de resultat som framkom i uppföljningen anordnade utskottet en offentlig utfrågning om biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft den 4 oktober 2011. Syftet med utfrågningen var att få bättre kunskap om möjligheterna att bevara och återskapa den biologiska mångfalden i samband med vattenkraft. En utskrift av utfrågningen har publicerats i rapporten Offentlig utfrågning om biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft 2011/12:RFR3.

Utskottets ställningstagande

Rinnande vatten, biologisk mångfald och vattenkraft

Utskottet konstaterar inledningsvis att dammar, vattenkraftverk och regleringsmagasin påverkar den biologiska mångfalden i rinnande vatten på ett mycket negativt sätt. Samtidigt har vattenkraften flera fördelar. Det är en förnybar energikälla som har använts under lång tid och som leder till små klimatpåverkande utsläpp. Utskottet noterar att både småskaliga och storskaliga vattenkraftverk påverkar den biologiska mångfalden, men att det kan vara lättare att åtgärda problem vid små kraftverk än vid stora. I relation till den el som produceras är dock de små kraftverkens miljöpåverkan större. Utskottet anser att det är viktigt att i det fortsatta utvecklingsarbetet lyfta fram både problem och möjligheter som har uppmärksammats för att kunna bevara och återskapa biologisk mångfald i rinnande vatten på bästa möjliga sätt.

Utskottet har funnit att frågan om vattenkraftens negativa påverkan på den biologiska mångfalden i rinnande vatten har diskuterats länge. Som exempel kan anges att dåvarande bostadsutskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet 2005 om den då aktuella miljömålspropositionen redovisade riksdagens tidigare ställningstaganden i frågan. Bostadsutskottet påpekade att det finns anledning att se över frågan om hur behovet av förbiflöden i befintliga vattenkraftverk kan tillgodoses och som en del i detta hur ändamålsenliga reglerna för omprövning av vattendomar är i sammanhanget. I sitt yttrande hänvisade utskottet till flera betänkanden där frågan hade behandlats. Utskottet vill mot den bakgrunden peka på vikten av att de frågor som tas upp i denna uppföljning behandlas vidare i utvecklingsarbetet kring biologisk mångfald i rinnande vatten, både inom riksdagens olika utskott, i regeringen och inom berörda myndigheter. Utskottet menar att det också finns behov av fortsatta överväganden kring de olika utredningsförslag som har lämnats vad gäller vattenverksamhet. Det är vidare naturligt att den nya Havs- och vattenmyndigheten i sin verksamhet uppmärksammar de problem kring vattenkraften och den biologiska mångfalden som lyfts fram i denna uppföljning.

Verksamhetsutövarnas ansvar och insatser för biologisk mångfald

Utskottet konstaterar att det från branschen har framförts att kraftbolagen har ett miljöintresse och att olika förbättringsinsatser genomförs, både utifrån tillstånd och på frivillig väg. Samtidigt har myndigheter och miljöorganisationer riktat kritik mot verksamhetsutövare och då särskilt mot deras bristande vilja att vidta miljöförbättrande åtgärder.

Utskottet noterar att det i dag saknas tillräckliga motiv för kraftbolagen att arbeta med miljöfrågor. Utskottet ser behov av fortsatta och förstärkta insatser från verksamhetsutövarna för att bevara och återskapa den biologiska mångfalden i vattendragen. Utskottet noterar i detta sammanhang att det finns utredningsförslag om att fiskeavgifterna ska få användas på annat

sätt än vad som framgår av vattendomar för att möjliggöra att avgiftsmedlen används till åtgärder som är värdefulla och får positiva effekter. Inför det fortsatta utvecklingsarbetet är det viktigt att frågan om fiskeavgifterna hanteras vidare.

Riksdagens miljömål för vattendragen

Målen har inte nåtts, trots att riksdagen vid olika tillfällen har framfört vikten av att t.ex. fiskvägar anläggs för att möjliggöra vandring förbi vattenkraftverken. Utskottet delar såväl regeringens som Naturvårdsverkets bedömning att ytterligare åtgärder måste vidtas.

Det finns målkonflikter dels mellan olika miljökvalitetsmål, dels mellan miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag och andra mål, t.ex. det energipolitiska målet om förnybar energi. Utskottet vill betona att målkonflikter inte får förlama fortsatt utvecklingsarbete. Det är därför viktigt med en tydlig uppgifts- och ansvarsfördelning samt att myndigheterna ges ett tydligt uppdrag från regeringen att samarbeta. På så sätt bör målkonflikter kunna hanteras och de olika målen kunna uppnås utan att miljön i övrigt tar skada. Det är inte utskottets eller riksdagens uppgift att peka ut hur detta ska ske, men utskottet vill i sammanhanget peka på att Miljömålsberedningen kan vara ett forum för fortsatt behandling av frågor kring målkonflikter.

Uppföljningssystemet inom miljöområdet har nyligen ändrats. Utskottet menar att det ännu är för tidigt att bedöma hur det förändrade uppföljningssystemet fungerar. Utskottet konstaterar dock att det saknas en helhetsbild av de olika insatser som staten vidtar för att bevara och återskapa biologisk mångfald i rinnande vatten med anledning av vattenkraft och vilka resultat som dessa insatser har gett. Utskottet betonar vikten av att uppnådda resultat dokumenteras, analyseras, återskapa och sprids till olika intressenter. Enligt utskottets bedömning är spridningen av åtgärdernas resultat begränsad, vilket inte är tillfredsställande eftersom det innebär att det inte finns någon möjlighet att dra lärdom av goda respektive dåliga exempel. Utskottet vill framhålla vikten av att bygga in ett lärande i det arbete som görs.

Utskottet menar att det är viktigt att regeringen säkerställer att det samlade resultatet av åtgärderna redovisas och analyseras. Det är viktigt att dokumentera erfarenheter av gjorda satsningar, såväl statliga som privata. Utskottet understryker dessutom vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnås genom statens olika insatser för att bevara och återskapa biologisk mångfald i vattendragen. Det är viktigt att riksdagen fortsätter att följa denna fråga.

Ansvarsfördelning för biologisk mångfald och vattenkraft

Utskottet anser att det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning mellan centrala och regionala myndigheter. Det är särskilt viktigt att ansvarsfördelningen klargörs inför tillkomsten av den nya Havs- och vattenmyndigheten. Den nya myndigheten har då, enligt utskottets bedömning, en möjlighet att knyta ihop frågor om fisk och fiske samt hav och vatten. Utskottet understryker samtidigt vikten av att arbetet med den biologiska mångfalden i inlandets vattendrag uppmärksammas av den nya havsmyndigheten.

När det gäller frågor om vattenkraft och biologisk mångfald arbetar de olika myndigheterna inom olika politikområden utifrån olika mål och riktlinjer, samtidigt som det finns många frågor som kräver ett tydligt samarbete och en helhetssyn. Utskottet framhåller vikten av samarbete och samverkan mellan myndigheterna och menar att myndigheternas arbete och insatser bör samordnas.

Utskottet konstaterar att myndigheterna anser att de har tillräckligt hög kompetens, medan andra aktörer menar att myndigheternas kompetens i vattenfrågor är varierande. Utskottet betonar vikten av hög kompetens i vattenfrågor vid de myndigheter som berörs för att kunna säkerställa att goda resultat uppnås.

Utskottet konstaterar vidare att det från flera aktörer och i utredningar har pekats på bristande resurser vid myndigheterna för att kunna utföra arbetet med vattendragens biologiska mångfald. Miljö- och jordbruksutskottet har tidigare uppmärksammat frågan om Kammarkollegiets och Fiskeriverkets resurser för omprövningsarbetet bör förstärkas, liksom länsstyrelsernas resurser för tillsyn och för omprövningsarbetet. Utskottet kan inte utifrån denna uppföljning bedöma i vilken grad som de tilldelade resurserna är tillräckliga eller inte. Utgångspunkten bör vara att myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter inom området och att resursfrågan bör hanteras i detta sammanhang.

Fiskvägar, restaurering av vattendrag och fiskevård

Utskottet konstaterar att arbetet har gått långsamt i förhållande till målen och att det finns ett fortsatt behov av åtgärder. Utskottet betonar därför vikten av förstärkta insatser för restaurering av vattendrag och fiskevård samt vikten av att följa upp resultatet av de insatser som görs. Utskottet vill i sammanhanget även peka på att den biologiska mångfalden i vattendragen också har en näringsaspekt, t.ex. vad gäller möjligheterna till fisketurism och fiskodling. Detta är inte minst viktigt i de delar av Sverige som har en svag näringsstruktur.

Fiskvägar saknas i det stora flertalet kraftverk. Enligt utskottets bedömning går det inte att alltid ställa krav på fiskvägar, men det bör alltid utredas om sådana krav är rimliga att ställa. Uppföljningen visar att tidigare byggda fiskvägar inte alltid är funktionella och att de ibland har eftersatt underhåll, bl.a. eftersom dessa frågor inte har reglerats tydligt i

vattendomar. Utskottet konstaterar samtidigt att det numera alltid ställs funktionskrav på de fiskvägar som ska byggas enligt tillstånd, liksom att det finns krav på att det ska göras en uppföljning efter ett antal år. Utskottet har funnit att det är viktigt att säkerställa att kraftbolagen har tillräckliga motiv för att bevara och återskapa biologisk mångfald i vattendragen.

Utskottet konstaterar att det inte finns någon entydig bild av vilken kostnad som fiskvägar innebär för kraftbolagen, men att det inte heller finns någon entydig bild av vilket värde som återskapad biologisk mångfald leder till. Utskottet menar att det är viktigt att klargöra de ekonomiska konsekvenserna av olika handlingsalternativ.

När det gäller t.ex. insatser för ålen har miljö- och jordbruksutskottet tidigare framhållit att det är angeläget att åtgärder vidtas för att minska dödligheten av ål vid passage av kraftverksturbiner och att sådant arbete bör finansieras av kraftbolagen själva, medan planering, prioritering och utvärdering av dessa åtgärder är en nationell angelägenhet. Civilutskottet har framfört att regeringen bör återkomma till riksdagen och redovisa vilka åtgärder som har vidtagits och ska vidtas enligt planen när det gäller krav på verksamhetsutövare att anlägga fiskvägar i reglerade vattendrag.¹

Utskottet menar att det i första hand är kraftbolagen som bör betala åtgärder för att återskapa och bevara biologisk mångfald, men konstaterar att statliga bidrag till restaureringsåtgärder kan förenkla arbetet och göra att processen går snabbare. Det är viktigt att kraftbolagen ges tillräckliga motiv att arbeta med biologisk mångfald. Dessutom behövs statliga resurser för att finansiera åtgärder som annars inte skulle komma till stånd. Det är viktigt att det även fortsättningsvis avsätts statliga medel till sådana insatser. Utskottet konstaterar att de statliga resurserna för restaurering av vattendrag har varierat över tid. Utskottet framhåller vikten av långsiktighet i medelstilledningen och det faktum att det behövs resurser för att kunna genomföra restaureringar.

Arbetet med biologisk mångfald utifrån miljöbalken och andra regler

Utskottet konstaterar att bestämmelserna om vattenverksamhet inte har integrerats helt i miljöbalken. Detta har enligt vad som framkommit i uppföljningen lett till att praxis utgår från den äldre, exploateringsinriktade vattenlagen och inte från den helhetssyn som finns i miljöbalken och dess förarbeten. Utskottet noterar att det finns utredningsförslag som syftar till att harmonisera regelverket för vattenverksamhet med annan verksamhet som regleras i miljöbalken. Inför det fortsatta utvecklingsarbetet i dessa frågor vill utskottet betona vikten av det övergripande målet att främja en hållbar utveckling. Det är viktigt att denna fråga hanteras vidare.

Utskottet har tidigare framfört att för att nå miljökvalitetsmålen behövs ett intensifierat arbete med bl.a. tillsyn. Utskottet vidhåller sin bedömning att detta är ett viktigt instrument för arbetet med biologisk mångfald i rin-

¹ Regeringen lämnade skrivelse 2010/11:163 Insatser för vandrande fisk i sjöar och vattendrag till riksdagen i augusti 2011. Civilutskottet bereder frågan.

nande vatten. Uppföljningen visar att tillsynen dock är begränsad och att den inte har prioriterats av länsstyrelserna. Utskottet menar att både verksamhetsutövarnas egenkontroll och länsstyrelsernas tillsyn av vattenverksamhet är viktiga och att tillsynen bör prioriteras. Utskottet menar även att det är viktigt med tillsynsvägledning och att den nya Havs- och vattenmyndighetens ansvar för detta uppmärksammas.

Utskottet har tidigare framfört att det behövs ett intensifierat arbete med bl.a. omprövning av vattendomar. Utskottet anser fortfarande att detta är ett viktigt instrument för arbetet med biologisk mångfald i rinnande vatten. En mycket stor del av verksamheten vid vattenkraftverken utövas enligt domar som prövats mot tidigare vattenlagar då det ställdes få eller inga villkor som tog hänsyn till miljön. Utskottet har i uppföljningen fått många indikationer på att situationen är otillfredsställande med tanke på hur äldre vattendomar är utformade. Det behövs fortsatta analyser av hur frågan kan hanteras för att säkerställa den biologiska mångfalden. Utskottet noterar också att det i många kommuner upplevs att man inte har fått någon kompensation för det intrång i miljön som gjordes när vattenkraften byggdes ut. Frågan om bygdeavgifter har under senare år behandlats av olika utredningar.

Utskottet konstaterar att en omprövning är resurskrävande för en ansökande myndighet. De krav som en omprövning ställer på myndighetens resurser innebär att det finns en risk för att myndigheten avstår från att begära en omprövning. Det finns vidare olika juridiska hinder för att driva på omprövningsarbetet och det kan därför behövas en modernisering av regelverket, men detta är en fråga som inte har ingått i denna uppföljning.

Vattenförvaltningen

Utskottet konstaterar att de fem vattenmyndigheterna fortfarande ses som nya aktörer och att flera instanser har pekat på att det är ett problem att ingen har haft ansvar för att hålla ihop och samordna vattenmyndigheternas arbete på nationell nivå. Det har framförts att vattenförvaltningen hittills inte har fått något större genomslag och inte resulterat i konkreta åtgärder för vattendragen. Utskottet vill betona vikten av fortsatt utveckling av vattenförvaltningen och menar att den nya Havs- och vattenmyndigheten kan innebära en möjlighet till tydligare samordning.

Förslag

Miljö- och jordbruksutskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet har anfört om sin uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft.

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad utskottet har anfört om regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen lämna en redovisning i budgetpropositionen av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till riksdagens beslutade mål. Som en del i utskottens löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet i februari 2011 att genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Syftet har varit att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2012 samt att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen. Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen. Uppföljnings- och utvärderingsgruppens rapport redovisas i *bilaga 5* i detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Miljömålsarbetet

Riksdagen har beslutat om 16 miljö kvalitetsmål. Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar att målen är viktiga för det miljöpolitiska arbetet i Sverige. Miljömålen är till sin karaktär tvärssektoriella och berör därmed olika utskott i riksdagen. De har olika uppgifter, och en av uppgifterna är att vara en utgångspunkt för mål- och resultatstyrningen av den statliga verksamheten. Detta innebär att målen ska vara en utgångspunkt för den resultatredovisning som regeringen gör till riksdagen, varför det är väsentligt att målen är tydliga. Det är dessutom önskvärt att det redan från början tas fram robusta indikatorer. Det är också av vikt att det tydliggörs vilket behov av information om uppnådda resultat som riksdagen, regeringen och myndigheterna har för att kunna styra och genomföra fortsatta miljöpolitiska insatser.

Utskottet anser därför att det vore en fördel om frågor om hur målen ska följas upp i fortsättningen behandlas i samband med att nya etappmål tas fram och beslutas. Det är viktigt att beakta riksdagens, regeringens och förvaltningens behov av resultatinformation i det fortsatta arbetet med att utveckla miljömålssystemet samt att strukturen för uppföljning av miljökvalitetsmålen utvecklas med tydliga mål och indikatorer.

Fortsatt utveckling av den ekonomiska styrningen

Miljö- och jordbruksutskottet har i de senaste årens uppföljningar betonat vikten av ett fortsatt utvecklingsarbete kring den ekonomiska styrningen och behovet av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen. Enligt utskottets mening kvarstår behovet av fortsatt utvecklingsarbete och det är väsentligt att utskottet även fortsättningsvis tar en aktiv del i det pågående utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning. Det är viktigt med en fortsatt dialog mellan riksdagen och regeringen kring dessa frågor, inte minst för att leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning enligt gällande riktlinjer. Regeringen har i årets budgetproposition inte kommenterat utskottets ställningstaganden i förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning. Det är därmed oklart hur regeringen ser på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen.

Utskottet vill särskilt framhålla att utskottet har arbetat med uppföljningar av regeringens resultatredovisningar under flera år. Utskottets erfarenhet är att regeringen, oberoende av vilka partier som ingår i den, har lagt stor vikt vid utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete och därmed också betydelsen av att de synpunkter som framkommit i uppföljningarna också beaktas av regeringen. Utskottet vill mot den bakgrunden betona vikten av fortsatt utvecklingsarbete inom Regeringskansliet vad gäller dessa frågor och att dialogen mellan det aktuella departementet och utskottet fördjupas. Utskottet vill också uppmärksamma att det faktum att bestämmelserna om utskottens uppföljning och utvärdering numera har tagits in i regeringsformen markerar den vikt som läggs vid utskottens uppföljning. I utskottens beredning av ärendena ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § RF). Uppföljning och utvärdering av riksdagsbesluten ingår i riksdagens granskning av rikets styrelse och förvaltning.

Sammanfattningsvis behöver utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen fortsätta, liksom dialogen mellan riksdagen och regeringen kring hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas. Regeringen bör i kommande resultatredovisningar utveckla sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen för utgiftsområde 20.

Resultatredovisningens struktur och utformning

Regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning. Det är viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. Resultatredovisningen utgår på ett tydligt sätt från de miljökvalitetsmål som riksdagen har beslutat om, vilket är mycket positivt. För att öka relevansen som underlag för riksdagens budgetbeslut är det viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen och att skilja på insatser och resultat.

Utskottet anser att det är väsentligt att det fortsatta utvecklingsarbetet leder till att utskottets möjligheter förbättras när det gäller att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag. Det är viktigt att regeringen redovisar sådan information till riksdagen så att utskottet kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultaten i förhållande till målen och att den när det är möjligt knyter redovisningen av resultat till de olika anslagen inom utgiftsområde 20. Det är också viktigt att skilja på redovisningen av resultat av genomförda statliga åtgärder från insatser och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område. Dialogen mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras bör fortsätta, både vad gäller redovisningens innehåll och form.

Kemikalieområdet

Hösten 2010 beslutade riksdagen att 25 miljoner kronor per år skulle tillföras anslaget 1:6 Kemikalieinspektionen under perioden 2011–2014 för en handlingsplan för kemikalier. I december 2010 gav regeringen Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram och genomföra den aviserade handlingsplanen för en giftfri vardag. Handlingsplanen presenterades därefter i mars 2011. Under det första året har resursförstärkningen främst använts till personalkostnader.

Satsningen innebär bl.a. att tillsynen har utökats, något som enligt utskottets bedömning är en viktig insats som kan utgöra underlag för överväganden om en mer långsiktig finansiering av utökad tillsyn. Satsningen innebär även att projekt förbereds kring dialogen med andra aktörer. Samarbete med andra myndigheter är viktigt för att ta till vara olika kompetenser och för att uppnå ett brett engagemang kring dessa frågor. Ökat samarbete kan även leda till att arbetet blir mer långsiktigt. Det är viktigt att regeringen analyserar eventuella behov av att ge relevanta myndigheter i uppdrag att samverka och att återrapportera resultatet. När det gäller EU-arbetet innebär satsningen att Sveriges möjlighet att driva på EU:s kemikaliepolitik kommer att öka. Detta är positivt och ligger i linje med intentionerna bakom satsningen. EU-arbetet har stor betydelse för möjligheten att uppnå riksdagens beslutade mål om en giftfri miljö. Det vore därför

värdefullt om riksdagen fick fortsatt rapportering om de konkreta resultat som satsningen leder till när det gäller Sveriges möjlighet att driva på för en mer effektiv kemikaliepolitik i EU.

Satsningar av denna typ kan leda till att en fråga uppmärksammas och ges ett särskilt fokus under en viss tid, vilket är mycket positivt. Samtidigt kan tidsbegränsade satsningar av denna typ leda till en viss ryckighet i myndigheters arbete och möjlighet att arbeta långsiktigt och målmedvetet med olika frågor. Det tar tid att både rekrytera personal till en satsning och att avveckla personal vid satsningens slut. Vidare är det oklart vad som händer med upparbetade rutiner, samlad kunskap och påbörjat arbete efter satsningsperiodens slut. Det är värdefullt att utvärdera hur effektiva denna form av satsningar är i jämförelse med mer långsiktiga åtaganden. I detta kan ingå att följa frågan om hur kostnadseffektiva denna typ av satsningar är. Det vore värdefullt om regeringen återkom till riksdagen i någon av de två kommande årens budgetpropositioner och redogjorde för vilka konsekvenser som regeringen ser inför att den riktade satsningen upphör. En sådan redogörelse skulle ge riksdagen ett fördjupat underlag inför beredningen av regeringens budgetförslag.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram vikten av att regeringen löpande följer utvecklingen av insatserna och att resultaten av detta redovisas till riksdagen, inte minst vad gäller satsningens konkreta betydelse för tillsynen, dialogen med andra aktörer och EU-arbetet inom kemikalieområdet. Det är angeläget att regeringen säkerställer att berörda myndigheter involveras och att regeringen analyserar om det finns behov av att ge dessa myndigheter i uppdrag att samverka och att detta återrapporteras samt att satsningen följs upp och utvärderas. Uppnådda resultat bör redovisas till riksdagen och bedömas i förhållande till mål och kostnader. Det är väsentligt att beakta hur resultat på långsikt kan uppnås vad gäller arbetet för en giftfri miljö och att i det fortsatta kemikaliepolitiska arbetet ta till vara de erfarenheter som görs inom satsningen.

Havsmiljö

Tillståndet i haven har under många år varit oroande. Regeringen uppger att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Utskottet anser att det är viktigt att Sverige även i fortsättningen är pådrivande och målinriktat i havsmiljöarbetet, både internationellt och inom EU, samt att den nationella satsningen på havs- och vattenfrågor fortsätter. Regeringens resultatredovisning visar att fyra av de sju delmålen har nåtts, helt eller delvis. Utskottet vill även betona att det är viktigt att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt. Det är även i fortsättningen angeläget att vidta åtgärder mot utkast av fisk.

Enligt utskottet är det särskilt positivt att regeringen redovisar sin bedömning av måluppfyllelse. Det skulle underlätta riksdagens möjlighet att bedöma resultaten om redovisningen innehöll en kort genomgång av upp-

nådda resultat och hur de har utvecklats över åren. En försvårande faktor för uppföljning av resultat inom bl.a. havsmiljöområdet är att insatserna styrs av flera olika mål, vilket gör att resultaten av insatserna redovisas på olika ställen i budgetpropositionens resultatredovisning. Det är därför svårt att få en överblick över resultatutvecklingen för sådana övergripande områden som t.ex. havsmiljö. Redovisningen av resultat för de olika delmålen bör utvecklas vidare.

Hållbara städer

Riksdagen har anslagit medel till ett ekonomiskt stöd till hållbara städer om totalt 340 miljoner kronor under perioden 2009–2010. Vidare har regeringen tillsatt en delegation med uppgiften att verka för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden. År 2010 genomförde miljö- och jordbruksutskottet en fördjupad uppföljning av denna satsning på hållbara städer. Hösten 2010 beslutade riksdagen att tillföra anslaget för hållbara städer 30 miljoner kronor per år 2011–2012 för att fasa ut verksamheten.

Satsningen på hållbara städer har förlängts för att säkerställa kunskaps-spridning, vilket är positivt. Riksdagen har understrukt vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnås och att det är viktigt att fortsätta att följa frågan. Utskottet noterar att det i årets resultatredovisning endast finns mycket begränsad redovisning och bedömning av uppnådda resultat.

Mot den bakgrunden vill utskottet framhålla betydelsen av att regeringen uppmärksammar och åtgärdar de problem som utskottet har pekat på i samband med sin uppföljning av satsningen på hållbara städer. Det är väsentligt med långsiktighet, kontinuitet och uthållighet i arbetet med hållbar stadsutveckling. Många myndigheter arbetar med hållbar stadsutveckling, varför det är viktigt med tydlig ansvarsfördelning. Satsningen bör om några år utvärderas. Det är angeläget att erfarenheterna från satsningen tas till vara och sprids och att regeringen återrapporterar till riksdagen vilka resultat som satsningen ger.

Klimat

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, ett delmål för 2008–2012 och ett etappmål till 2020. Vidare har riksdagen beslutat om två anslag som är särskilt inriktade mot klimatområdet. Regeringen har i årets resultatredovisning gjort bedömningen att det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Enligt regeringens bedömning kommer dock delmålet för 2008–2012 att nås och etappmålet till 2020 ligger inom räckhåll. Utskottet har i olika sammanhang uttryckt sin oro över att de globala utsläppen av växthusgaser ökar. Samtidigt har utskottet lyft fram att det är glädjande att de svenska utsläppen minskar. Utifrån vad som har framkommit i årets uppföljning kan utskottet bekräfta de bedömningar som

utskottet tidigare har gjort. Utsläppssiffror för 2010 kommer att presenteras i en nära framtid. Enligt utskottets mening är det av stor betydelse att utskottet får fortlöpande information för att löpande kunna följa den fortsatta händelseutvecklingen. Med anledning av en redogörelse från Riksrevisionen har riksdagen gett regeringen till känna att frågan om hur det samlade överskottet av utsläppsrätter ska hanteras bör underställas riksdagen för beslut. Regeringen har ännu inte lämnat förslag om hur överskottet ska hanteras.

Mot den bakgrunden vill utskottet särskilt lyfta fram att det är positivt att regeringen avser att utveckla återrapporteringen till riksdagen vad gäller utsläpp av växthusgaser. Utskottet utgår från att frågan om hur ett eventuellt kommande överskott ska hanteras kommer att underställas riksdagen i enlighet med riksdagens tidigare beslut.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet har anfört om regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård i enlighet med vad utskottet föreslår och vad som framgår av bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen regeringens förslag om medelstillsdelning på anslagen. Riksdagen bifaller även regeringens förslag om bemyndiganden under detta utgiftsområde. Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden med förslag om annan fördelning på anslag och om nya anslag under utgiftsområdet m.m.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Inledning

Enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen ska riksdagen i ett och samma beslut fastställa ramarna för de olika utgiftsområdena och godkänna en beräkning av statsbudgetens inkomster. Beslutsordningen innebär att riksdagen tar ställning till dessa poster genom ett beslut. Alla förslag som avser utgiftsramar m.m. och beräkningen av statsbudgetens inkomster är sammanförda i en enda beslutspunkt, det s.k. rambeslutet. Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2011/12:FiU1) behandlat regeringens och partiernas förslag till fördelning av statsutgifterna på utgiftsområden. Detta betänkande ligger till grund för riksdagens rambeslut som fattades den 23 november 2011 om statsbudgeten och utgiftsramarna för de olika utgifts-

områdena nästa år. Riksdagen har därmed ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård som angivits i budgetpropositionen. Ramen för utgiftsområde 20 är 5 025 102 000 kr för 2012.

När riksdagen fattat beslut om fördelningen av utgifterna i statsbudgeten på utgiftsområden tar utskotten och därefter riksdagen ställning till anslagsfördelningen inom respektive utgiftsområde. Även beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. I det följande redovisas regeringens förslag för de olika verksamheter som ingår i utgiftsområde 20 och förslagen i de aktuella motionerna.

1:1 Naturvårdsverket

Propositionen

Anslaget används för Naturvårdsverkets förvaltningskostnader, inklusive verkets kostnader för att administrera de verksamheter som finansieras via anslagen.

Regeringen föreslår att 500 000 kr per år fr.o.m. 2012 överförs från anslaget till anslaget 1:9 Statens jordbruksverk under utgiftsområde 23 för att täcka Jordbruksverkets utökade ansvar för tillsynsvägledning enligt miljötillsynsförordningen (2011:13). Regeringen föreslår vidare att nationalparksföreskrifterna ses över i syfte att möjliggöra kommersiell verksamhet. För detta arbete föreslås att 5 miljoner kronor per år 2012–2013 tillförs anslaget.

Regeringen föreslår att 367 682 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis bör anslaget förstärkas med 100 000 000 kr för Naturvårdsverkets arbete med bl.a. miljömålen och tillståndsprövning av miljöfarliga verksamheter. I kommittémotion MJ475 (SD) anförs att anslaget bör höjas med 50 000 000 kr. Enligt partimotion MJ408 (V) delvis behövs ökade resurser för att Naturvårdsverket ska kunna fortsätta att bedriva ett bra arbete. I motionen föreslås därför en ökning av anslaget med 15 000 000 kr. Enligt partimotion MJ407 (V) yrkande 34 bör mer resurser tillföras Naturvårdsverket för konsupplad statistik och analys av klimatpåverkan.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Av propositionen framgår att regeringen nu genomför de förändringar i miljömålssystemet som aviserades i propositionen Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155). Tydligare fokus läggs på genomförande och åtgärdsarbete. En parlamentarisk kommitté, Miljömålsberedningen, har tillsatts på uppdrag av regeringen med uppgift att utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder (dir. 2010:74).

Beredningen ska hantera frågor som kräver politiska avvägningar eller områden som är särskilt komplexa och kännetecknas av stor osäkerhet. Beredningen har lämnat två delbetänkanden med förslag till en handlingsplan för att utveckla strategier i miljömålssystemet (SOU 2010:101) och förslag till etappmål (SOU 2011:34).

Naturvårdsverket har i sin instruktion fått i uppgift att samordna arbetet med miljömålsuppföljningen i samråd med andra berörda myndigheter och att samordna tillämpningen av samhällsekonomiska analyser inom miljömålssystemet. Naturvårdsverket har genomfört en översyn av miljö kvalitetsmålnens preciseringar och lämnat förslag till uppdaterade preciseringar i sin utökade årliga redovisning av miljö kvalitetsmålen 2011, Miljömålen på ny grund, Naturvårdsverkets rapport 6420. Miljömålsberedningens betänkande om etappmål i miljömålssystemet och Naturvårdsverkets förslag till preciseringar bereds nu i Regeringskansliet.

När det gäller könsuppdelad statistik och analys av klimatpåverkan har utskottet tidigare behandlat den frågan i betänkande 2009/10:MJU1. Miljö- och jordbruksutskottet hänvisade vid det tillfället till utbildningsutskottets behandling av forskningspropositionen (prop. 2008/09:50, bet. 2008/09: UbU4) då utbildningsutskottet bl.a. anförde att det enligt propositionen fortfarande finns behov av att öka kunskaperna om vissa genusfrågor, bl.a. när det gäller kvinnors hälsa, frågor om diskriminering, mansforskning och frågor som handlar om mäns våld mot kvinnor. Det finns i dag 23 inrättningar och institutioner med inriktning på genusforskning. Regeringen uppdrog 2007 åt Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (Fas) att stödja forskning om kvinnors hälsa med totalt 30 miljoner kronor per år under en treårsperiod. Av betänkandet framgick vidare att regeringen anser att Vetenskapsrådet fortsatt bör avsätta särskilda medel för att finansiera genusforskning. I enlighet med regleringsbrev redovisade Vinnova i årsredovisningen för 2007 vilken hänsyn som tagits till jämställdhetsfrågor vid val av FoU-teman. I årsredovisningen konstateras att forskning visat på kvinnors och män skilda resemönster, vilket bl.a. föranlett Vinnova att satsa på särskilda teman inom programmen Dynamo samt Infrastruktur och effektiva transportsystem. Under 2007 pågick enligt betänkandet tio genusrelaterade projekt inom de båda programmen.

Utskottet vill även nämna att Naturvårdsverket har tagit fram en rapport, Genusperspektiv på allmänhetens kunskaper och attityder till klimatförändringen (tidigare växthuseffekten), Rapport P1075, oktober 2009. Enligt studien har rapporten gett intressanta insikter om skillnader mellan män och kvinnor när det gäller deras syn på klimatproblematiken och hur dessa skillnader har förändrats över tid. I studien anförts att det finns skillnader mellan män och kvinnor vad gäller attityder till och kunskaper om klimatförändringen.

1:2 Miljöövervakning

Propositionen

Anslaget används för uppföljning och rapportering av uppgifter knutna till miljö kvalitetsmålen, för miljöövervakning, för bidrag till vissa ideella organisationer m.fl. och för bidrag till bl.a. AB Svenska Miljöstyrningsrådets arbete med miljökrav vid offentlig upphandling och miljöledningssystem. Medlen för att följa upp och rapportera uppgifter knutna till miljö kvalitetsmålen och till miljöövervakningen ska fördelas av Naturvårdsverket efter samråd med berörda myndigheter. En del av anslaget används för internationell miljöövervakning och internationell rapportering som följer av EU-direktiv och andra internationella åtaganden.

I budgetpropositionen för 2011 har regeringen aviserat att en supermiljöbilspremie kommer att införas fr.o.m. 1 januari 2012. De beräknade medlen för premien har tillfälligt placerats under anslaget 1:2 Miljöövervakning. Nu föreslår regeringen att medel avseende premien fr.o.m. 2012 överförs till anslaget 1:8 Supermiljöbilspremie med 20 miljoner kronor 2012, 80 miljoner kronor 2013 och med 100 miljoner kronor 2014.

Regeringen föreslår att 292 714 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Miljöövervakningen genomförs bl.a. i program som löper över flera år. För att Naturvårdsverket ska kunna teckna fleråriga avtal med de aktörer som utför övervakning, bemyndigas regeringen enligt förslaget att under 2012 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 82 000 000 kr under perioden 2013–2015.

Motionen

I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis föreslås en ökning av anslaget med 50 000 000 kr. Miljöövervakning är av väsentlig betydelse för att det ska gå att följa upp den faktiska utvecklingen i miljön. De bidrag som ges till ideella miljöorganisationer är enligt motionen mycket kostnadseffektiva satsningar.

1:3 Åtgärder för värdefull natur

Propositionen

Anslaget används till insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald och insatser för friluftsliv. Anslaget får särskilt användas för kostnader

- för skötsel av skyddade områden, naturvårdsförvaltning och fastighetsförvaltning
- för artbevarande och viltförvaltning
- i samband med skötsel och övrig förvaltning av värdefull natur.

Regeringen förslår att basfinansiering av medel till åtgärder för havs- och vattenmiljö på 200 miljoner kronor även fortsättningsvis finansieras från anslaget. Motsvarande belopp bör därför även efter 2014 överföras från anslaget till anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Regeringen föreslår att 615 535 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

För fleråriga avtal som avser förvaltning av värdefulla naturområden, medfinansiering i större EU-projekt och samverkansavtal med statliga myndigheter bemyndigas regeringen enligt förslaget att under 2012 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 140 000 000 kr under perioden 2013–2037.

Motionerna

Enligt partimotion MJ408 (V) delvis bör anslaget höjas med 250 000 000 kr för att förstärka arbetet med biologisk mångfald och för att en svensk Nagoyaplan ska kunna sjösättas. I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis föreslås en höjning av anslaget med 215 000 000 kr. När alltmer natur skyddas behövs också mer resurser för skötseln av skyddade områden. För ett antal av våra hotade arter behövs enligt motionen mer specifika bevarandeinsatser. Därför har arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter stor betydelse om miljömålet Ett rikt växt- och djurliv ska kunna nås. Enligt partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis bör en kraftsamling ske för att hejda förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av våra ekosystem. Ett prioriterat område bör vara skydd av gammelskog.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Enligt propositionen är biologisk mångfald tillsammans med klimatfrågan vår stora miljöutmaning och en hörnsten i regeringens miljöpolitik. Biologisk mångfald står därför för de största posterna i miljöbudgeten. fungerande ekosystem är en förutsättning för allt liv på jorden. Biologisk mångfald säkrar nödvändiga ekosystemtjänster som försörjer oss med t.ex. råvaror, livsmedel och vattenrening. Ekosystemen är nödvändiga för att upprätthålla luftens syrehalt och jordens bördighet och för att buffra effekter av klimatförändringen. I ljuset av Sveriges åtaganden från Nagoya bedrivs i Regeringskansliet ett systematiskt arbete med att utveckla och förstärka arbetet med att skydda skogslandskapets ekosystem och biologiska mångfald. Arbetet utgår från en helhetsbild och syftar till att öka effektiviteten i arbetet med att bevara den biologiska mångfalden i skogslandskapet, såsom förbättrad miljöhänsyn, utökad formellt skydd och restaurering av skogsekosystem. Skydd av skog behandlas även under anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur, till vilket utskottet hänvisar.

Regeringen har gett Miljömålsberedningen i uppdrag att se över miljökvalitetsmålen och generationsmålet. I sitt delbetänkande Etappmål i miljömålssystemet (SOU 2011:34) har Miljömålsberedningen föreslagit etappmål för biologisk mångfald som rör ekosystemtjänster och resiliens, hotade

arter och naturtyper, invasiva främmande arter, kunskap om genetisk mångfald och den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden. Underlaget för förslaget utgörs främst av den internationella överenskommelse som gjordes inom konventionen om biologisk mångfald i Nagoya under 2010. Betänkandet är under beredning i Regeringskansliet.

1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Propositionen

Anslaget används för att inventera, undersöka och åtgärda förorenade områden som behöver saneras och efterbehandlas samt för att ta fram prioriteringsunderlag. Anslaget används även för att åtgärda saneringsobjekt som är särskilt angelägna ur risksynpunkt och för att göra akuta saneringsinsatser. Anslaget används vidare för att inventera om det förekommer objekt som förorenats av en statlig organisation som inte längre finns kvar, och i så fall genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar av dessa. Anslaget används även för att ta om hand historiskt radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet.

Kostnaderna vid Statens geotekniska institut (SGI) och Sveriges geologiska undersökning (SGU) har ökat genom förslagen i propositionen Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden m.m. (prop. 2008/09:217, bet. 2009/10:MJU6, rskr. 2009/10:26). Regeringen föreslår därför att 10 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 överförs till anslaget 2:3 Statens geotekniska institut, utgiftsområde 18 samt 5 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 till anslaget 1:8 Sveriges geologiska undersökning: Geologisk undersökningsverksamhet m.m. utgiftsområde 24.

För delfinansiering av ökade kostnader för Sveriges bidrag till det europeiska vädersatellitprojektet Eumetsat föreslås att 10 miljoner kronor per år 2012–2015 överförs till anslaget 1:7 Internationellt miljösamarbete. För delfinansiering av fortsatt klimatanpassning föreslås att 40 miljoner kronor per år 2013–2015 överförs till anslaget 1:10 Klimatanpassning. Regeringen föreslår vidare att anslaget minskas med 15 miljoner kronor 2012 och med 20 miljoner kronor per år 2013–2015. Neddragningen på anslaget kan innebära förseningar för planerat sanerings- och efterbehandlingsarbete.

Regeringen föreslår att 472 618 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

För fleråriga avtal som rör inventering, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden bemyndigas regeringen enligt förslaget att under 2012 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 668 000 000 kr under perioden 2013–2022.

Motionerna

I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis föreslås att anslaget höjs med 187 000 000 kr för att möjliggöra sanering av förorenade områden som Phylatteriontomten i Trelleborg, Vinterviken i Stockholm, sågverksom-

rådet i Lessebo och dussintals andra förgiftade platser i kommuner runt om i Sverige. I partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis anförs att man bör satsa på en minskad spridning av miljögifter bl.a. genom att bibehålla takten vid saneringen av förorenade områden.

I kommittémotion MJ475 (SD) yrkas en höjning av anslaget med 100 000 000 kr för att öka resurserna för att sanera och återställa förorenade områden med Östersjön som prioriterat område.

Enligt partimotion MJ408 (V) delvis bör anslaget förstärkas med 60 000 000 kr. Stora områden i Sverige behöver saneras. Med en sanering ökar möjligheten till rekreation eller byggande på områdena.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

I propositionen anförs att det mellan 2005 och 2010 har funnits två delmål som gäller förorenade områden (delmål 6 och 7) under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Delmål 6 om åtgärdande av förorenade områden som innebär akuta risker, med målår 2010, har enligt propositionen uppnåtts genom att alla sådana områden har fått åtminstone ett temporärt skydd, även om arbete återstår innan alla områden har åtgärdats slutgiltigt. Bedömningen är en annan än den som tidigare gjorts. I augusti 2010 pågick åtgärder vid 29 prioriterade områden. Från 1999, då anslaget skapades, t.o.m. 2010 har efterbehandlingsåtgärder med statlig finansiering genomförts och avslutats vid 75 prioriterade områden. Delmål 7 är enligt propositionen möjligt att nå under förutsättning att områdena utreds och åtgärdas i högre takt än i dag. De åtgärder och organisatoriska förändringar som föreslogs i proposition 2008/09:217 Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden m.m. har genomförts. Naturvårdsverket ansvarar numera för att samordna, prioritera och administrera det statliga bidraget för efterbehandling och för att följa upp, utvärdera och rapportera effekterna av bidraget. SGU utreder förorenade områden där staten har ett eget ansvar som verksamhetsutövare men där den myndighet som har orsakat föroreningen inte längre finns kvar. SGU kan också vara huvudman för utredningar och åtgärder i bidragsfinansierade projekt. Det kan t.ex. ske då en kommun inte har möjlighet att agera som huvudman. SGI har sedan 2010 ett ansvar för forskning, teknikutveckling och kunskapsuppbyggnad inom området.

När det gäller frågan om insatser för Östersjön hänvisas till vad som anförs nedan under anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

1:5 Miljöforskning

Propositionen

Anslaget används främst för finansiering av forskning som stöder Naturvårdsverkets arbete inom flera områden som berör miljö kvalitetsmålen, för forskning som knyter an till miljöbalken och för underlag till internatio-

nella förhandlingar. Anslaget ska också finansiera statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

För delfinansiering av ökade kostnader för Sveriges bidrag till det europeiska vädersatellitssamarbetet Eumetsat föreslås att 5 miljoner kronor 2012 och 6 miljoner kronor per år 2013–2015 överförs till anslaget 1:7 Internationellt miljösamarbete.

Regeringen föreslår att 88 063 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

För att Naturvårdsverket ska kunna teckna avtal om fleråriga miljöforskningsprojekt bemyndigas regeringen enligt förslaget att under 2012 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kr under perioden 2013–2015.

Motionen

I partimotion MJ408 (V) delvis föreslås en ökning av anslaget med 10 000 000 kr. Regeringens ökade anslag för miljöforskning välkomnas men potentialen bedöms vara så stor inom vetenskapen att ännu större satsningar behövs.

1:6 Kemikalieinspektionen

Propositionen

Anslaget används för Kemikalieinspektionens förvaltningskostnader, dvs. kostnader som avser tillsyn och vägledning, riskbedömning, riskbegränsning för allmänkemikalier och riskbegränsning för bekämpningsmedel. Anslaget används även för finansiering av Internationella kemikalieseekretariatets verksamhet.

Regeringen föreslår att 191 028 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis föreslås en ökning av anslaget med 25 000 000 kr för att bl.a. genomföra åtgärder från Miljömålsberedningens förslag, genomföra förbud mot farliga ämnen, intensifiera EU-arbetet, förstärka tillsynen och arbeta aktivt med praxisbildning. I partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis anförs att Kemikaliebelastningen riskerar både vår hälsa och reproduktion. Sverige behöver därför en mer offensiv politik för en giftfri vardag, till skydd för både människor och miljön.

Enligt kommittémotion MJ475 (SD) bör Kemikalieinspektionen få ökat anslag med 10 000 000 kr för att leva upp till målet om att genomföra en radikal begränsning av kemiska tillsatser.

Vänsterpartiet föreslår i partimotion MJ408 delvis en ökning av anslaget med 50 000 000 kr. I denna motion och i kommittémotion MJ281 (V) yrkande 4 anförs att grön kemi, dvs. miljöanpassade kemikalier från förnybara råvaror i stället för oljebaserade råvaror, är en viktig del i en hållbar produktion och användning av kemikalier. Möjligheten att inrätta ett svenskt kemikalieinstitut bör utredas.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Av propositionen framgår att regeringen har gjort giftfri miljö till en av de miljöpolitiska huvuduppgifterna under mandatperioden 2010–2014. Mer pengar satsas och flera nya initiativ tas för att kemikalier som skadar miljön eller riskerar människors hälsa ska fasas ut eller oskadliggöras. Kemikalieinspektionen får en resursförstärkning på sammanlagt 100 miljoner kronor under perioden 2011–2014 för att genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Även andra myndigheter, näringsliv, forskare samt konsument- och miljöorganisationer kommer att engageras i genomförandet. Både Kemikalieinspektionen och regeringen kommer att etablera dialoger med företag för att främja och stödja dem att i högre utsträckning byta ut farliga ämnen i kemiska produkter och varor. Kemikalieinspektionen kommer att väsentligt öka sin tillsyn över farliga ämnen i leksaker och andra varor. Tillsammans med Konsumentverket kommer myndigheten att öka informationen om kemiska risker till konsumenter och inköpare så att deras möjligheter till medvetna miljöval stärks. Det behövs vidare ett intensifierat och mer effektivt arbete med att få bort hälsoskadliga kemikalier i livsmedel.

Regeringen bedömer i propositionen att den sammantagna skyddsnivån i EU:s lagstiftning och de internationella överenskommelserna många gånger är otillräcklig, framför allt när det gäller att skydda barn och ungdomar i vardagen. Därför har Miljömålsberedningen fått i uppdrag att till den 15 juni 2012 ta fram en strategi för Sveriges kommande arbete inom EU och internationellt. I direktivet till beredningen pekar regeringen bl.a. på nya utmaningar i form av kombinationseffekter och hormonstörande ämnen samt nanomaterialens eventuella risker för människa och miljö. Det ingår också i beredningens uppdrag att analysera hur det kan säkerställas att läkemedelsrester som kommer ut i miljön inte hotar växt- och djurliv eller dricksvattnets kvalitet. Som ett stöd till beredningens överväganden kommer Kemikalieinspektionen att tillsammans med andra berörda myndigheter göra en bred genomgång av EU:s lagstiftning för att finna förbättringsområden.

När det gäller frågan om forskning kring s.k. grön kemi, dvs. en utveckling av kemikalier som bygger på att undvika toxiska egenskaper där även energi- och resursaspekter ingår, har en rapport lämnats av Kemikalieinspektionen (pm 4/10 Kemikalier och klimat, Synergier och målkonflikter mellan miljömålen Giftfri miljö och Begränsad klimatpåverkan). I rapporten presenteras förslag till åtgärder. Eftersom det är en förstudie är försla-

gen enligt rapporten preliminära och i första hand tänkta att leda till vidare analys kring kemikaliers roll i förhållande till klimatförändringar. Ett av förslagen i rapporten behandlar frågan om ett nationellt centrum för grön kemi som stöder utvecklingen av giftfria, resurssnåla och klimatneutrala lösningar. Centrumet kan enligt rapporten användas för att främja strategier för grön kemi inom olika delar av samhället. Utskottet, som behandlade en liknande motion i betänkande 2010/11:MJU1, har från Regeringskansliet fått uppgift om att förslaget om ett nationellt centrum för grön kemi för närvarande inte är aktuellt att arbeta vidare med. Enligt Regeringskansliet övervägs dock de aspekter som nämns i rapporten i samband med regeringens arbete med kemikaliefrågor.

1:7 Internationellt miljösamarbete

Propositionen

Anslaget används för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer samt för internationellt samarbete. Stödet avser internationella miljökonventioner och avtal om miljöfrågor i FN-systemet. Anslaget finansierar Sveriges årliga bidrag till den miljöfond som utgör kärnan i finansieringen av FN:s miljöprogram Uneps verksamhet. Vidare disponeras anslaget för bilateralt och EU-relaterat miljösamarbete samt för stöd till internationella organisationer. Dessutom används medlen för kostnader för deltagande i internationellt samarbete på kärnenergiområdet, dvs. Sveriges reguljära medlemsavgift i Internationella Atomenergiorganet (IAEA), bidraget till IAEA:s Technical Assistance and Cooperation Fund och kostnader i samband med övrigt internationellt kärnsäkerhetssamarbete. Anslaget används också för att betala Sveriges medlemsavgifter i de internationella organisationerna Eumetsat (det europeiska vädersatellitesamarbetet), ECMWF (det europeiska centrumet för medellånga prognoser) och WMO (den världsmeteorologiska organisationen). Regeringen föreslår att 41,5 miljoner kronor per år 2012–2015 tillförs anslaget för ökade kostnader för Sveriges bidrag till det europeiska vädersatellitesamarbetet, Eumetsat, och till Internationella atomenergiorganet IAEA.

Regeringen föreslår att 182 531 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:8 Supermiljöbilspremie

Propositionen

För införandet av en supermiljöbilspremie fr.o.m. 1 januari 2012 föreslås att ett nytt anslag förs upp på statens budget fr.o.m. 2012. Anslaget ska användas för att stimulera inköp av de bilar som släpper ut allra minst koldioxid.

I budgetpropositionen för 2011 aviserade regeringen att en supermiljöbilspremie kommer att införas fr.o.m. 1 januari 2012. Personbilar med mycket låga utsläpp, upp t.o.m. 50 gram koldioxid per km, kommer sanno-

likt till största delen att vara laddhybrider och rena elbilar. Merkostnaden för en sådan bil är uppskattad till mellan 100 000 kr och 150 000 kr på grund av att bl.a. batteritekniken fortfarande är dyr. För att stimulera inköp av dessa bilar inför regeringen ett bidrag om högst 40 000 kr per bil. Målgruppen för bidraget föreslås omfatta privatpersoner, bilpooler, offentlig sektor samt företag, inkluderande taxibolag och biluthyrningsföretag, för att bidraget ska få ett så stort genomslag som möjligt. Stöd till företag omfattas dock av EU:s statstödsregler, varför bidragssystemen måste utformas i enlighet med detta regelverk och anmälas till Europeiska kommissionen. De beräknade medlen för premien har tillfälligt placerats under anslaget 1:2 Miljöövervakning. Regeringen föreslår att medel avseende premien fr.o.m. 2012 överförs från anslaget 1:2 med 20 miljoner kronor 2012, 80 miljoner kronor 2013 och med 100 miljoner kronor 2014. Regeringen föreslår att 20 000 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionerna

I kommittémotion MJ382 (S) yrkande 1 (delvis) anförs att anslaget bör minskas med 20 000 000 kr. Den supermiljöbilspremie som regeringen föreslår kommer bara att gynna människor som har råd att köpa mycket dyra miljöbilar, och reformen skapar ett otillräckligt omställningstryck. I stället föreslås i motionen ett system med stegvisa miljöbilsbonusar för bilar med lägre utsläpp. Även i partimotion MJ408 (V) delvis föreslås en minskning av anslaget med 20 000 000 kr. I kommittémotion MJ467 yrkande 1 delvis föreslår Miljöpartiet en minskning av anslaget med 20 000 000 kr och anför i partimotion Fi241 yrkande 19 delvis att miljöbilssystemet bör ersättas med ett system som kan skynda på omställningen av den svenska bilparken. Systemet bör bl.a. bygga på att ägare till bilar som släpper ut lite fossil koldioxid får en bonus som bekostas av ägare till bilar som släpper ut mycket koldioxid.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Regeringen anför i propositionen att Sverige 2030 bör ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. I dag står transportsektorns utsläpp för cirka en tredjedel av de totala utsläppen. I snabb takt ställs nu bilparken om, även om mycket kvarstår att göra. Miljöbilspremien ledde enligt propositionen till en rivstart för miljöbilsutvecklingen, och nya miljöbilar är skattebefriade under ytterligare fem år. Trenden med stadigt ökande utsläpp från trafiken är bruten och minskningen av utsläpp från nya personbilar var förra året den största sedan mätningarna startade. Att skynda på omställningen av den svenska bilparken till mer energieffektiva fordon är en av de viktigaste uppgifterna inom miljöområdet för regeringen. För detta krävs ytterligare utvecklade ekonomiska styrmedel och andra stimulansåtgärder. I propositionen anförs att miljöbilsdefinitionen bör skärpas från den 1 januari 2013 så att den femåriga befrielsen från fordonsskatt alltid går till de mest miljöanpassade alternativen. Miljöbilsdefinitionen

bör också därefter skärpas successivt för att en ungefär konstant andel av de nya bilarna ska omfattas av definitionen. Regeringen anser att en ny definition bör baseras på Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 443/2009 om utsläppsnormer för nya personbilar. Under 2010 var 40 % av de personbilar som registrerades miljöbilar, vilket kan jämföras med miljöbilsandelen på ca 15 % vid miljöbilspremiens införande 2007.

Den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar förlängs med två år för bilar som är utrustade med teknik för drift med elektricitet som tillförs genom laddning från en yttre energikälla eller med annan gas än gasol. Nedsättningen kommer därmed att gälla t.o.m. det beskattningsår som slutar den 31 december 2013. Fordonstekniken för hybrider, som framför allt drivs med fossilt bränsle, och etanolbilar har nått en sådan mognad att syftet att stimulera introduktionen av mer miljöanpassade bilar är uppfyllt för dessa bilar. Därför fortsätter inte subventionerna av dessa tekniker genom den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet. Den permanenta nedsättningen av förmånsvärdet till jämförbara konventionella bilar gör emellertid att teknikerna får fortsatt stöd om miljöbilarna är dyrare i inköp än konventionella bilar. Bilköpare bör stimuleras att teknikneutralt välja de bästa miljöalternativen. Tekniken utvecklas nu snabbt och det finns ett behov av att underlätta introduktionen av nya lösningar. Regeringen avser därför att från den 1 januari 2012 införa en ny supermiljöbilspremie om 40 000 kr per bil till inköp av de bilar som släpper ut allra minst koldioxid.

1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Propositionen

Anslaget används för förvaltningskostnader för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI).

Regeringen föreslår att 209 049 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Motionen

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis bör anslaget höjas med 15 000 000 kr. Behovet av insatser från SMHI kommer enligt motionen att öka framöver på grund av klimatförändringar och konsekvenserna av dem, bl.a. översvämningar.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

När det gäller klimatförändringarnas konsekvenser ska regeringen, som framgår under anslaget 1:10 Klimatanpassning nedan, inrätta ett nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI.

1:10 Klimatanpassning

Propositionen

Anslaget används för vissa förebyggande och kunskapshöjande insatser för att begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. Anslaget får även användas för de administrativa kostnader som följer med insatserna.

Det viktiga klimatanpassningsarbetet som inleddes 2009 fortsätter och utvecklas. Resurser tillförs för fortsatta karteringar och länsstyrelsernas arbete. Regeringen avser även att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI.

Regeringen föreslår att 117 000 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

För att avtal om fleråriga projekt ska kunna tecknas bemyndigas regeringen enligt förslaget att under 2012 besluta om ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kr 2013–2015. Besluten avser upphandlingar för den nationella höjmodellen.

Motionen

I partimotion MJ408 (V) delvis föreslås en ökning av anslaget med 30 000 000 kr. Förslaget om ett kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI välkomnas, men det behövs enligt motionen ett extra tillskott totalt sett för klimatanpassning.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

Enligt propositionen behöver arbetet med anpassning till ett förändrat klimat i Sverige stärkas och samordnas på central och regional nivå. Vidare måste kunskap om klimatanpassning spridas och genomsyra hela samhället och vara en del av myndigheters och organisationers verksamhet. Stora framtida kostnader kan därmed minskas eller till viss del undvikas. De positiva effekterna kan också bättre tas till vara.

De stora omställningar som samhället står inför kräver olika typer av åtgärder för att minska sårbarheten och anpassa verksamheter till ett successivt förändrat klimat. För att klara detta krävs en fortsatt uppbyggnad, förmedling och samordning av kunskap, både nationellt och regionalt. Regeringen avser därför att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI. Ett kunskapscentrum för klimatanpassning kan fungera som en nod där kunskapen samlas och utvecklas och förmedlas till olika delar av samhället. Centrumet ska framför allt samla in, sammanställa och tillgängliggöra kunskap om klimatanpassning som tas fram regionalt, nationellt och internationellt. Relevanta myndigheter kan bistå det föreslagna kunskapscentrumet, liksom länsstyrelserna som redan i dag har det regionala samordningsansvaret för klimatanpassningsfrågor.

Satsningen på länsstyrelsernas arbete med klimatanpassning på lokal och regional nivå fortsätter. Arbetet på regional nivå ger också ett viktigt kunskapsflöde till det föreslagna nationella kunskapscentrumet.

För att tillgodose de ökande kraven på basunderlag för klimatanpassningsåtgärder satsas medel på Lantmäteriets, SGI:s och MSB:s (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) verksamheter för insamling och utveckling av olika typer av geografisk och geoteknisk information. Basunderlaget är en viktig nyckelkomponent i utvecklingen av klimatanpassningsarbetet. Tillsammans med kompetensen hos det nationella kunskapscentrumet kan det tjäna som underlag för myndigheters arbete och för regionala handlingsplaner för klimatanpassning.

1:11 Inspire

Propositionen

Anslaget används för att samordna det fortsatta arbetet med genomförandet av Inspiredirektivet i svensk lagstiftning, för en nationell portal samt merkostnader som följer av direktivet. Genomförandet av Inspiredirektivet behöver fortsätta. Regeringen avser därför att återkomma med besked om fortsatt finansiering efter 2012.

Regeringen föreslår att 50 000 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Propositionen

Anslaget används för insatser för att förbättra, bevara och skydda havs- och vattenmiljöer. Detta inkluderar även genomförandet av förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön samt frågor som rör havsplanering.

För arbetet med den nya havsplaneringen föreslås att resurser tillförs Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna. Från anslaget överförs 10 miljoner kronor 2012 och 15 miljoner kronor per år fr.o.m. 2013 till anslaget 1:17 Havs- och vattenmyndigheten. Till anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. under utgiftsområde 1 överförs 8 miljoner kronor 2012 och 15 miljoner kronor per år fr.o.m. 2013. För en fortsatt basfinansiering av medel till åtgärder för havs- och vattenmiljön föreslås att 200 miljoner kronor per år överförs fr.o.m. 2015 från anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur.

Regeringen föreslår att 737 565 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:12 besluta om ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 155 000 000 kr under perioden 2013–2017. Regeringen har ett särskilt bemyndigande för ekonomiska åtaganden för att Havs- och vattenmyndigheten ska kunna teckna avtal om fleråriga åtgärder. Bemyndiganderamen för 2012 föreslås öka med 25 miljoner kronor för att bl.a. kunna hantera insatser i anslutning till det marina direktivet och havsplaneringen.

Motionerna

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis bör anslaget ökas med 50 000 000 kr för att påbörja sanering av förorenade havsområden, inklusive skeppsvrak. I kommittémotion MJ475 (SD) delvis föreslås att anslaget ökas med 200 000 000 kr för att situationen i Östersjön måste tas på allvar.

Utskottets kompletterande uppgifter

Som ovan nämns föreslås att resurser tillförs Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna för arbetet med den nya havsplaneringen. Enligt propositionen avser regeringen att lägga fram ett förslag till riksdagen om en havsplaneringslag. Länsstyrelserna kommer att ha en viktig roll i framtagandet av de havsplaner som Havs- och vattenmyndigheten därmed kommer att ansvara för. För att bygga upp den nya verksamheten inom havsplaneringen föreslås att anslaget 5:1 Länsstyrelserna m.m. för 2012 tillförs medel enligt ovan.

I den tidigare redovisningen i detta betänkande lämnades det under anslaget 1:4 Sanering och återställande av förorenade områden vissa kompletterande uppgifter m.m. till vilka utskottet hänvisar när det gäller medel för sanering.

Utskottet vill även erinra om den offentliga utfrågning som hölls i riksdagen om biologisk mångfald och rinnande vatten och vattenkraft och hänvisar till riksdagens rapport 2011/12:RFR3 i vilken resultatet av utfrågningen redovisas.

1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Propositionen

Anslaget används för insatser som syftar till att uppfylla det svenska åtagandet till 2020 samt internationella klimatåtaganden genom att Sverige deltar i, förbereder, genomför, utvärderar och utvecklar projekt och metoder för s.k. gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling samt för att utveckla liknande mekanismer som upprättas inom ramen för FN:s klimatkonvention. I samma syfte får anslaget användas för förvärv av utsläppsutrymme. Anslaget får även användas för att utveckla systemet för handel med utsläppsrätter samt för att finansiera övervakning i anknytning till internationell utsläppshandel. Anslaget får vidare användas till att bidra till finansiering av den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter.

Insatser för internationella klimatinvesteringar pågår under lång tid, och under tidigare budgetår har medel fonderats i avvaktan på utbetalning. Med anledning av Riksrevisionens påpekande och i enlighet med vad som redovisas i regeringens skrivelse Riksrevisionens granskning av klimatinssatser utomlands – statens inköp av utsläppskrediter (skr. 2010/11:157) före-

slår nu regeringen att medel som tidigare fonderats i avvaktan på utbetalning inryms i anslagets bemyndigande. Detta innebär även att anslagets nivå justeras så att det motsvarar beräknade utbetalningar för budgetåret. Bemyndiganderamen justeras även så att nya åtaganden kan ingås. Beräknad anslagsnivå samt justering av bemyndigande för nya åtaganden motsvarar tidigare beräknade anslagsnivåer och därmed bibehållen ambitionsnivå för insatser för internationella klimatinvesteringar. Fonderade medel återförs till statskassan. Regeringen avser att återkomma med anledning av Energimyndighetens rapport om uppdraget rörande internationella insatser bidrag till klimatmålen (dnr. M2011/2195/KI).

För förvaltningsändamål föreslås att 4 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 överförs till anslaget 1:1 Statens Energimyndighet: Förvaltningskostnader under utgiftsområde 21.

Regeringen föreslår att 70 000 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:13 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 150 000 000 kr under perioden 2013–2021. För att avtal om fleråriga projekt i samband med internationella klimatinvesteringar ska kunna tecknas har regeringen ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden. Bemyndiganderamen för 2012 har justerats utifrån att tidigare medel som fonderats på Nefco återförs samt att bemyndiganderamen justeras så att nya åtaganden kan ingås.

Motionen

Enligt partimotion MJ408 (V) delvis bör anslaget förstärkas med 500 000 000 kr för att öka ambitionen i det internationella klimatarbetet. Insatser ska gå till klimatåtgärder i utvecklingsländer – främst när det gäller Sveriges åtaganden inom ramen för FN:s klimatförhandlingar – och finansieringen ska inte tas från biståndsramen utan vara additionella medel. I motionen framhålls att medlen inte ska användas till finansiering av CDM-projekt (Clean Development Mechanism) eftersom dessa avräknas från Sveriges åtaganden.

Utskottets kompletterande uppgifter

I propositionen framhålls att de industrialiserade länderna har ett särskilt ansvar för att finansiera anpassningsåtgärder. Särskilt stöd behöver ges till de utvecklingsländer som minst av alla har orsakat problemen men drabbas hårdast. Under det svenska ordförandeskapet i EU drev Sverige framgångsrikt på för att få fram ett ökat stöd till utvecklingsländerna, ett arbete som nu fortsätter. Enligt beslut på FN:s klimatmöten ska utvecklingsländerna fram till 2012 samlat få ett klimatbistånd på 30 miljarder dollar. Av dessa bidrar EU med den största enskilda delen, en tredjedel av den totala summan. Från och med 2020 ska 100 miljarder dollar varje år gå till åtgärder för begränsning och anpassning i utvecklingsländerna. Viktigt är även att det klimatbistånd som ges är nytt och additionellt, samt att ansträng-

ningar görs att finna nya former av finansiering utöver den offentliga, som ett led i en internationell process. Sveriges klimatbistånd ska utvecklas och allt bistånd ska klimatsäkras. I betänkandet redovisas nedan kompletterande uppgifter med anledning av förslag till ett nytt anslag Klimatsatsningar i utvecklingsländerna, till vilka utskottet hänvisar.

I propositionen anförs vidare att ett sätt för industriländerna att ta ansvar för finansieringen av åtgärder i utvecklingsländerna och bidra till tekniköverföring är mekanismen för ren utveckling (CDM) och de nya mekanismer som integreras i en ny FN-överenskommelse om minskningar av klimatutsläpp. Sådana mekanismer bidrar till stora och snabba utsläppsminskningar i utvecklingsländerna och är viktiga instrument för investeringar i grön teknologi i växande ekonomier och utvecklingsländer. Såsom framhölls i betänkande 2008/09:MJU28 bidrar även dessa instrument till att skapa en global utsläppsmarknad där det sätts ett pris på utsläppen även i länder utan bindande åtaganden om utsläppsminskningar. I propositionen framhålls att marknadsbaserade mekanismer i nuvarande och nya former kommer att vara centrala element i internationell klimatsamverkan även efter 2012. Sverige avser att medverka i utvecklingen av sådana mekanismer i multilateralt samarbete med andra länder. Regeringen avser också att verka för att den spirande internationella handeln för utsläppsminskningar länkas samman, förstärks och fördjupas så att möjligheterna att nå tvågradersmålet kommer inom räckhåll. Utskottet hänvisar i detta sammanhang även till det som redovisas nedan i betänkandet under avsnittet om styrning och kontroll av CDM-projekt m.m.

1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland

Propositionen

Anslaget används för samarbete med Ryssland inom miljö-, klimat- och kärnsäkerhetsområdet. Medlen avses främst användas till fortsatt samarbete mellan myndigheterna kring reaktorsäkerhet, icke-spridning, kärnavfall och strålskydd, miljöskydd och därtill relaterade projekt av ömsesidig nytta för Sverige och Ryssland. Högst 6 miljoner kronor får användas för administration och samordning. En del av anslaget avsätts till bl.a. regionala organisationers miljörelaterade samarbete med Ryssland.

För delfinansiering av ökade kostnader för Sveriges bidrag till det europeiska vädersatellitsamarbetet, Eumetsat föreslås att 3,25 miljoner kronor per år 2012–2015 överförs till anslaget 1:7 Internationellt miljösamarbete. För delfinansiering av ökade kostnader för Sveriges bidrag till Internationella atomenergiorganet IAEA överförs 3,25 miljoner kronor per år 2012–2015 till anslaget 1:7 Internationellt miljösamarbete.

Regeringen föreslår att 53 500 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

För att avtal om fleråriga projekt ska kunna tecknas inom det område som anslaget omfattar bemyndigas regeringen enligt förslaget att under 2012 för ramanslaget 1:14 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kr under perioden 2013–2017.

1:15 Hållbara städer

Propositionen

Anslaget används för att stödja utvecklingen av hållbara städer. Stödet avser främst ny- och ombyggnadsåtgärder inom en särskild stadsdel, ett särskilt bostadsområde eller kvarter som bidrar till integrerade lösningar för en hållbar stadsutveckling. Anslaget får användas till administration och utvärdering.

Satsningen på hållbara städer upphör i och med utgången av 2012. Utbetalningarna av det ekonomiska stöd som beslutats om kommer dock att fortsätta och innebära utgifter t.o.m. 2017. Med anledning av den nya budgetlagen justeras anslagsnivåerna 2012–2017 för att klara de kommande utbetalningarna. Justeringen innebär inte någon förändring av satsningens omfattning utan utgör en omfördelning av anslagsmedel över tiden.

Regeringen föreslår att 27 500 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

För att kunna fatta beslut om stöd som innebär utgifter under flera år behöver regeringen ett bemyndigande om att ingå ekonomiska åtaganden. Regeringen bemyndigas därför enligt förslaget att under 2012 för ramanslaget 1:15 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 111 000 000 kr under perioden 2013–2017. Nivån på bemyndigandet korresponderar med återstående åtaganden för satsningen på hållbara städer i och med utgången av 2012.

Motionerna

I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis anförs att anslaget bör ökas med 600 000 000 kr för att ett klimatinvesteringsprogram ska kunna återinföras fr.o.m. 2012. Vidare framhålls att det tidigare klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) var framgångsrikt och att det bör drivas vidare och utvecklas. Klimp var också viktig för t.ex. utbyggnaden av biogas. Även i partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis anförs att investeringar i ökad produktion och distribution av biogas bör underlättas för att öka möjligheten att köra bilar på biogas och att Miljöpartiet vill göra en nystart för klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) för att ge kommuner, företag och andra aktörer ekonomiska möjligheter att satsa på klimatvänlig teknik. Enligt kommittémotion N260 (MP) yrkande 8 behövs ett klimatinvesteringsstöd för produktion, distribution och uppgradering av fordonsdrivme-

del. Vidare framhålls att ett nytt klimatinvesteringsprogram bör införas och att stödet ska ha en tonvikt på statlig medfinansiering av kommunernas investeringar i biogasprojekt.

Utskottets kompletterande uppgifter

Regeringen aviserade redan i budgetpropositionen för 2007 att medel inte kommer att avsättas till Klimp efter 2008 och att avsikten var att anslaget skulle användas till regeringens satsning Hållbara städer. Som regeringen anförde i proposition 2008/09:162 *En sammanhållen klimat- och energipolitik – Klimat* är det nu viktigt att kommunerna frigör medel inom egna ramar för att integrera klimataspekten i de kommunala verksamheterna. Det är investeringar som oftast även är ekonomiskt lönsamma. Kommunerna har genom sitt planmonopol och som huvudman för olika verksamheter samt som betydande upphandlare stora möjligheter att påverka samhällsutvecklingen så att den går i riktning mot en minskad klimatpåverkan. I årets budgetproposition framhåller regeringen även att samtliga länsstyrelser sedan 2008 har i uppgift att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga den statliga politiken för minskad klimatpåverkan och energiomställning. Länsstyrelserna ska i bred samverkan utveckla och genomföra regionala klimat- och energistrategier, samt stödja både näringslivets och kommunernas klimat- och energiarbete. För att samordna det regionala klimat- och energiarbetet har länsstyrelserna i de tre storstadslänen fått 2,2 miljoner kronor och de övriga 1,3 miljoner kronor för 2010. För att ytterligare stödja och utveckla det regionala klimat- och energistrategiska arbetet utsågs Dalarna, Skåne och Norrbotten under 2010 till pilotlän för grön utveckling för en treårsperiod. Länsstyrelserna i pilotlänen får ett extra stöd om sex miljoner kronor vardera under treårsperioden 2010–2013. I propositionen anför regeringen att arbetet med de regionala klimat- och energistrategierna utvecklas men att skillnaderna mellan länen är relativt stora både när det gäller hur långt man kommit i processen att genomföra åtgärder och när det gäller ambitionsnivån och kvaliteten i arbetet. Regeringen framhåller därför att en av huvuduppgifterna för pilotlänen för grön utveckling är att stödja och inspirera andra län, att utveckla arbetsmetoder och vägledning samt sprida erfarenheter mellan länen. Det är väsentligt att det strategiska planeringsarbetet går vidare i ett mer operativt genomförande av åtgärder i samverkan med berörda aktörer i länet.

När det gäller satsningar på biogas framhåller regeringen i årets budgetproposition (utg.omr. 21) att biogastekniken skiljer sig från annan förnybar energiteknik på så sätt att dess förutsättningar påverkas av fler politikområdets styrmedel. Det anføres vidare att biogas kan spela en viktig roll i det svenska energisystemet för produktion av förnybart transportbränsle, el och värme och då framför allt lokalt och regionalt. Lokalt innebär biogas, renad till biometan och utnyttjad som drivmedel i tåtorternas trafik, ett betydande steg i riktning mot ekologiskt hållbara städer. Den lovande utveck-

ling med biogas för fordon som inletts i Sverige de senaste 10 åren bör enligt propositionen stimuleras även i fortsättningen. Utskottet hänvisar i detta sammanhang även till det som anförs under anslaget 1:8 Supermiljöbilspremie. Enligt propositionen utgjorde förnybara drivmedel (etanol, FAME och biogas) under 2010 ca 5,7 % av transporterernas energianvändning, en ökning med ca 0,3 procentenheter jämfört med föregående år. Användningen av biogas har ökat betydligt från 0,4 TWh 2009 till 0,6 TWh 2010, vilket motsvarar en ökning från 0,5 till 0,7 % av den totala drivmedelsförbrukningen. Enligt Energimyndighetens kortsiktsprognos i augusti 2011 väntas den förnybara energin utgöra 10 % av transportsektorns energianvändning 2012. Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att i samråd med Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket utveckla en sektorsövergripande biogasstrategi med sektorsgemensamma prioriteringar och slutsatser (dnr N2009/5373/E). Myndigheternas förslag och slutsatser rörande biogas kan därför få betydelse i den fortsatta processen i omställningen av transportsystemet. Regeringskansliet bereder för närvarande de konkreta förslag som redovisas i myndigheternas slutrapport.

När det gäller lagen (2005:1248) om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel (den s.k. pumplagen) framhålls i propositionen att riksdagen under våren 2010 har tillkännagivit att regeringen bör se över de konsekvenser som lagen om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel har för mindre tankställen i glesbygd (bet. 2009/10:TU15, rskr. 2009/10:228). Enligt trafikutskottets mening är det viktigt att en fortsatt utveckling av tillgången på förnybara drivmedel kan förenas med att medborgarna även i landets mer glest befolkade delar ges ett rimligt utbud av drivmedelsstationer. Transportstyrelsen har på uppdrag av regeringen tagit fram två alternativa förslag, och ärendet bereds inom Regeringskansliet.

I propositionen (utg.omr. 21) nämns också att regeringen avser att även i fortsättningen främja utvecklingen av biogas genom att stödja ny teknik och innovativa lösningar som stärker teknikens konkurrenskraft. Landsbygdsprogrammet 2007–2013 erbjuder stora möjligheter att stödja och utveckla produktion och förädling av förnybar energi, exempelvis genom investeringsstöd för biogasproduktion. Dessa möjligheter bör utnyttjas, och regeringen har därför beslutat att inom ramen för landsbygdsprogrammet förstärka möjligheterna att ge stöd till investeringar kopplade till biogasproduktion med totalt 200 miljoner kronor under perioden 2009–2013. Ytterligare medel har gjorts tillgängliga inom programmet för perioden 2010–2013. Satsningen syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och förbättra förutsättningarna för tillväxt, innovation och nya jobb på landsbygden. Regeringen föreslår vidare att anslaget 1:5 Energiforskning under utgiftsområde 21 tillförs 1 311 181 000 kr 2012. Anslaget får användas för att finansiera forsknings-, utvecklings-, demonstrations- och kommersialiseringsinsatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och en effektiv energianvändning i industriella processer i för-

söks- eller fullskaleanläggningar. Regeringen föreslår även att anslaget 1:9 Energiteknik under utgiftsområde 21 tillförs 60 000 000 kr 2012 för att förlänga stödet för utökad produktion, distribution och användning av biogas och andra förnybara gaser, då det är angeläget att stimulera användningen av energitekniker som är gynsamma i ett klimatperspektiv, men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med tekniker som är etablerade på marknaden. Det påpekas även att biogas och solceller är två tydliga exempel på sådana tekniker.

1:16 Skydd av värdefull natur

Propositionen

Anslaget används för insatser för att skydda och bevara naturmiljöer som är värdefulla för biologisk mångfald och friluftsliv. Anslaget får särskilt användas för

- ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken Naturvårdsverkets ansvarsområde
- kostnader för förvärv av samt avtalslösningar för statens räkning för värdefulla naturområden
- kostnader i samband med säkerställande av värdefulla naturområden
- statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd av värdefulla naturområden.

Regeringen föreslår att 751 000 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2012 för anslaget 1:16 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kr under perioden 2013–2062. Regeringen har ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för att fleråriga avtal ska kunna tecknas som avser

- skydd, som exempelvis naturvårdsavtal, av värdefulla naturområden
- förhandsbesked om statsbidrag till områdesskydd
- samverkansavtal med statliga myndigheter.

Motionerna

I kommittémotion MJ382 (S) yrkande 1 delvis anförs att anslaget bör ökas med 200 000 000 kr. Det framhålls att strategin att låta Sveaskog byta till sig skog för skydd är otillräcklig och Naturvårdsverket räknar med att den bytesmark som Sveaskog har att spela med inte räcker till för att nå de uppsatta målen till 2014. Vidare anförs att det har uppmärksammats de senaste åren att skogsbolag som har stora frivilliga avsättningar avverkar annan värdefull skog med många hotade arter. Därför bör också kvaliteten på de frivilliga avsättningarna granskas. Enligt samma motion yrkande 2 ska riksdagen bemyndiga regeringen att under 2012 ingå ekonomiska åtaganden för ramanslaget 1:16 Skydd för värdefull natur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst

225 000 000 kr 2013–2062. Vidare anføres att regeringen bör se över de resurser länsstyrelserna har för att kartlägga värdefulla skogar för att se om dessa kan omprioritera för att förstärka detta arbete (yrkande 14).

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis bör anslaget ökas med 625 000 000 kr. Det anføres att anslagen inte har höjts för att kompensera de ökade kostnaderna per hektar skyddad natur och att arbetet med skydd av områden med höga naturvärden måste intensifieras. I partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis framhålls att en stor del av Sveriges biologiska mångfald finns i skogen. Trots det har Sverige en mycket liten andel skyddad skog, både ur ett internationellt och ur ett biologiskt perspektiv. Vidare anføres att mängden skog med höga naturvärden, i första hand gammelskog, minskar snabbt och att vi i dag har för lite sådan skog för att kunna säkra den biologiska mångfalden där. Därför behövs en kraftsamling för att hejda förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av våra ekosystem.

I partimotion MJ408 (V) delvis anføres att anslaget bör ökas med 250 000 000 kr. Det framhålls att hälften av Sveriges hotade arter finns i skogen och att ökade resurser till skogen behövs för att bevara dessa.

Utskottets kompletterande uppgifter

Så som anfördes i proposition 2008/09:214 Hållbart skydd av naturområden fastställde Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2005 en nationell strategi för formellt skydd av skog som gäller delmålet om långsiktigt skydd av skogsmark. I samtliga län har Skogsstyrelsen och länsstyrelserna gemensamt beslutat om regionala strategier för skydd av skogar, där den nationella skogsstrategin fått en regional anpassning. I de regionala strategierna anges så kallade värdestrakter, vilket är landskapsavsnitt med särskilt höga ekologiska bevarandevärden. Värdestrakter har en högre täthet av skyddsvärda skogar av betydelse för den biologiska mångfalden än omgivande landskap. I propositionen anfördes vidare att kunskapsläget när det gäller värdefulla skogar är relativt gott, bl.a. tack vare Skogsstyrelsens och större skogsägares nyckelbiotopsinventeringar och de särskilda inventeringar av statliga skogar som Naturvårdsverket och länsstyrelserna genomfört. Det påpekades emellertid att det fortfarande finns värdefulla skogar som inte har uppmärksammats i inventeringarna.

Som nämnts ovan i betänkandet har regeringen gett Miljömålsberedningen i uppdrag att se över miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. Mot bakgrund av att överenskommelsen i Nagoya om en strategisk plan för biologisk mångfald innehåller en rad målsättningar, bl.a. om skydd av områden, framhålls i delbetänkandet Etappmål i miljömålssystemet (SOU 2011:34) att Miljömålsberedningen avser att utveckla etappmål i de föreslagna strategierna för en långsiktigt hållbar markanvändning med landskapsfokus och för en sammanhållen vattenpolitik. Ett mycket viktigt Nagoya-delmål i detta sammanhang är målet att minst 17 % av mark- och sötvattenytan och 10 % av kust- och havsytan ska skyddas genom områdes-

skydd. I delbetänkandet framhålls att delmålet också anger att de skyddade områdena ska utgöra ett fungerande nätverk och att de ska skötas effektivt och vara integrerade i det större landskapet. Detta kommer att kräva stora resurser i form av ökade avsättningar. Enligt delbetänkandet ger det internationella delmålet en tydlig riktning i arbetet, men måste, enligt överenskommelsen i Nagoya, anpassas efter nationella behov och prioriteringar, samtidigt som det övergripande globala delmålet ska beaktas. Detta innebär att mindre än 17 % av vissa landområden kan behöva skyddas, medan andra områden kan behöva mycket högre andel områdesskydd än så. Hur mycket som behöver skyddas beror i viss mån på hur markanvändningen ser ut i övrigt.

Enligt årets budgetproposition bedömer regeringen att arbete med skydd och frivilliga avsättningar av skyddsvärd skog samt förbättrad naturvårdshänsyn vid skogsbruksåtgärder behöver genomföras även fortsättningsvis i avvaktan på nya etappmål för miljö kvalitetsmålet. Under 2010 initierade Miljödepartementet och Landsbygdsdepartementet gemensamt en dialog med företrädare för skogsnäringen, myndigheter, naturvårdsorganisationer och forskarsamhället. Det framhålls att syftet med dialogen är att uppnå en ökad samsyn kring problem och brister i naturvårdshänsyn vid skogsbruksåtgärder. Syftet är också att nå en samsyn kring hur dessa brister kan rättas till. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen fick under hösten 2010 i uppdrag att utarbeta en kunskapsplattform om ett hållbart skogsbruk. Uppdraget har redovisats och inom ramen för dialogen har en workshop hållits. De förslag till åtgärder som myndigheterna redovisat kommer att beredas i Regeringskansliet. I propositionen anförts vidare att miljöhänsynen och resurserna för att långsiktigt bevara skyddsvärd skog behöver öka. Det framhålls att regeringens satsning på samverkansprogrammet för kompletterande metoder för skydd av värdefull natur, Kometprogrammet, nu genomförs i fem områden som utsetts till pilotområden – Västerbottens kustland, södra Hälsingland, Dalsland, Kronobergs län och östra Skåne. Under 2011 ska Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen i Skåne län redovisa om programmet kan utökas geografiskt och om det bör omfatta andra typer än skog. Gammelskogarna i Sverige upptar en begränsad andel av den sammanlagda skogsmarksarealen. I det vetenskapliga underlag som ligger till grund för miljömålspropositionerna bedömdes att 10 % av den produktiva skogsmarken med höga naturvärden behövde undantas från skogsbruk på lång sikt för att säkra skogslandskapets biologiska mångfald. I dag omfattas ca 5 % av den produktiva skogsmarken nedanför den fjällnära gränsen av ett formellt skydd. Skogslandskapets naturvärden är huvudsakligen knutna till naturskogar och gammelskogar. Dessa återfinns i fjällnära områden och som restbiotoper nedanför den fjällnära gränsen. Nedanför den fjällnära gränsen utgörs den produktiva skogsmarken endast av några få procent gammelskog. Även om förstärkt miljöhänsyn tas vid skogsbruksåtgärder kan inte gammelskogarnas ekosy-

stem bevaras endast genom detta. Dessa skogar behöver undantas från skogsbruk. I propositionen framhålls därför att regeringen kommer att fortsätta arbetet med att ge gammelskogarna ett långsiktigt skydd.

När det gäller Länsstyrelsernas resurser framhålls det i årets budgetproposition (utg.omr. 1) att länsstyrelserna är verksamma inom flera sektorer och att det råder en stor variation mellan de olika verksamheterna sett till såväl innehåll som deras andel av verksamhetskostnaderna. Eftersom regeringens styrning ska vara verksamhetsanpassad innebär det att länsstyrelserna är mottagare av olika styr signaler från såväl regeringen som sektorsmyndigheterna. Såsom regeringen påpekar ligger utmaningen med styrningen av länsstyrelserna i att kombinera en verksamhetsanpassad styrning för respektive sektor med ett övergripande myndighetsperspektiv. Regeringens avsikt är att styrningen av länsstyrelserna ska bli än mer resultatfokuserad och strategisk.

1:17 Havs- och vattenmyndigheten

Propositionen

Anslaget används för Havs- och vattenmyndighetens förvaltningskostnader. Anslaget får användas för finansiering av kostnader i samband med avvecklingen av Fiskeriverket. För kostnader i samband med att FoU-verksamheten, som t.o.m. den 30 juni 2011 bedrevs vid Fiskeriverket, överförs till Sveriges lantbruksuniversitet föreslås att 6 miljoner kronor per år överförs till anslaget 1:29 Sveriges lantbruksuniversitet fr.o.m. 2012. För kostnader i samband med den nya havsplaneringen överförs 10 miljoner kronor 2012 och 15 miljoner kronor per år fr.o.m. 2013 från anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Regeringen föreslår att 192 583 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Propositionen

Anslaget används av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) för myndighetens förvaltningskostnader. För ökad hantering av forskningsmedel tillförs anslaget 4 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012. Finansieringen sker genom att motsvarande belopp överförs med 2 miljoner kronor från anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och med 2 miljoner kronor från anslaget 1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning under utgiftsområde 23.

Regeringen föreslår att 50 893 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Propositionen

Forskningsrådets viktigaste ansvarsområden är miljöforskning, forskning om de areella näringarna, forskning om samhällsbyggande och forskning till stöd för en ekologiskt hållbar utveckling.

Anslaget används för stöd till grundforskning och behovsmotiverad forskning och forskningsinformation inom områdena miljö och samhällsbyggande samt för projektrelaterade kostnader i anslutning till sådan forskning såsom utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, vissa resor och seminarier samt informationssatsningar. För forskning om de areella näringarna finns inom utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar anslaget 1:28 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.

Anslaget ökas med 11 928 000 kr för finansiering av Stockholms internationella miljöinstitut som tidigare finansierades via anslaget 1:8 Stockholms internationella miljöinstitut. Medel i motsvarande omfattning överförs från anslaget 1:8 Stockholms internationella miljöinstitut. Anslaget minskas med 2 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 för att finansiera en ökad hantering av forskningsmedel. Medel i motsvarande omfattning överförs till anslaget 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader.

Regeringen föreslår att 535 841 000 kr anvisas under anslaget för 2012.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2012 för ramanslaget 2:2 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 450 000 000 kr för 2013, högst 450 000 000 kr för 2014 och högst 450 000 000 kr för 2015–2017. För att underlätta planeringen och teckna avtal om fleråriga forskningsprojekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser för kommande år.

Motionerna

I partimotion MJ408 (V) delvis anförs att anslaget bör ökas med 40 000 000 kr. I samma motion, liksom i kommittémotion MJ281 (V) yrkande 5, anförs att det miljötoxikologiska området är ett mycket viktigt forskningsområde och att medel bör avsättas till miljötoxikologisk forskning som ska kunna delas ut av Formas, Naturvårdsverket och Stockholm Environment Institute (SEI). I partimotion MJ408 delvis anförs även att nya medel bör tillskjutas till Formas för landsbygdsutveckling. Enligt partimotion N303 (V) yrkande 6 bör 25 miljoner kronor anslås till Formas för landsbygdsutveckling. Dessa medel ska sedan kunna sökas av regionala högskolor i samverkan med det lokala och regionala näringslivet för att

bygga upp nya kompetenser och näringar och stärka befintliga småföretag i regioner med de största utvecklingsbehoven, bl.a. i samarbete med våra grannländer.

Enligt motion MJ307 (KD) yrkande 6 bör man fokusera och samordna forskningsresurserna så att vi gemensamt kan hitta effektiva lösningar för energieffektivisering, energiproduktion och transporter utan negativ klimatpåverkan.

Utskottets kompletterande uppgifter

I propositionen framhålls att en av de viktigaste punkterna när det gäller att nå miljökvalitetsmålet *giftfri miljö* är att få en bättre kunskap om hur kemikalier påverkar miljön och människors hälsa. Den första registreringsomgången för Reach har genomförts enligt plan, vilket innebär att det för ca 3 400 ämnen ska finnas tillräckliga uppgifter för att hantera dessa på ett säkert sätt. Fortfarande kvarstår dock att de registreringskrav som ska uppfyllas fr.o.m. den 31 maj 2018 för ämnen som tillverkas eller importeras i volymer om 1–10 ton bedöms vara otillräckliga för att miljökvalitetsmålet ska kunna uppnås. Det finns också frågetecken om hur nya rön om risker med nanomaterial respektive hormonstörande ämnen samt kombinationseffekter som kan uppstå vid exponering för flera ämnen samtidigt ska fångas upp. Vidare anføres att regeringen aktivt verkar för att få kommissionen att i enlighet med tidigare antagna rådsslutsatser om kombinationseffekter överväga ändringar i relevant befintlig unionslagstiftning. Enligt propositionen bedömer regeringen att den svenska toxikologiska och ekotoxikologiska forskningen behöver bli mer långsiktig och samordnas bättre. Det finns t.ex. behov av att kartlägga och undersöka om exponeringen för hormonstörande ämnen påverkar reproduktionsförmågan i form av sämre spermie kvalitet hos män. Utskottet erinrar även om att miljöministern som svar på den skriftliga frågan 2010/11:175 om att stärka kunskaperna om risker med kemikalier anförde följande den 22 december 2010.

Målet att skapa en giftfri miljö är ett av regeringens prioriterade miljöpolitiska områden. Sverige driver på för en mer effektiv kemikaliepolitik inom EU, bland annat genom att verka för skärpt lagstiftning och genom att gå före på en rad områden. [...] Kemikaliepolitiken ska grundas på välunderbyggda vetenskapliga underlag. Detta innebär att det är viktigt att Sverige har en stark miljötoxikologisk forskning. En viktig finansiär av miljötoxikologisk forskning är Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, som under många år har satsat betydande resurser på denna typ av forskning, även under de senaste åren. [...] Några andra viktiga finansiärer av miljöforskning, bland annat miljötoxikologi är Naturvårdsverket och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra). Dessutom satsas betydande resurser på miljötoxikologisk forskning inom EU:s ramprogram för forskning och utveckling. Kemikalieinspektionen har också fått i uppdrag att ta fram och genomföra en handlingsplan för giftfri vardag. Arbetet kommer att pågå under mandatperioden. Det är ett viktigt initiativ för att ytterligare förbättra kunskapen om farliga kemikalier. [...] Regeringen plane-

rar att under år 2012 presentera en forskningspolitisk proposition där regeringen kommer att se över forskningsprioriteringarna för kommande år.

Av propositionen framgår att Kemikalieinspektionen får en resursförstärkning på sammanlagt 100 miljoner kronor under perioden 2011–2014 för att genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. Även andra myndigheter, näringsliv, forskning samt konsument- och miljöorganisationer kommer att engageras i genomförandet. Vidare noterar utskottet att Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra), som är en viktig finansiär av åtgärdsinriktad forskning, erbjuder ett forskningsstöd som uppgår till ca 200 miljoner kronor per år.

När det gäller forskningsresurser för att hitta effektiva lösningar för energieffektivisering, energiproduktion och transporter utan negativ klimatpåverkan noterar utskottet att regeringen enligt propositionen har ökat insatserna för miljöteknikutvecklingen. Den 1 september 2011 presenterade regeringen en bred nationell miljöteknikstrategi med tre huvudmål: att åstadkomma goda förutsättningar för framväxt och utveckling av miljöteknikföretag i Sverige, att främja export av svensk miljöteknik och därmed bidra till en hållbar ekonomisk tillväxt i Sverige och globalt och att främja forskning och innovation inom miljöteknik och underlätta för innovationer att kommersialiseras. I propositionen (utg.omr. 21) anförs att regeringen under den förra mandatperioden genomförde flera satsningar på miljöteknik och att regeringen nu tar detta arbete vidare genom ett antal åtgärder, aktiviteter och uppdrag på både kort och lång sikt. Det handlar om att tydliggöra det fortsatta arbetet att utveckla kompetens genom insatser i hela utvecklingskedjan – från forskning och utveckling via växande företag på hemmamarknaden till export på den globala marknaden. Därigenom skapas förutsättningar för att såväl exporten av svensk miljöteknik som antalet anställda och omsättningen i svenska miljöteknikföretag bör kunna öka mer än genomsnittet för svenskt näringsliv under perioden 2010–2015. Under 2011–2014 satsar regeringen totalt 400 miljoner kronor på miljöteknikstrategin. Därutöver satsas betydande belopp genom Energimyndigheten, Sida, Vinnova, Tillväxtverket m.fl., exempelvis på demonstrationsanläggningar, på att ta innovationer från forskning till olika marknader, på stöd för medverkan på delegationsresor och på att identifiera marknader. Vidare framhålls det att målet för forskning och innovation inom energiområdet är att bygga upp sådan vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, samt att utveckla teknik och tjänster som kan kommersialiseras genom svenskt näringsliv och därmed bidra till hållbar tillväxt och energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader. Verksamheten inom energiforskningen bedrivs i huvudsak inom sex temaområden, bl.a. *Byggnaden som energisystem, Transportsektorn och Energisystemstudier.*

Förslag till nya anslag m.m.

Motionerna

Enligt kommittémotion MJ382 (S) yrkande 1 delvis bör 620 000 000 kr anvisas under ett nytt anslag Miljöbilsbonus. I motionen föreslås ett system med stegvisa miljöbilsbonusar där bilar med låga utsläpp ger en premie. Den första bonusen på 5 000 kr ska ges från 120 gram koldioxid per kilometer, och sista steget får en bonus på samma nivå som regeringens supermiljöbilspremie, 40 000 kr. För bilar med högre utsläpp bör en registreringskatt som ökar med bilens utsläppsnivåer införas.

Enligt kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis bör 50 000 000 kr anvisas under ett nytt anslag Stöd till efterhandskonvertering. I denna motion och i partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis anförs att ägare till konventionella bilar bör ges möjlighet att konvertera till annat driftsätt. Premien bör vara ca 5 000 kr för byte från bensin till etanol och ca 10 000 kr för byte till biogas eller annat driftsätt.

I motion MJ250 (S) anförs att regeringen bör se över möjligheten att på olika sätt uppmuntra fler bilägare att byta ut sin gamla bruksbil mot en nyare och mer miljövänlig bil. De nuvarande reglerna för skrotning av uttjänta bilar lägger kostnadsansvaret för bilskrotningen på biltillverkarna. Det systemet ger dock inte tillräcklig drivkraft för människor att ta ansvar för att bilskrotningen ordnas. Enligt motionerna MJ294 (S), MJ462 (S), MJ263 (FP) och MJ325 (C) bör en skrotningspremie för äldre bilar övervägas. Som skäl anförs att en premie bl.a. skulle leda till en minskning av klimatpåverkande utsläpp och en minskad risk för att bilar överges med läckage av farliga ämnen som följd. Enligt motion MJ312 (KD) bör man undersöka möjligheterna att och effekterna av att införa en skrotningspremie för lastbilar. I motionen framhålls att lastbilar med motorer som har miljöklassningen Euro 1 släpper ut betydligt mer skadliga ämnen än lastbilar med modernare motorer.

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion MJ467 yrkande 1 delvis att 60 000 000 kr anvisas under ett nytt anslag Skrotningspremie tvåtaktsmotorer. Frågan om en skrotningspremie behandlas även i partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis. Äldre tvåtaktsmotorer för båtar släpper ut ungefär en tredjedel av bränslet oförbränt i luft och vatten. För att påskynda utbytet av dessa motorer bör enligt motionen en skrotningspremie på 1 000 kr per motor införas.

I motion MJ364 (S) efterfrågas en strategiplan för en uthållig myggbekämpning i de områden där myggen utgör ett socialt och miljömässigt problem. Det behövs bättre framförhållning gällande ekonomi och bekämpningstillstånd. I motion MJ423 (C) framhålls behovet av en långsiktig finansiering för bekämpning av stickmyggor vid nedre Dalälven. Om en bekämpning ska kunna ske efter 2012 måste enligt motionen denna fråga lösas inom kort.

Enligt kommittémotion MJ382 (S) yrkande 1 delvis bör 400 000 000 kr anvisas under ett nytt anslag Klimatinvesteringsprogram, genom vilket stöd till lokala klimatinvesteringar ska kunna sökas av kommuner, företag, ideella organisationer eller alla i samarbete. Huvudinriktningen ska vara åtgärder för energieffektivisering och för ökad produktion och konsumtion av förnybar energi. Enligt samma motion ska riksdagen bemyndiga regeringen att under 2012 ingå ekonomiska åtaganden för det nya ramanslaget som medför behov av framtida anslag på högst 1 200 000 000 kr 2013–2015 (yrkande 3). Även i partimotion MJ408 (V) delvis föreslås ett nytt anslag Klimatprogram. I motionen föreslås att anslaget bör anvisas 1 000 000 000 kr. Syftet är att minska utsläppen av växthusgaser och energianvändningen samt skapa nya jobb, klimatjobb. Stödet ska kunna sökas av kommuner, landsting och företag och bl.a. gå till utbyggnad av biogas, installation av fjärrvärme, övergång till biobränslen, energieffektivisering, klimatanpassningsåtgärder och klimatinformation för en hållbarare livsstil. I partimotion MJ407 (V) yrkande 22 framhålls också vikten av ett nytt klimatprogram. I motionerna hänvisas till det tidigare klimatinvesteringsprogrammet Klimp och det framhålls att tidigare erfarenheter visar att satsningar på miljö och klimat kan minska utsläppen kraftigt.

I kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis anvisas 1 400 000 000 kr under ett nytt anslag Klimatsatsningar i utvecklingsländerna. Miljöpartiet anser att regeringens förslag att använda 1 miljard kronor av biståndet till investeringar i utsläppsminskningar och anpassning i syd innebär en urholkning av biståndet och enprocentsmålet. Det framhålls att det är en självklarhet att allt bistånd ska vara klimatsäkrat, men det är viktigt att dess främsta syfte är att bekämpa fattigdomen. Även i partimotion Fi241 (MP) yrkande 19 delvis anförs det att enligt klimatkonventionen och Kyoto-protokollet ska finansieringen av klimatarbetet i fattiga länder ske utöver biståndet. Enligt motion MJ307 (KD) yrkande 5 måste de rika länderna kraftfullt öka stödet till klimatinvesteringar i utvecklingsländerna jämfört med tidigare åtaganden. Det handlar både om tekniköverföring och om stöd till investeringar i ny, klimatsmart, teknik samt anpassningsåtgärder för att hantera de klimatförändringar som ändå kommer att ske. Vidare anförs att klimatanpassningsåtgärderna bör integreras i fattigdomsbekämpningen och att nya pengar ska skjutas till för att täcka de extrakostnader som klimatförändringarna medför, utöver befintliga budgetar för utvecklings-samarbete.

Miljöpartiet föreslår i kommittémotion MJ467 (MP) yrkande 1 delvis att 350 000 000 kr anvisas under ett nytt anslag Åtgärder för klimatanpassning. Medlen ska administreras av Naturvårdsverket via länsstyrelserna, hos vilka kommunerna ska kunna ansöka om bidrag för klimatanpassning, exempelvis åtgärder mot extrema väderhändelser som översvämningar och långsiktiga klimatförändringar.

Utskottets kompletterande uppgifter m.m.

När det gäller frågan om miljöbilsbonus vill utskottet hänvisa till det som anförts ovan under anslag 1:8 Supermiljöbilspremie.

Beträffande efterkonvertering av bilar anförde utskottet i förra årets budgetbetänkande (bet. 2010/11:MJU1) att det den 1 juli 2008 infördes bestämmelser i lagen (2001:1080) om motorfordons avgasrening och motorbränslen i syfte att underlätta efterkonvertering av fordon från drift med bensin eller diesel till drift med ett alternativt bränsle (prop. 2007/08:46, bet. 2007/08:TU4, rskr. 2007/08:144). Vid en interpellationsdebatt den 12 maj 2009 med miljöminister Andreas Carlgren behandlades frågan om miljöbilspremien, bilskrotningsbidrag m.m. Miljöministern framförde då bl.a. att något bidrag för efterkonvertering inte är aktuellt och att konverterade bilar ofta är gamla bilar med låga avgaskrav, hög bränsleförbrukning och omodern reningsteknik.

Som framgår av propositionen lämnade Naturvårdsverket i juni 2011 en rapport om en översyn av omhändertagandet av bilar (Uttjänta bilar och miljön – Redovisning av regeringsuppdrag, juni 2011). Naturvårdsverket konstaterar i rapporten att det är mycket varierande kvalitet på det omhändertagande av uttjänta bilar som sker. Vissa verksamheter följer mycket väl de krav som ställs medan andra inte alls gör det. Underlaget har sänts på remiss till berörda instanser, och regeringen avser därefter att ta ställning till förslagen som på olika sätt avser att förbättra omhändertagandet av bilar.

När det gäller en skrotningspremie för lastbilar anförde utskottet i betänkande 2010/11:MJU1 bl.a. att en skrotningspremie skulle behöva vara betydligt högre för lastbilar än för personbilar för att stimulera till nybilsköp, på grund av lastbilars höga inköpskostnad. Dessutom har lastbilar normalt ungefär hälften så lång livslängd som personbilar, till följd av hårdare slitage. Det innebär att man kan anta att lastbilar skrotas ut betydligt tidigare än personbilar, även utan en skrotningspremie. Utskottet kunde även konstatera att det i trafikförordningen (1998:1276) finns bestämmelser om miljözoner. I en miljözon får, med vissa undantag, dieseldrivna, tunga bussar och lastbilar endast föras om den första registreringen skett under de senaste sex åren (trafikförordningen 4 kap. 22–24 §§). Att ett område ska vara miljözon får meddelas genom lokala trafikföreskrifter inom tätbebyggda, särskilt miljö känsliga områden (trafikförordningen 10 kap. 1 §). Enligt information som utskottet fick från Transportstyrelsen har bl.a. Stockholm, Malmö och Göteborg infört miljözoner. Utskottet har från Miljödepartementet fått uppgift om att det inte är aktuellt med en skrotningspremie för lastbilar.

Utskottet har tidigare behandlat frågan om skrotning av tvåtaktsmotorer för båtar (bet. 2008/09:MJU29 och 2009/10:MJU1). I betänkandena anfördes följande.

När det gäller skrotningspremie för tvåtaktsmotorer har riksdagen nyligen avslagit ett motionsyrkande om att inom ramen för havsmiljöanslaget avsätta medel för en skrotningspremie för tvåtaktsmotorer. Det kan emellertid nämnas att det i Båtmiljörådets miljöprogram för fritidsbåtar 2008 sägs att Sjöfartsverkets båtmotorstrategi har påbörjats. Med hjälp av främst informationsinsatser ska ägare av motorer med dåliga miljöegenskaper stimuleras att byta till nya motorer eller att övergå till lämpligare drivmedel. Vidare anges att flitigt använda motorer kan förväntas bli utbytta snabbast av hälso- och miljöskäl och av ekonomiska skäl, men att de gamla tvåtaktsmotorer av äldre typ som används sparsamt antagligen kommer att finnas kvar under lång tid, eftersom deras skrotning inte kan påskyndas med enkla medel. För dessa ska användning av alkylatbensin och biologiskt nedbrytbar olja för utombordsmotorer uppmuntras.

När det gäller medel för myggbekämpning anförde regeringen bl.a. följande i budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg. omr. 23). Problem med massförekomst av myggor i området kring nedre Dalälven är tidvis betydande. Försöksverksamhet med myggbekämpning har framgångsrikt bedrivits i det berörda området. Regeringen anser att det är viktigt att verksamheten med att begränsa myggförekomsten kan fortsätta samt att det är en fråga som ska hanteras på regional och lokal nivå. Stöd till denna verksamhet bör prövas inom ramen för de samlade medel som finns tillgängliga regionalt och lokalt.

I betänkande 2010/11:MJU15 behandlade utskottet frågan om myggbekämpning. Av betänkandet framgår bl.a. följande. Den 6 maj 2010 fattade regeringen beslut om två regeringssuppdrag som skulle redovisas senast den 15 december 2010. Naturvårdsverket fick i uppdrag att redovisa hur verket inom sitt ansvarsområde arbetar för att hantera problem med massförekomst av stickmygg i nedre Dalälven på kort och lång sikt. I redovisningen av uppdraget framhöll Naturvårdsverket att myggbekämpning med Bti är en lösning på kort sikt, då det inte angriper myggproblemets orsaker. Det finns även risk för oönskade effekter i ekosystemet. Mycket tyder på att älvens vattenföring är en av huvudorsakerna till myggproblematiken. Utan sommaröversvämningar, som går att påverka med ändrad vattenföring, skulle förmodligen inte massförekomst av stickmyggor uppstå. Naturvårdsverkets insatser fokuseras därför på möjligheten att påverka vattenföringen i nedre Dalälven. Vidare fick Länsstyrelsen i Gävleborgs län i uppdrag att redovisa hur den tillsammans med övriga berörda länsstyrelser, kommuner och andra aktörer arbetar för att problemen med massförekomst av stickmygg i nedre Dalälvsområdet långsiktigt ska kunna hanteras. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har med anledning av uppdraget bl.a. redovisat en projektplan till en regional landskapsstrategi, Människor, mygg och natur i nedre Dalälvsområdet. Där föreslås att länsstyrelserna i regionen genomför några alternativa långsiktiga åtgärder för att undersöka vilken effekt dessa får på massförekomsten av översvänningsmygg. Utskottet ställde sig positivt till ansatsen att åtgärda den underliggande orsaken till massförekomsten av mygg i nedre Dalälvsområdet.

I 2011 års regleringsbrev till länsstyrelserna gav regeringen Länsstyrelsen i Gävleborgs län i uppdrag att redovisa hur det pågående arbetet med regionala landskapsstrategier kan minska problem med massförekomst av stickmyggor i nedre Dalälvsområdet. I september 2011 lämnade Länsstyrelsen i Gävleborgs län en lägesrapport där bl.a. följande anfördes. Under den första genomförandefasen av den regionala landskapsstrategin Människor, mygg och natur vid nedre Dalälven har fokus legat på att starta det centrala kommunikations- och förankringsarbetet på bred front. Samarbetet med allmänheten i arbetsgrupperna, mellan länsstyrelserna bl.a. i Nätverket för kunskapsinhämtning, med kommunerna och med andra viktiga aktörer, bl.a. kraftbolag och vattenregleringsföretag, är nu i gång med positivt resultat. Det positiva gensvaret medför ett ansvar från myndigheternas sida att fortsätta samarbetet med allmänheten och andra aktörer. Den första fasen av strategiarbetet planeras att pågå i tre år och det är viktigt att poängtera att man sannolikt inte kommer att kunna se några omfattande effekter på produktionen av översvämningsmygg efter en så kort tid. Däremot kommer kunskapen om vilka faktorer som orsakar eller har betydelse för myggproblematiken i regionen med all sannolikhet öka. År 2011 tilldelades den regionala landskapsstrategin Människor, mygg och natur vid nedre Dalälven 3,5 miljoner kronor från Naturvårdsverkets anslag Åtgärder för biologisk mångfald under Särskilda insatser. Enligt uppgift från Miljödepartementet är lägesrapporten under beredning i Regeringskansliet.

Utskottet har fått information om att Naturvårdsverket arbetar vidare med frågan om vattenföringen. Efter det att regeringsuppdraget redovisades i december 2010 avgav Naturvårdsverket remissyttranden i tillståndsprocessen för myggbekämpning vid Nedre Dalälven sommaren 2011. Kemikalieinspektionens tillstånd att myggbekämpa förenades med villkor om uppföljning framtagna av SLU på uppdrag av Naturvårdsverket (se dom från Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt 2011-06-23). En samverkansgrupp har under 2011 bildats på Naturvårdsverkets förslag för att arbeta med frågor om vattenföring. Naturvårdsverket är en av många aktörer som medverkar i gruppen. Naturvårdsverket samverkar även med NEDAB (Nedre Dalälvens utvecklingsaktiebolag), länsstyrelser och kommuner för att en bra och smidig tillståndsprocess för myggbekämpning ska komma till stånd inför kommande sommar.

När det gäller medel till ett nytt Klimatinvesteringsprogram hänvisar utskottet till det som anförs under anslag 1:15 Hållbara städer.

Vad beträffar klimatsatsningar i utvecklingsländerna framhålls i propositionen att klimatförändringen har en direkt koppling till utvecklingen i utvecklingsländerna, särskilt i de minst utvecklade länderna och för de mest sårbara befolkningsgrupperna. Klimatförändringarna visar redan på ett stort behov av anpassning. De industrialiserade länderna har ett särskilt ansvar för att finansiera anpassningsåtgärder. Särskilt stöd behöver ges till de utvecklingsländer som minst av alla har orsakat problemen men drabbas hårdast. Vidare anförs att Sverige under det svenska ordförandeskapet

i EU framgångsrikt drev på för att få fram ett ökat stöd till utvecklingsländerna, ett arbete som nu fortsätter. Enligt beslut på FN:s klimatmöten ska utvecklingsländerna fram till 2012 samlat få ett klimatbistånd på 30 miljarder dollar. Av dessa bidrar EU med den största enskilda delen, en tredjedel av den totala summan. Från och med 2020 ska 100 miljarder dollar varje år gå till åtgärder för begränsning och anpassning i utvecklingsländerna. Regeringen framhåller i propositionen att det är viktigt att även det klimatbistånd som ges är nytt och additionellt, samt att ansträngningar görs att finna nya former av finansiering utöver den offentliga, som ett led i en internationell process. Vidare anförts att Sveriges klimatbistånd ska utvecklas och att allt bistånd ska klimatsäkras. De insatser som görs inom miljö-, vatten-, och energiområdena ska ha en tydlig klimatprofil och Sverige ska verka för att klimatperspektivet integreras i mottagarländernas egna utvecklingsstrategier. Enligt propositionen satsar regeringen under 2009–2012 drygt fyra miljarder kronor på klimat och utveckling i biståndet. Insatser för att stödja en anpassning till klimatförändringarna kan innebära åtgärder som syftar till att minska människors sårbarhet, exempelvis investeringar i hälsa, sanitet, fungerande ekosystem, mark och uthålligt jordbruk och tillgång till vatten, liksom projekt som är direkt relaterade till klimat, exempelvis väderprognoser och byggande av vallar. Det erinras också om att regeringen har utsett fyra särskilt prioriterade utvecklingsländer där Sverige genomför ett utökat samarbete på klimatområdet: Sydafrika, Mali, Bangladesh och Indonesien. I propositionen anförts emellertid att marknadsbaserade mekanismer i nuvarande och nya former kommer att vara centrala element i internationell klimatsamverkan även efter 2012 och att Sverige avser att medverka i utvecklingen av sådana mekanismer i multilateralt samarbete med andra länder. Regeringen avser också att verka för att den spirande internationella handeln för utsläppsminskningar länkas samman, förstärks och fördjupas så att möjligheterna att nå tvågradersmålet kommer inom räckhåll. Dessa instrument för investeringar bidrar även till att skapa en global utsläppsmarknad där det sätts ett pris på utsläppen även i länder utan bindande åtaganden om utsläppsminskningar, så som utskottet påpekade i sitt betänkande 2008/09: MJU28. I årets budgetproposition föreslår regeringen att 70 000 000 kr anvisas under anslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar för 2012, så som nämnts ovan. Anslaget används för insatser som syftar till att uppfylla det svenska åtagandet till 2020 samt internationella klimatåtaganden genom att Sverige deltar i, förbereder, genomför, utvärderar och utvecklar projekt och metoder för s.k. gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling (CDM) samt för att utveckla liknande mekanismer som upprättas inom ramen för FN:s klimatkonvention. Att delta i mekanismen för ren utveckling och de nya mekanismer som integreras i en ny FN-överenskommelse om minskningar av klimatutsläpp är ett sätt för industriländerna att ta ansvar för finansieringen av åtgärder i utvecklingsländerna och att bidra till tekniköverföring. Det framhålls vidare i propositionen att sådana meka-

nismer bidrar till stora och snabba utsläppsminskningar i utvecklingsländerna och är viktiga instrument för investeringar i grön teknologi i växande ekonomier och utvecklingsländer. Fram till 2020 beräknas CDM kunna bidra med utsläppsminskningar på över åtta miljarder ton koldioxid-ekvivalenter. För Sveriges del bedömer Energimyndigheten att utsläppsminskningar som uppnås genom investeringar inom CDM bör uppgå till totalt 40 miljoner ton under perioden 2013–2020. Regeringen avser att återkomma med en precisering av bidraget till målet och en strategi för hur det ska uppnås. Så som anfördes i betänkande 2008/09:MJU28 bör möjligheterna att göra kopplingar till miljöteknikexport utnyttjas bättre än hittills. För de bilaterala insatserna bör gälla att de inriktas på föredömliga projekt. I samma betänkande anfördes vidare att de länder som dominerar CDM-utbudet, Kina, Indien och Brasilien, således bör kunna komma i fråga men att satsningar företrädesvis bör ske i Sydostasien, Latinamerika och Afrika. För Sverige är det angeläget att det särskilda utrymme som öppnas för projekt i de minst utvecklade länderna och i ö-stater som har utvecklingslandsstatus uppmärksammas och tas till vara, vilket bidrar till dessa fattiga länders hållbara utveckling. Krav på kostnadseffektivitet måste upprätthållas. Utskottet framhöll i betänkandet att det ser mycket positivt på att regeringen på ett särskilt sätt uppmärksammar de minst utvecklade länderna samt ö-stater, och utskottet utgår från att rättvisefrågorna uppmärksammas i arbetet för att bidra till fattiga länders hållbara utveckling.

När det gäller klimatanpassning framhålls det i propositionen att arbetet med anpassning till ett förändrat klimat i Sverige behöver stärkas och samordnas, både på central och regional nivå, så som tidigare nämnts i betänkandet. Det anføres vidare att kunskap om klimatanpassning måste spridas och genomsyra hela samhället och vara en del av myndigheters och organisationers verksamhet. Stora framtida kostnader kan därmed minskas eller till viss del undvikas. De positiva effekterna kan också bättre tas till vara. De stora omställningar som samhället står inför kräver olika typer av åtgärder för att minska sårbarheten och anpassa verksamheter till ett successivt förändrat klimat, enligt propositionen. För att klara detta krävs en fortsatt uppbyggnad, förmedling och samordning av kunskap, både nationellt och regionalt. Som redovisas ovan föreslår regeringen att 117 000 000 kr anvisas under anslaget Klimatanpassning för 2012. I propositionen (utg.omr. 6) framhålls också att förebyggande åtgärder mot naturolyckor även i fortsättningen kommer att behöva vara prioriterade. Det anføres vidare att grundprincipen är att den som har störst nytta av en åtgärd ska ta den största delen av kostnaden. Kommuner ska i vissa fall kunna ansöka om möjlig delfinansiering genom statligt bidrag med upp till 60 % av åtgärds-kostnaderna för förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Regeringen framhåller att arbetet på kommunal nivå är väsentligt och behöver fortsatt stöd, för att kunna möta framtidens risker i ett förändrat klimat och där beroendeförhållandena mellan tekniska system blir allt mer komplexa. Kommuner, länsstyrelser och andra berörda myndigheter och intres-

senter behöver finna effektivare metoder för överenskommelser om ansvar för och finansiering av naturolycksförebyggande åtgärder som ofta är kostsamma och som sträcker sig över en lång tid. För att bygga ett långsiktigt hållbart samhälle bör i ett längre perspektiv klimatanpassningsarbete, fysisk planering och byggande, arbete med olycks- och krisberedskap samt hantering av olyckor och allvarliga störningar ses i ett helhetsperspektiv, enligt propositionen. Vidare bör berörda aktörer ta hänsyn till detta i den fysiska planeringen, både vad gäller nyexploatering och i befintlig bebyggelse, så att samhällsviktig verksamhet inte utsätts för t.ex. översvänningsrisker. Det anförs också att det är viktigt att kommunerna och andra lokala aktörer säkerställer att förebyggande åtgärder vidtas för att begränsa naturolyckors konsekvenser och att detta knyts ihop med klimatanpassningsarbetet i fråga om markanvändning i samband med fysisk planering. Regeringen föreslår att 39 850 000 kr anvisas under anslaget Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra olyckor under utgiftsområde 6 för 2012. Anslaget får enligt propositionen användas för att finansiera ersättningen till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor. Anslaget får även användas för finansiering av vissa åtgärder för att stärka samhällets förmåga att bedöma och hantera översvänningsrisker.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har, genom sitt yttrande till finansutskottet (Miljö- och jordbruksutskottets protokoll 2011/12:4), ställt sig bakom den av regeringen föreslagna ramen för utgiftsområde 20. Genom riksdagens beslut den 23 november 2011 om ramar för budgetens utgiftsområden är dessa ramar styrande för riksdagens fortsatta behandling av anslagen (prop. 2011/12:1, utg. omr. 20, bet. 2011/12:FiU1). I den tidigare redovisningen i detta betänkande har under berörda anslag lämnats vissa kompletterande uppgifter m.m., till vilka utskottet hänvisar.

Med det anförda tillstyrker utskottet de anslag som regeringen föreslagit för budgetåret 2012 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (se bilaga 2). Vidare tillstyrks de övriga här aktuella förslagen till riksdagsbeslut som lagts fram i budgetpropositionen. Utskottet ställer sig i övrigt bakom de bedömningar som regeringen har redovisat. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Information om rovdjur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om rovdjursinformation (M).

Motionen

Enligt motion MJ389 (M) bör förutsättningarna för att fördela anslagen för information om våra rovdjur neutralt ses över. Av Viltvårdsfondens fördelning går större delen till Svenska Jägareförbundet för dess allmänna uppdrag att leda delar av viltvården och jakten. Det skapas en problematik när en intresseorganisation för jägare får ett allmänt uppdrag att neutralt och objektivt folkbilda och informera.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anförde i betänkande 2010/11:MJU2 bl.a. följande. Den som jagar är skyldig att betala en viltvårdsavgift enligt 49 § jaktförordningen (1987:905). Avgiften är 300 kr och gäller för ett jaktår. Avgifterna förvaltas genom Viltvårdsfonden. Regeringen beslutar årligen om hur mycket medel som ska betalas ut ur Viltvårdsfonden efter ansökan av myndigheter och organisationer. På grundval av ett regeringsbeslut har Svenska Jägareförbundets allmänna uppdrag förtydligats och vidgats (Jo2007/2862 från den 19 december 2007). I 2007 års uppdrag ersattes verksamhetsområdet Information med verksamhetsområdet Övergripande information. Ändringen gjordes för att tydliggöra att informationen under verksamhetsområdet till övervägande del är av övergripande karaktär och främst riktar sig till myndigheter och allmänhet. I 2007 års uppdrag ersattes verksamhetsområdet Praktisk jakt och förvaltning av viltarter med verksamhetsområdet Information om praktisk jakt och förvaltning av vilt. Ändringen tydliggör att målgruppen är jägare, markägare, jakträttshavare samt i vissa fall myndigheter, enligt regeringen. I beslutet framhöll regeringen att förbundet har en viktig roll att förmedla kunskap om rovdjur och myndighetsbeslut om jakten på stora rovdjur till jägare, markägare och jakträttshavare. Förbundet bör vidare medverka till att kraftfullt bekämpa all förekomst av illegal jakt, enligt regeringen. I beslutet angavs att förbundet skulle återrapporera och redovisa medelsanvändningen senast den 1 april 2009. Svenska Jägareförbundet har också lämnat en sådan redovisning.

I ett svar på interpellation 2010/11:331 den 5 maj 2011 om medel från Viltvårdsfonden och vargpolitiken anförde landsbygdsminister Eskil Erlandsson bl.a. följande. Viltvårdsfonden bildades 1938 då riksdagen anförtrodde Svenska Jägareförbundet ansvaret för att leda delar av jakten och viltvården i Sverige. Viltvårdsavgift betalas bara av dem som jagar. Jägareförbundet har alltsedan dess arbetat för att främja viltvården och andra liknande ändamål som är förenliga med syftet med jaktlagen. Viltvården avser samtliga arter av däggdjur och fåglar, inklusive de stora rovdjuren. Tyngdpunkten i viltvårdsarbetet ligger dock på omsorger om det jaktbara matviltet som klövvilt m.m. Det är Naturvårdsverket som ansvarar för samordning och styrning av bidragsgivningen till informationsinsatser om de stora rovdjuren inom ramen för anslaget Åtgärder för värdefull natur. Det finns 6 miljoner kronor om året avsatt för ändamålet. Det är min uppfattning att rovdjursinformation, utöver sådan information som ingår i det

allmänna uppdraget till Svenska Jägareförbundet, ska finansieras genom dessa medel. Jag har därför inte för avsikt att föreslå någon breddning av kretsen organisationer som får bidrag från Viltvårdsfonden för att informera om rovdjur i Sverige. Det allmänna uppdraget finns för att bidra till en ansvarsfull viltvård. Uppdraget och bidraget från fonden möjliggör för regeringen att ställa krav på organisationerna i detta hänseende. Därför sker årliga uppföljningar av åiterrapportering av det allmänna uppdraget och verksamhetsberättelser inför beslut om medel.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motion MJ389 (M).

Köp av utsläppskrediter m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna och avslår motionsförslag (V) om att systemet med köp av utsläppskrediter ska ses över och att statens köp av utsläppskrediter ska upphöra.

Jämför reservation 1 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen Riksrevisionens granskning av klimatinsatser utomlands – statens inköp av utsläppskrediter (skr. 2010/11:157) redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i granskningsrapporten Klimatinsatser utomlands – statens köp av utsläppskrediter (RiR 2011:8). Regeringen redogör vidare för vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av granskningen.

Av skrivelsen framgår att centrala delar i den internationella klimatpolitiken är Clean Development Mechanism, Mekanismen för ren utveckling (CDM) och Joint Implementation, Gemensamt genomförande (JI). CDM och JI är två av Kyotoprotokollets tre flexibla mekanismer (den tredje är internationell handel med utsläppsrätter). De flexibla mekanismerna gör det möjligt att genomföra utsläppsminskningar där det är mest kostnadseffektivt. Klimatfrågan är global, och för klimatet spelar det ingen roll var utsläppsreduktionerna sker utan det viktiga är att de sker. Genom kostnadseffektiva internationella klimatinsatser kan mer långtgående utsläppsminskningar åstadkommas med de resurser som finns tillgängliga och mer långtgående åtaganden göras. Flexibla mekanismer är centrala element i Kyotoprotokollet och var avgörande för att många av de ingående länderna skulle ratificera protokollet. Därmed var det även avgörande för att Kyotoprotokollet skulle kunna träda i kraft. CDM och JI är projektbaserade och ska stimulera genomförandet av konkreta projekt som minskar utsläppen av växthusgaser. Utsläppen kan exempelvis minskas direkt genom bränslebyte eller genom investeringar i förnybar elproduktion som ersätter elproduktion baserad på fossila bränslen.

CDM avser klimatprojekt som genomförs i länder som inte har kvantitativa utsläppsminskningssåtaganden i Kyotoprotokollet, dvs. i princip de länder som brukar kategoriseras som utvecklingsländer. CDM har två syften: dels att bidra till en hållbar utveckling i värdländerna, dels att bidra till utsläppsreduktioner som annars inte skulle ha ägt rum. Som ett komplement till nationella åtgärder kan de länder som har kvantitativa åtaganden i Kyotoprotokollet, s.k. Annex I-länder, använda dessa reduktioner för att uppfylla sina åtaganden. Genom EU:s klimatpaket kan EU:s medlemsländer även använda CDM som en del av ansträngningen för att nå utsläppsmålet 2020. CDM innebär ett finansiellt stöd till projekten genom att certifierade utsläppsminskningar, s.k. Certified Emission Reductions (CER), som projektet leder till förvärvas av en köpare. CER är således utsläppsminskningenheter som utfärdas mot reella och verifierade utsläppsreduktioner. En del av de certifierade utsläppsminskningarna från CDM går till FN:s anpassningsfond, som finansierar åtgärder för anpassning till klimatförändringar i utvecklingsländerna.

Gemensamt genomförande (JI) avser projekt som genomförs t.o.m. 2012 i Annex I-länder, framför allt i de s.k. övergångsekonomierna i Östeuropa och det forna Sovjetunionen.

Motionerna

I motion MJ2 (V) yrkande 1 begärs att en översyn av statens köp av utsläppskrediter måste genomföras senast den 31 december 2012. Ett moratorium för nya investeringar i CDM-projekt behövs fram tills översynen har gjorts (yrkande 2). Enligt motion MJ407 (V) yrkande 5 bör Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM för att nå det nationella klimatmålet upphöra. Motionärerna pekar bl.a. på att Riksrevisionen riktar hård och befordgad kritik mot regeringen för att Sveriges köp av utsläppskrediter genomförs på ett vare sig effektivt eller transparent sätt. Även forskningsvärlden har invändningar mot CDM. Bristande miljöeffekter, bristande additionalitet och frågor om projekten faktiskt leder till hållbar utveckling är några av de allvarligaste bristerna som brukar nämnas.

Enligt motion MJ407 (V) yrkande 13 bör Sverige verka för en internationell översyn med en noggrann utvärdering av CDM. Flera internationella granskningar pekar på stora brister i CDM:s miljöeffekter. EU-parlamentet kräver i sin klimatresolution från 2009 att de flexibla mekanismerna måste ses över och att CDM ska begränsas till endast högkvalitativa projekt som ger dokumenterade minskningar.

Utskottets ställningstagande

Utgångspunkten för utskottets ställningstagande är riksdagens beslutade miljö kvalitetsmål *Begränsad klimatpåverkan* och etappmål som innebär att Sveriges utsläpp 2020 ska vara 40 % lägre än utsläppen 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med

utsläppsrikt. Detta innebär att utsläppen av växthusgaser 2020 ska vara ca 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre för den icke handlande sektorn i förhållande till 1990 års nivå. Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som CDM (prop. 2008/09:162, bet. 2009/10:MJU28, rskr. 2008/09:30 och prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377).

Utskottet konstaterar att utsläppen av växthusgaser är en global utmaning. Det behövs betydande utsläppsminskningar för att undvika farlig mänsklig påverkan på klimatsystemet. Det spelar ingen roll var utsläppsminskningarna sker utan det viktiga är att de sker. Genom internationellt samarbete kan de globala insatserna mot klimatförändringar omfatta mer långtgående åtaganden och genomföras i enlighet med klimatkonventionens princip om kostnadseffektivitet.

Utskottet anser, mot denna bakgrund, att Sverige och andra industrialiserade länder måste ta ansvar och bidra till finansieringen av utsläppsminskningar i utvecklingsländer. Det bidrar till tekniköverföring av ny miljöteknik och till att öka förtroendet mellan industri- och utvecklingsländer i det internationella klimatarbetet. En framtida klimatregim måste ha system som omfattar dagens utsläpp, men som även förmår att begränsa de framtida ökade utsläppen av växthusgaser i folkrika länder med snabbt växande ekonomier. CDM, JI och andra nya mekanismer har, enligt utskottets mening, en viktig roll att spela i detta sammanhang. De flexibla mekanismerna gör det möjligt att genomföra utsläppsminskningar där det är mest kostnadseffektivt.

När det gäller kritiken mot CDM har utskottet tidigare framhållit bl.a. att utvärdering och förbättring av systemet ingår i det löpande arbete som bedrivs för att utveckla de flexibla mekanismerna, speciellt CDM. Förhandlingar på FN-nivå om flexibla mekanismer kan indelas i dels sådana som rör förbättringar av de nuvarande mekanismerna inom innevarande åtagandeperiod 2008–2012, dels sådana som rör utvecklandet av nya mekanismer efter 2012. Frågor om mekanismernas förbättring ingår bl.a. inom ramen för den översyn av Kyotoprotokollet för tiden efter 2012 som ska göras.

För svenskt vidkommande har Konjunkturinstitutet framhållit att Sverige bör fortsätta med den internationella inriktningen av klimatpolitiken. Det innefattar bl.a. att genomföra en större andel utsläppsminskningar utomlands och arbeta för att förbättra Kyotoprotokollets flexibla mekanismer.²

Även Energimyndighetens jämförelse mellan nationella och internationella åtgärder visar att förvärv av utsläppsminskningenheter från CDM är ett kostnadseffektivt medel för bidra till att uppnå det nationella målet till 2020. CDM bidrar även med tekniköverföring till och hållbar utveckling i värdländerna.³

² Konjunkturinstitutet, Samakovlis, E. 2011. Klimatpolitikens utmaningar under mandatperioden. Specialstudier nr 25, mars 2011.

³ Energimyndigheten, Det svenska klimatmålet till 2020 – bidrag från internationella insatser (ER 2011:09).

Enligt utskottets mening är det angeläget att de insatser som genomförs för att hejda den negativa utvecklingen av utsläpp av växthusgaser är föremål för såväl granskning som utvärdering och uppföljning. Underlagen bör sedan användas för att göra de förändringar som behövs för att önskade resultat ska uppnås. Detta gäller för både klimatpolitikens internationella inriktning och nationella åtgärder. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet Riksrevisionens granskning av statens köp av utsläppskrediter (RiR 2011:8). Syftet med granskningen är att belysa i vilken utsträckning statens köp av utsläppskrediter från andra länder bidrar till att uppfylla det nationella etappmålet till 2020 som riksdagen beslutat om. Ytterligare ett syfte är att granska i vilken utsträckning statens köp av utsläppskrediter har genomförts effektivt, transparent och till rimliga kostnader. Enligt utskottets mening är Rikrevisionens granskning ett värdefullt bidrag till utskottets löpande bevakning av resultatet av de åtgärder som vidtas för att nå det etappmål som riksdagen beslutat om.

Likaså välkomnar utskottet regeringens skrivelse (skr. 2010/11:157) där åtgärder redovisas som syftar till att åstadkomma förbättringar bl.a. när det gäller Sveriges internationella klimatinvesteringar genom köp av utsläppskrediter.

När det gäller frågan om Sveriges köp av utsläppskrediter ska ses över eller upphöra noterar utskottet att Riksrevisionen har lämnat många rekommendationer till regeringen och Energimyndigheten i frågan. Rekommendationerna syftar till att åtgärder ska vidtas så att riksdagens fastställda etappmål till 2020 kan nås. Riksrevisionen har således inte lämnat några rekommendationer om att statens köp av utsläppskrediter ska bli föremål för en samlad översyn eller upphöra. Tvärtom anser Riksrevisionen att regeringen ska ta fram en plan för hur många utsläppskrediter som kan behövas för att uppnå etappmålet. Planen kan sedan ligga till grund för styrning av verksamheten. Enligt revisionen bör regeringen årligen redovisa hur långt staten har kommit i fråga om måluppfyllelse, dvs. hur många utsläppskrediter som har erhållits och hur mycket dessa har kostat. Regeringen uppger att man avser att återkomma till riksdagen med en redovisning av det samlade behovet av klimatinvesteringar för att uppnå etappmålet till 2020 samt att utveckla rapporteringen till riksdagen.

På grundval av såväl Riksrevisionens granskning som regeringens aviserade rapportering konstaterar utskottet att det nu inte finns skäl för utskottet att förorda någon ytterligare utredningsinsats eller att statens köp av utsläppskrediter ska upphöra. Utskottet, som anser att det är utomordentligt viktigt att klimatpolitiken leder till önskade resultat, ser fram emot att ta del av regeringens kommande redovisning. Samtidigt utgår utskottet från att regeringen vidtar de initiativ som krävs för att säkerställa att riksdagens beslutade mål uppnås. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ2 (V) yrkandena 1–2 och MJ407 (V) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller frågan om en internationell översyn anser utskottet att det är väsentligt att de flexibla mekanismerna utvecklas vidare för att bli ett ännu bättre instrument för investeringar i grön teknik i växande ekonomier och utvecklingsländer. Sådana investeringar bidrar även till att skapa en global utsläppsmarknad där det sätts ett pris på utsläppen även i länder utan bindande åtaganden om utsläppsminskningar. Det möjliggör för snabbt växande länder att inte behöva gå en koldioxidintensiv väg när ekonomin växer, utan i stället kan de välja att undvika att investera sig fast i ett fossilberoende.

CDM är en viktig del av det internationella samarbetet som behövs för att komma till rätta med klimatproblemet. Enligt uppgifter i regeringens skrivelse har Sverige varit pådrivande i reformarbetet när det gäller CDM. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att CDM-styrelsen i oktober 2011 antog en instruktion för en policydialog som inledning till det kommande partsmötet i Durban. Beslutet innebär bl.a. att man tillsätter en bred och oberoende expertgrupp med uppgift att genomföra en självständig policydialog som syftar till att förbättra och effektivisera mekanismen så att den anpassas till de framtida utmaningarna. I september 2012 ska en slutrapport redovisas (CDM – Executive Board EB 64 Report Annex 1).

Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis är drivande i det pågående reformarbetet för en framåtsyftande global klimatpolitik. I detta ingår att ta de initiativ som behövs för att förbättra de flexibla mekanismerna där bl.a. CDM är en viktig del. Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ407 (V) yrkande 13 lämnas utan vidare åtgärd. Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

Svensk klimatpolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om hur svenska klimatmål ska uppnås, om sektorsvisa klimatmål, planering för utsläppsminskningar samt om en analys av den svenska klimatpolitiken.

Jämför reservationerna 2 (S, MP, V) och 3 (S, MP).

Skrivelsen

Regeringen konstaterar att den viktigaste iakttagelsen som Riksrevisionen gör i sin rapport är att statens kostnad per utsläppskredit är lägre än för andra åtgärder att minska utsläppen. Revisionens skattning av de genomsnittliga kostnaderna uppgår till mellan 85 och 88 kr per utsläppsminskningenshet medan genomsnittet på andrahandsmarknaden uppgår till motsvarande 150 kr per enhet. Kostnaden för att göra motsvarande utsläppsminskningar i Sverige har enligt revisionen åtminstone på kort sikt varit högre. Regeringen betraktar denna iakttagelse som mycket viktig. Slutsat-

sen som kan dras är att Energimyndighetens klimatinsatser i andra länder även i en internationell jämförelse kännetecknas av en hög grad av kostnadseffektivitet, som är en viktig princip i klimatkonventionen. Dessutom bidrar CDM till teknik- och kunskapsöverföring, hållbar utveckling i världsländerna samt finansiering av anpassningsåtgärder mot klimatförändringar i utvecklingsländerna.

När det gäller hur de internationella klimatinvesteringarna bör fördelas över tiden så att etappmålet till 2020 kan nås på ett kostnadseffektivt sätt uppger regeringen att Energimyndigheten har gjort en sådan analys på uppdrag av regeringen. Utgångspunkten är att de minskningar det resulterat i utgör en del av den svenska måluppfyllelsen. I uppdraget ingick också att redovisa hur myndigheten avser att bidra till att förbättra mekanismernas effektivitet samt att redovisa hur dess projekt bidrar till hållbar utveckling. Uppdraget redovisades den 1 juni 2011. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en redovisning av det samlade behovet av klimatinvesteringar för att uppnå etappmålet till 2020.

Att mål och styrmedel utvecklas och åtgärder sätts på plats följs upp fortlöpande utifrån kunskap om klimatförändringar och möjligheter att vidta åtgärder. En kontrollstation genomförs 2015.

Motionerna

Enligt motion MJ382 (S) yrkande 8 är en bra utgångspunkt för klimatarbetet riksdagens beslutade mål om att utsläppen av växthusgaser ska minska med 40 % till 2020. Däremot bör inte de utsläppsminskningar som föranleds av statens köp av utsläppskrediter från andra länder räknas in för att klara målet. Denna inräkning bör stegvis avvecklas för att öka omställningstrycket i Sverige och stimulera svensk teknikutveckling.

Enligt motion MJ1 (S) yrkande 3 bör regeringen utarbeta en plan med årsvisa utsläppsminskningar i enlighet med Riksrevisionens rekommendationer. Regeringen behöver i samband med detta tydliggöra sin plan för de inhemska utsläppsminskningarna eftersom inköp av utsläppskrediter ska vara ett komplement till minskade utsläpp i Sverige. Vidare bör regeringen återkomma till riksdagen med sektorsvisa mål för utsläppsminskningar (yrkande 4). Motionärerna motsätter sig inte att Sverige gör klimatinsatser i andra länder även om de internationella åtgärderna i vissa fall kan vara dyrare än de inhemska investeringarna. Däremot ifrågasätts om investeringar utomlands är effektivare än att genomföra åtgärder på hemmaplan. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med ett klarläggande av vad utsläppsminskningar genererade av svenska inhemska klimatinvesteringar (Klimp, olika stöd för förnybar energi, kollektivtrafik och energieffektiviseringar etc.) kostar inberäknat att de kan tillgodoräknas för en längre tid än utsläppskrediterna samt att de genererat arbetstillfällen och momsintäkter i Sverige (yrkande 6).

I samma motion begärs vidare att regeringen bör återkomma till riksdagen med en analys av om den svenska klimatpolitiken uppfyller de åtaganden som Sverige har i avtalet i klimatkonventionen (UNFCCC) 2001 (den s.k. Marrakechöverenskommelsen). Motionärerna ifrågasätter om den svenska klimatpolitiken, som innebär att en tredjedel av utsläppsminskningarna ska ske genom utsläppsminskningar utanför Sverige, är förenlig med skrivningarna i överenskommelsen om att en betydande del av minskningen ska ske genom inhemska åtgärder (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att internationella klimatinsatser är ett viktigt element i den svenska klimatpolitiken och att det finns ett gott stöd för denna inriktning. Exempelvis har OECD lyft fram att det är viktigt att klimatpolitiken har en global inriktning så att man fokuserar på åtgärder som ger så stor minskning av växthusgaser som möjligt per resursinsats. Ur ett principiellt perspektiv innebär det att länder, regioner eller sektorer inte ska ha likformiga klimatmål. För Sverige, som under lång tid har fört en ambitiös klimatpolitik, är marginalkostnaderna för ytterligare utsläppsminskningar höga (OECD 2011).

Konjunkturinstitutet framhåller bl.a. att Sverige bör fortsätta med den nuvarande internationella inriktningen av klimatpolitiken. Enligt institutet är det viktigaste av allt att få till ett globalt klimatavtal. Om Sverige ensidigt ytterligare skärper klimatpolitiken finns det risk för koldioxidläckage. Konjunkturinstitutet anser att Sverige inte bör gå längre med nationella mål för energieffektivisering och förnybar energi än vad som krävs, eftersom sådana mål fördyrar klimatpolitiken. Sverige bör också arbeta inom EU för att ett nytt klimatmål formuleras till 2030.⁴

Det framgår vidare av flera analyser att kostnaden för svensk klimatpolitik i hög grad beror på hur stor andel av utsläppsminskningarna som sker i Sverige (Carlén 2007, Carlén och Frykblom 2008, Konjunkturinstitutet 2008, samt Brännlund och Kriström 2010). För en kostnadseffektiv politik är det avgörande att Sverige, i så stor utsträckning som möjligt, får tillgodoräkna sig investeringar i utsläppsminskande projekt utomlands.

När det gäller frågan om åtaganden i Marrakechöverenskommelsen konstateras att med kravet på att insatserna ska vara supplementära avses enligt överenskommelsen att en betydande del av ansträngningen att uppfylla det kvantitativa minsknings- eller begränsningsåtagandet ska utgöras av inhemska åtgärder. Enligt riksdagens beslut innebär det svenska målet att två tredjedelar av utsläppsminskningen till 2020 ska nås med åtgärder inom landet och en tredjedel genom internationella insatser.

För den handlande sektorn (EU ETS) anges målet på EU-nivå, och upp till hälften av målet kan nås genom CDM. För både den handlande sektorn och den icke-handlande sektorn uppnås en betydande del räknat i

⁴ Energimyndigheten, Det svenska klimatmålet till 2020 – bidrag från internationella insatser (ER 2011:09).

volymtermer genom inhemska åtgärder. Detta gäller i än högre grad om ansträngningen mäts i kostnadstermer enligt Miljödepartementet som bl.a. hänvisar till Sveriges femte nationalrapport.

Enligt utskottets mening krävs begränsningar av utsläppen i Sverige inom alla samhällssektorer. Utskottet har dock tidigare avvisat motionsförslag om sektorsvisa klimatmål (se t.ex. bet. 2008/09:MJU28 Riktlinjer för klimatpolitiken m.m.) För att uppnå en god ekonomi och för att hushålla med de gemensamma resurserna bör den kombination av åtgärder genomföras som långsiktigt uppnår det önskade målet till lägsta möjliga kostnad, dvs. den mest kostnadseffektiva åtgärdskombinationen. För att det ska vara möjligt att förena höga ambitioner i klimatpolitiken med en god tillväxt är det mycket viktigt att samhällsekonomisk effektivitet beaktas i utformningen av klimatpolitiken.

Beträffande ytterligare klarlägganden om inhemska klimatinvesteringar och planeringen för genomförandet av fortsatta utsläppsminskningar hänvisar utskottet till regeringens skrivelse. Regeringen uppger bl.a. att man avser att återkomma till riksdagen när det gäller det samlade behovet av klimatinvesteringar för att uppnå etappmålet till 2020. Att mål och styrmedel utvecklas och åtgärder sätts på plats följs upp fortlöpande utifrån kunskap om klimatförändringar och möjligheter att vidta åtgärder. En kontrollstation genomförs 2015. Regeringen avser vidare att utveckla återrapporteringen till riksdagen på det nu aktuella området. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna MJ1 (S) yrkandena 1, 3–4 och 6 samt MJ382 (S) yrkande 8 lämnas utan vidare åtgärd.

Styrning och kontroll av CDM-projekt m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att regeringen dels bör skärpa kontrollen av Sveriges köp av utsläppskrediter, dels återkomma till riksdagen med en redovisning om hur styrningen ska bli tydligare.

Jämför reservation 4 (S, MP).

Skrivelsen

Regeringen anser att CDM är ett centralt element i det internationella klimatsamarbetet. Såväl Riksrevisionen som regeringen har noterat att de flesta parterna i klimatförhandlingarna, är överens om att CDM ska fortsätta efter 2012. Även Sverige är för en fortsättning. CDM behöver ytterligare förbättras bl.a. när det gäller att säkerställa additionalitet och regional fördelning. Det är, enligt regeringen, en del av Energimyndighetens upp-

drag att genomföra föredömliga projekt och verka för en förändrad geografisk spridning av projekten. Kravet på förbättring drivs oavbrutet av Sverige och EU i de internationella klimatförhandlingarna.

Den insyn, som FN:s regelverk säkerställer för CDM-processen beträffande dokumentation, övervakning, och beslut, är en viktig förutsättning för en kontinuerlig kritisk granskning av mekanismens funktion av industribranscher, miljöorganisationer och andra intressenter. En sådan granskning leder till förslag och beslut om förbättringar av mekanismens funktion. CDM etablerades mycket snabbt efter att ha inkluderats i Kyotoprotokollet med de första registrerade projekten 2005 och en ökning till över 3 000 projekt i dag. Kritik av utsläppsminskningarnas additionalitet rör enligt regeringen i huvudsak CDM-projekt från de första åren. Sedan dess har bedömningsmetoder, granskning och resurser löpande förstärkts. Ett utflöde av denna process är att den andel av projekten som går igenom en fördjupad granskning har ökat från 10 till 60 %. På detta sätt säkerställer CDM-styrelsen att projekten innebär faktiska utsläppsminskningar. Sekretariatets resurser har ökat och kraven för ackreditering av s.k. oberoende granskare har gradvis skärpts.

Av skrivelsen framgår vidare att regeringen avser att utveckla återrapporteringen till riksdagen inom det aktuella området. Regeringen uppger att man har för avsikt att uppdra åt Energimyndigheten att lämna förslag på hur återrapporteringen kan förbättras med avseende på måluppfyllelse och transparens. Vidare skriver regeringen att den också avser att fördjupa den löpande dialogen med Energimyndigheten. Utgångspunkten för en sådan dialog är bl.a. Riksrevisionens rekommendationer till myndigheten.

Beträffande den formella styrningen av Energimyndigheten har regeringen i enlighet med den s.k. Styretredningens förslag minskat antalet mål och redovisningskrav i regleringsbrev. Uppgifter av långsiktig karaktär överfördes till instruktionen för myndigheten. Regeringen angav i 2009 års budgetproposition att dess fortsatta arbete med att utveckla resultatstyrningen kommer att inriktas mot att myndighetsstyrningen ska bli mer långsiktig och strategiskt orienterad. Mängden återrapporteringskrav i regleringsbrev har därför begränsats. En ökad vikt har lagts vid dialog med myndigheterna.

Motionen

Enligt motion MJ1 (S) yrkande 2 behöver regeringen skärpa kontrollen av additionaliteten i CDM-projekt där Sverige köper utsläppskrediter, vilket avser såväl enskilda projekt som delar i olika fonder. Kritiken mot bl.a. utsläppskrediterna har varit omfattande från både forskare och oberoende organisationer. Den har främst handlat om projekten har varit additionella eller inte. Granskningen av investeringar i de aktuella projekten och fonderna behöver öka eftersom en stor andel av det svenska målet om att minska utsläppen ska uppnås genom köp av utsläppskrediter.

I samma motion yrkande 5 påpekas att det behövs bättre styrning av köpen av utsläppskrediterna. Regeringen bör därför redovisa för riksdagen vilka direktiv och vilken tydligare styrning som regeringen tänker införa när det gäller inköpen av utsläppskrediterna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill återigen framhålla att det är viktigt att Sveriges köp av utsläppskrediter genomförs i enlighet med riksdagens beslut och de intentioner som låg bakom beslutet. Beslutet innebär att Sveriges utsläpp 2020 ska vara 40 % lägre än utsläppen 1990. Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som CDM.

Investeringar i och förvärv av utsläppsminskningcertifikat för att uppfylla klimatmålet för 2020 ombesörjs av Energimyndigheten. Av budgetpropositionen framgår att Energimyndigheten vid årsskiftet 2010/11 förvaltade en portfölj med 40 enskilda projekt och dessutom deltog i 7 multilaterala fonder. Sammantaget har myndigheten t.o.m. 2014 anvisats ca 1 500 miljoner kronor för ändamålet. Under 2010 ingick myndigheten avtal avseende sju CDM-projekt och har gått med i två fonder. Under 2011 har ytterligare projekt tillkommit. Sammantaget har det kontrakterats eller förvärvats utsläppsminskningcertifikat motsvarande omkring 13 miljoner ton koldioxidkvivalenter. Den genomsnittliga kostnaden har beräknats till omkring 85 kr per ton, vilket framstår som mycket kostnadseffektivt jämfört med andra åtgärder. Energimyndigheten har publicerat ett komplement till sin årsredovisning som redovisar projektportföljens utveckling, levererad och kontrakterad volym utsläppsminskningenheter m.m. Som tidigare redovisats avser regeringen att utveckla återrapporteringen till riksdagen inom detta område och därför har man uppdragit åt Energimyndigheten att lämna förslag om hur rapporteringen kan förbättras ytterligare.

Energimyndigheten redovisar att man verkar för en ökad regional spridning genom det svenska CDM- och JI-programmet. Myndigheten har de senaste åren arbetat för en ökad andel projekt i de minst utvecklade länderna, vilket återspeglas i projektportföljen för det svenska CDM- och JI-programmet. Jämfört med CDM som helhet, som domineras av Kina, Indien och Brasilien, har den svenska portföljen en större andel av projekt i länder utanför de stora tillväxtländerna och en större andel projekt i Afrika.⁵

Utskottet anser att Sveriges köp av utsläppskrediter ska ge ytterligare utsläppsminskningar med hög miljöintegritet dvs. att insatser ska minska utsläppen utöver vad som skulle ha kommit till stånd utan dessa projekt. Eventuella brister som rör enskilda projekts additionalitet är särskilt angelägna att åtgärda. Utskottet utgår från att frågan särskilt uppmärksammas i det pågående reformarbetet som syftar till att förbättra bl.a. CDM. Utskot-

⁵ Energimyndigheten, Det svenska klimatmålet till 2020 – bidrag från internationella insatser (ER 2011:09).

tet förutsätter också att regeringen bevakar frågan och vid behov vidtar de åtgärder som behövs för att säkerställa additionaliteten i de svenska köpen av utsläppskrediter.

När det gäller regeringens styrning av Energimyndigheten konstaterar utskottet att det finns underlag i Riksrevisionens granskningsrapport som torde vara ett användbart verktyg för regeringen i samband med överväganden om ett effektivt genomförande av klimatpolitikens internationella delar. Det är dock regeringens uppgift att tillämpa en adekvat myndighetsstyrning.

Utskottet vill vidare uppmärksamma att riksdagens kontroll av utgifterna för statens köp av utsläppskrediter har ökat genom regeringens förslag i budgetpropositionen. Med anledning av Riksrevisionens påpekande, vilket också framgår av skrivelsen, föreslår regeringen att medel som tidigare fonderats i avvaktan på utbetalning inryms i anslagets bemyndigande. Detta innebär även att anslagets nivå justeras till att motsvara beräknade utbetalningar för budgetåret. Bemyndiganderamen justeras även så att nya åtaganden kan ingås. Den beräknade anslagsnivån samt justeringen av bemyndigandet för nya åtaganden motsvarar tidigare beräknade anslagsnivåer och därmed upprätthålls ambitionsnivån för insatser för internationella klimatinvesteringar. Fonderade medel återförs till statskassan. Utskottet välkomnar den föreslagna förändringen.

Avslutningsvis utgår utskottet från att regeringens kommande rapportering till riksdagen omfattar de frågor som behövs för att få en tydlig bild av de resultat som uppnås inom den internationella inriktningen av klimatpolitiken. Enligt utskottets mening torde det vara naturligt att Sveriges köp av utsläppskrediter och de utsläppsminskningar som detta leder till inklusive frågor om projektens additionalitet ingår i en sådan rapportering.

Med det anförda föreslår utskottet att motion MJ1 (S) yrkandena 2 och 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Köp av utsläppskrediter m.m., punkt 6 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:MJ2 yrkandena 1 och 2 samt 2011/12:MJ407 yrkandena 5 och 13.

Ställningstagande

Jag anser att en översyn av statens köp av utsläppskrediter måste genomföras senast den 31 december 2012. Ett moratorium för nya investeringar i CDM-projekt behövs fram tills översynen har gjorts. Det är mycket angeläget att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM för att nå det nationella klimatmålet upphör. Riksrevisionen riktar hård och befogad kritik mot regeringen för att Sveriges köp av utsläppskrediter genomförs på ett varken effektivt eller transparent sätt. Även forskningsvärlden har invändningar mot CDM. Bristande miljöeffekter, bristande additionalitet och frågor om projekten faktiskt leder till hållbar utveckling är några av de allvarligaste bristerna som brukar nämnas. CDM innebär att nödvändiga investeringar på hemmaplan uteblir och risken är stor att klimatmål inte nås. Internationella klimatinvesteringar är nödvändiga, men i stället för att köpa utsläppskrediter bör man driva en politik för kraftfulla klimatinvesteringar i utvecklingsländerna. Det ska vara investeringar som bidrar till nya minskningar av utsläppen. Investeringarna ska inte användas för att nå vårt nationella klimatmål.

Sverige bör vidare verka för en internationell översyn med en noggrann utvärdering av CDM. Flera internationella granskningar pekar på stora brister i CDM:s miljöeffekter. EU-parlamentet kräver i sin klimatesolution från 2009 att de flexibla mekanismerna måste ses över och att CDM ska begränsas till endast högkvalitativa projekt som ger dokumenterade minskningar. CDM:s kostnadseffektivitet ifrågasätts vidare i flera rapporter och det framgår att det mest effektiva sättet att minska utsläppen är att alla minskar sina egna utsläpp på hemmaplan. Många studier visar dessutom att CDM-projekten inte uppnår målet om att bidra till en hållbar utveck-

ling. Själva idén med CDM är att det ska vara billigare och mer kostnads-effektivt att klimatinvestera i fattiga länder jämfört med att endast genomföra nationella klimatåtgärder.

Detta bör ges regeringen till känna.

2. Svensk klimatpolitik, punkt 7 (S, MP, V)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP), Jens Holm (V), Christina Karlsson (S), Anna Wallén (S) och Gunnar Sandberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:MJ1 yrkandena 1, 3 och 4 samt 2011/12:MJ382 yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagens beslutade mål om en minskning av utsläppen med 40 % till 2020 är en bra utgångspunkt. Däremot bör den inräkning av utsläppskrediter som görs för att klara detta mål stegvis avvecklas. Vi vill öka omställningstrycket och stimulera svensk teknikutveckling. Att räkna in utsläppskrediterna (CDM och JI) i det svenska miljömålet hämmar svensk arbetsmarknad och exportförmåga på sikt eftersom det minskar det inhemska omställningstrycket.

Vi anser också att regeringens löfte om att återkomma till riksdagen om det samlade behovet av klimatinvesteringar för att uppnå etappmålet 2020 är ett oklart löfte. Den ”plan” som Riksrevisionen efterfrågar i granskningen nämns inte i skrivelsen och inte heller det viktiga avgörandet om vilket startår för etappmålet 2020 som regeringen avser att använda. Vi menar att regeringen bör utarbeta en sådan plan med årsvisa utsläppsminskningar. Konsekvensen av detta är dock att regeringen bör visa vilken plan den har för de inhemska utsläppsminskningarna eftersom inköpen av utsläppskrediter ska vara ett komplement till dessa. För att göra detta möjligt menar vi att regeringen också bör återkomma till riksdagen med sektorsvisa mål för utsläppsminskningar.

Dessutom bör regeringen återkomma till riksdagen med en analys av om den svenska klimatpolitiken uppfyller de åtaganden som Sverige har ingått i avtalet i klimatkonventionen (UNFCCC) 2001 (den s.k. Marrakechöverenskommelsen). Vi ifrågasätter om den svenska klimatpolitiken, som innebär att en tredjedel av utsläppsminskningarna ska ske genom utsläppsminskningar utanför Sverige, är förenlig med skrivningarna i överenskommelsen om att en betydande del av minskningen ska ske genom inhemska åtgärder.

Detta bör ges regeringen till känna.

3. Kostnader för klimatinvesteringar i Sverige, punkt 8 (S, MP)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP), Christina Karlsson (S), Anna Wallén (S) och Gunnar Sandberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:MJ1 yrkande 6.

Ställningstagande

Att klimatsatser i andra länder i vissa fall kan vara dyrare än inhemska investeringar innebär inte att vi motsätter oss att Sverige vidtar internationella åtgärder. Däremot ifrågasätter vi regeringens argument om att dessa åtgärder är effektivare än att vidta åtgärder i Sverige. Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett klarläggande av vad utsläppsminskningar genererade av klimatinvesteringar (Klimp, olika stöd för förnybar energi, kollektivtrafik och energieffektiviseringar etc.) i Sverige kostar inberäknat att de kan tillgodoräknas för en längre tid än utsläppskrediterna och att de genererat arbetstillfällen och momsintäkter i Sverige.

Detta bör ges regeringen till känna.

4. Styrning och kontroll av CDM-projekt m.m., punkt 9 (S, MP)

av Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP), Christina Karlsson (S), Anna Wallén (S) och Gunnar Sandberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:MJ1 yrkandena 2 och 5.

Ställningstagande

Vi konstaterar att kritiken mot CDM-krediter och andra instrument under de senaste åren har varit omfattande från både forskare och oberoende organisationer. Diskussionen har främst handlat om projekten varit additionella eller inte. Vi menar att ett system där regeringen avser att tillgodoräkna sig en så stor andel av det svenska minskningsmålet genom utsläppskrediter innebär att den måste agera mer källkritiskt och öka omvärldsbevakningen kring de projekt och fonder som Sverige investerar i. Vi anser därför att regeringen bör skärpa kontrollen av additionaliteten i projekten.

Riksrevisionen riktar allvarlig kritik mot regeringens styrning av inköpen av utsläppskrediter. Vi anser inte att regeringen tillgodoser revisionens krav på bättre styrning av köpen med de åtgärder som redovisas i skrivelserna. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen och redovisa vilka direktiv och vilken tydligare styrning som man tänker införa när det gäller inköpen.

Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (S)

Matilda Ernkrans (S), Johan Löfstrand (S), Pyy Niemi (S), Christina Karlsson (S), Anna Wallén (S) och Gunnar Sandberg (S) anför:

I socialdemokraternas budgetmotion ”På väg mot en kunskapsbaserad ekonomi” (mot. 2011/12: FI) konstaterar vi att Sverige behöver en ny färdriktning. Vi vill ha ett samhälle där välfärd och möjligheter kommer alla till del. Där vi river hinder för människors frihet så att de kan förverkliga sina drömmar. Vi vill utveckla Sverige mot ett mer modernt, jämställt och framåtblickande samhälle byggt på gemenskap, solidaritet, rättvisa, kreativitet och trygghet.

Vi kan aldrig acceptera arbetslösheten. Full sysselsättning är det övergripande målet för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Som land har vi inte råd med det slöseri som arbetslösheten innebär. En förutsättning för att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen är att vi får ett mer jämställt samhälle. När män och kvinnor delar på ansvaret för jobb och familj förbättras både den ekonomiska tillväxten och människors livskvalitet. Kvinnor och män ska ha samma frihet och självständighet, samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter och lika makt att forma sina liv. När alla har ett arbete blir Sverige rikt, både ekonomiskt och mänskligt. Alla har skyldighet att bidra till samhällets utveckling utifrån sina förutsättningar. Med fler människor i arbete klarar vi att finansiera utbildning, vård och omsorg för alla.

Vi har högre ekonomiska ambitioner för Sverige. Sverige ska ligga i framkant av utvecklingen även i morgon. Då måste vi vara handlingskraftiga i dag. Vi förnyar vår ekonomiska politik. Sverige ska använda varenda skattekrona rätt, för att säkra framtidens tillväxt. Vi har en tydlig vision för att göra Sverige till en konkurrenskraftig, kunskapsbaserad ekonomi. Om vi ska stå starka i framtiden måste vi konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor och inte med låga löner. Regeringens ensidiga ekonomiska politik baserad på stora skattesänkningar har nått vägs ände. Utanförskapet är oförändrat, arbetslösheten har ökat, klyftorna och barnfattigdomen har växt liksom de ekonomiska skillnaderna mellan könen. Fler är långtidsarbetslösa, bostadsbyggandet har minskat och skolresultaten försämrats. Sverige behöver en ny färdriktning också för den ekonomiska politiken. Då behöver vi utveckla svensk konkurrenskraft. Sverige behöver en förstärkt strategisk samverkan mellan staten, näringslivet och akademien med mer av samarbete och gemensamma prioriteringar av såväl forskningsresurser som utbildning.

Ekonomi växer när människor växer. Ökade klyftor ger inte fler jobb och en bättre ekonomisk utveckling. Strävan efter ekonomisk utveckling och ökad jämlikhet är två sidor av samma mynt. Det ska alltid krävas av den enskilde att denne gör rätt för sig efter bästa förmåga. Men var och en ska också veta att samhället fungerar och möjliggör ett bättre liv för alla. Detta är kärnan i vad vi kallar värdeburen tillväxt, en moralisk ekonomisk utveckling.

Miljöproblemen kräver investeringar och tuffa miljökrav. Sverige ska ta sin del av miljöansvaret och gå före på miljöområdet. Vi ska vara först med att använda framtidens miljövänliga teknik. Då krävs investeringar i järnväg och kollektivtrafik, ett nytt klimatinvesteringsprogram och stimulanter av mer miljövänliga bilar.

Finansutskottet har i årets s.k. rambetänkande (bet. 2011/12:FiU1) ställt sig bakom den ram för utgiftsområde 20 som anges i budgetpropositionen. Beslut om samtliga anslag inom ett utgiftsområde ska enligt budgetprocessens regler fattas genom ett enda beslut. För budgetåret 2012 gäller därmed, under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med finansutskottets förslag, att de samlade utgifterna för utgiftsområde 20 inte får överstiga 5 025 102 000 kr under riksdagens fortsatta behandling. Vårt förslag inom utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således inte formellt tas upp till behandling utan förändringar. Eftersom beslutet i det första steget av budgetprocessen kommer att ge budgetpolitiken en annan inriktning än den vi önskat avstår vi från att redovisa något formellt motförslag när det gäller anslagsfördelning inom utgiftsområde 20. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller dock vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 20 borde ha utökats med 1 200 000 kr så som framgår av vår motion (MJ382).

Bakgrunden är att vi föreslår en ny registreringskatt på nya bilar enligt ett system som vi redovisar i motionen. Det bedömer vi kommer att ge en intäkt till staten på 620 000 000 kr. Dessa pengar vill vi använda till ett system med stegvisa miljöbilsbonusar där bilar med lägre utsläpp får en premie.

Sverige och den industrialiserade världen har ett historiskt ansvar för klimatförändringarna. Det är vi i de rika industrialiserade länderna som står för de största utsläppen av växthusgaser och det är de fattiga länderna som drabbas hårdast av klimatförändringarna. Vi vill att FN:s miljöprogram Unep stärks och utvecklas till ett centralt miljöorgan inom FN och även satsa på arbetet som görs inom ramen för FN:s vetenskapliga klimatpanel (IPCC). Nya pengar måste fram för att utvecklingsländerna ska kunna möta klimatomställningen. Vi anser att Sverige ska vara pådrivande för att skapa nya internationella finansieringskällor för klimatomställningsåtgärder.

Vi föreslår att Europa och Sverige tar ett nytt initiativ i klimatförhandlingarna till en internationell klimatinvesteringsgemenskap med länder som ser fördelarna med att ligga i framkant i utvecklingen och som delar oron

för de konsekvenser som klimatförändringarna för med sig. En sådan gemenskap skulle kunna få fart på investeringar och omställning genom att inom sig skapa ett gemensamt pris på utsläpp av koldioxid. Under åren 1996 till 2010 var Sverige i den unika situationen att BNP ökade men utsläppen av växthusgaser minskade. Det politiska åtagandet var då att skapa värdeburen tillväxt och det lyckades. En del var införandet av koldioxidskatt, en annan investeringar.

När Naturvårdsverket sammanfattade de lokala stödprogram som då fanns (Klimp och Lip) fann myndigheten att dessa minskat utsläppen av växthusgaser med 2 miljoner ton om året. Det motsvarar två tredjedelar av den svenska utsläppsminskningen dessa år och det bevisar att politiska investeringar är nödvändiga och framgångsrika. Vi vill införa ett nytt system med stöd för lokala klimatinvesteringar om 1,6 miljarder kronor 2012–2015, alltså 400 miljoner kronor per år. Stöd till lokala klimatinvesteringar ska kunna sökas förutom av kommuner även av företag, ideella organisationer eller i kombinationer av dessa. Huvudinriktningen ska vara åtgärder för energieffektivisering och för ökad produktion och konsumtion av förnybar energi. Vi tror att försöksprojekt och pilotanläggningar för att stimulera nya innovationer och idéer ska ha en viktig del av anslaget. Vi tror också att det nya stödet kan vara lösningen för att få fart på biogasproduktionen där tillgången inte hängt med en stark efterfrågan. Grundproblemet är brist på nya investeringar och vi tror att ett lokalt klimatinvesteringsprogram kan få fart på utvecklingen.

Områden där gamla industrier lämnat efter sig gifter i marken är ett reellt miljöhot mot människor och natur. Kunskaperna och erfarenheterna kring detta miljöproblem har växt, och av den årliga lägesbeskrivningen av saneringsarbetet som Naturvårdsverket lämnade till regeringen i april 2011 framgår att verket föreslår en ökning av anslaget från 2012. Främst på grund av nya rättsfall som innebär att staten sannolikt kommer att få ta en större del av kostnaden för saneringarna. Vi menar därför att det behövs en ny modell för att klara de ökade kostnaderna för sanering av förorenade områden. Det är inte rimligt att staten och kommunerna ska stå för kostnader som förorenare orsakat. Vi anser heller inte att den försäkringslösning som finns i dag fungerar tillfredsställande. I stället bör det utredas om en avgift kan tas ut på miljöfarlig verksamhet och sedan placeras i en fond som kan betala kostnader i de fall där förorenaren inte kunnat ställas som ansvarig.

I den statliga budgeten för 2009 sänktes anslaget för skydd av värdefull natur med ca 200 miljoner kronor, vilket är 10 % av anslaget. År 2011 kunde regeringen genom att lägga ihop olika budgetposter och jämföra det med en av dem i den föregående budgeten påstå att anslaget hade ökat med 190 miljoner kronor, trots att det i praktiken enbart ökat med 29 miljoner kronor. Regeringens strategi att låta Sveaskog byta till sig skog för skydd är otillräcklig. Det som regeringen på våren 2010 kallade för "det

ojämförligt största steget” för skydd av skogen har visat sig ta lång tid, och Naturvårdsverket räknar med att den bytesmark som Sveaskog har att spela med inte räcker till för att nå de uppsatta målen till 2014.

Regeringen måste ta situationen för den biologiska mångfalden i den svenska skogen på större allvar, i linje med de beslut som togs på det internationella toppmötet om biologisk mångfald i Nagoya förra året. Vi vill förstärka anslaget för skydd av värdefull natur med 800 miljoner kronor under fyra år. Vi föreslår att anslaget ökas med 200 miljoner kronor för vart och ett av åren 2012, 2013, 2014 och 2015. Vi vill också se över de resurser länsstyrelserna har för att kartlägga värdefulla skogar för att se om de kan omprioritera.

I regeringens proposition finns ett förslag om en supermiljöbilspremie. Premien kommer dock bara att gynna människor som har råd att köpa mycket dyra miljöbilar. Reformen skapar som vi bedömer det ett otillräckligt omställningstryck. Anslaget bör därför minskas med 20 miljoner kronor. Vi vill i stället satsa 620 miljoner kronor under ett nytt anslag: Miljöbilsbonus. Vi föreslår ett system med stegvisa miljöbilsbonusar där bilar med lägre utsläpp får en premie. Den lägsta bonusen på 5 000 kr ska ges från 120 gram koldioxid per kilometer (den nuvarande miljöbilsdefinitionen), och sista steget (mindre än 50 gram koldioxid per kilometer) ska innebära samma bonus som regeringens supermiljöbilspremie, 40 000 kr. Systemet bör justeras vid förändringen av miljöbilsdefinitionen 2013 så att bonus endast betalas ut för miljöbilar enligt den nya definitionen. Man bör även införa en registreringsskatt för bilar med koldioxidutsläpp över en viss nivå. Vi föreslår ett system där registreringsskatten ska gälla i steg om 5 000 kr och högst vara 15 000 kr. Den neutrala zonen föreslås ligga på 121–160 gram koldioxid per kilometer. Maximal skatt ska gälla för bilar över 241 gram koldioxid per kilometer. Vi bedömer att systemet kommer att bli statsfinansiellt kostnadsneutralt. Systemet bör gälla samtliga bilar som nyregistreras i Sverige.

Regeringen bör se över möjligheten att på olika sätt uppmuntra fler bilägare att byta ut sin gamla bruksbil mot en trafiksäker och miljövänlig nyare bil. Efter borttagandet av bilskrotningspremien saknas en morot för enskilda att skrota sin äldre miljöskadliga bil. De nuvarande reglerna för skrotning av uttjänta bilar lägger kostnadsansvaret för bilskrotningen på biltillverkarna, men systemet ger inte tillräcklig drivkraft för människor att ta ansvar för att bilskrotningen ordnas. Eftersom alla kostnader för transporten av uttjänta bilar, oftast fordon i väldigt dåligt skick, läggs på den enskilda bilägaren finns inte tillräckliga incitament för bilägarna att transportera sina bilar till skrotning. Systemet med bilskrotningspremien visade sig vara ett mycket effektivt sätt att få bilägare att ta ansvar för sina gamla fordon.

2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (MP)

Helena Leander (MP) anför:

Sverige har fantastiska möjligheter att genom klimatsmarta investeringar skapa många nya arbetstillfällen, forma ett hållbart samhälle och bygga Sverige starkare inför framtiden. Miljöpartiets vision är ett Sverige med 100 % förnybar energi, energieffektiva bostäder och snabba och punktliga järnvägstransporter. Den ekonomiska oron omkring oss gör det än viktigare att göra framtidsinvesteringar som både löser ekonomiska problem på kort sikt och miljöproblem långt in i framtiden. Det osäkra ekonomiska läget i vår omvärld ökar trycket på alla politiska partier att tydliggöra vilka prioriteringar man gör för att bygga ekonomin stark även på längre sikt. I det gröna alternativet till regeringens budgetförslag presenterar vi därför åtgärder för mer framtidstro och bättre fördelning av de gemensamma resurserna.

För oss gröna är det självklart att göra effektiva statsfinansiella prioriteringar. Inom det reformutrymme som vi har måste vi prioritera långsiktiga investeringar. Dessutom måste vi minska klyftorna i samhället genom att omfördela inom ramen för skattesystemet. Vår budgetmotion håller fokus på investeringar som betalar sig både nu och i framtiden. Ökad kvalitet i skolan och investeringar som tar oss till ett klimatsmartare samhälle är områden som är särskilt viktiga för oss. Det finns knappast någon bättre investering än kunskap. Varje krona som vi i dag lägger på skolan kommer att betala sig på sikt. Det här är investeringar som ger utrymme för nya idéer att växa fram och för svenska innovationer att industrialiseras. Det kräver också en företagspolitik där alla som bär på idéer till företag får möjlighet att förverkliga dem och där små företag får växa.

En annan viktig komponent i den gröna ideologin är ansvaret för att hålla ihop samhället, att ge en hjälpande hand till dem som är sjuka eller som riskerar att hamna utanför samhället. I den gröna budgeten föreslår vi en kraftigt förbättrad sjukförsäkring. Vi tar också de första stegen till att avskaffa en av de värsta skamfläckarna i det svenska samhället, den växande gruppen barn som lever i fattiga familjer. Vi kan välja mycket i livet, men inte i vilken familj vi föds in i.

För Miljöpartiet är budgetöverskott och varsamhet med statens finanser inte målet med politiken. Det är ett verktyg för att skapa ett hållbart samhälle med mindre klyftor och god miljö. Ett samhälle som vi med gott samvete kan lämna över till kommande generationer.

Naturvårdsverket har en nyckelroll i miljömålsarbetet. Verket bör få ansvar för samordningen och genomförandet av en rad av de åtgärder som Miljömålsrådet föreslog i sin utvärdering av Sveriges miljömål. Nu är det bråttom! Verket har också en nyckelroll som part vid tillståndsprövning av miljöfarliga verksamheter. Vi vill därför att anslaget för Naturvårdsverket ökas med 100 miljoner kronor 2012 för att därefter trappas upp stegvis.

Miljöpartiet anser att miljöövervakning är av väsentlig betydelse för uppföljningen av den faktiska utvecklingen i miljön. De bidrag som ges för att stödja engagemanget i ideella miljöorganisationer är mycket kostnadseffektiva satsningar. Sammantaget vill vi öka anslaget för miljöövervakning med 50 miljoner kronor per år.

Miljöpartiet vill se en kraftsamling för att hejda förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av våra ekosystem. Vi vill vända på trenden med minskade och urholkade anslag för skydd av biologisk mångfald, särskilt i skogen. Miljöpartiet har en nollvision för avverkning av oersättliga nyckelbiotoper. Vi prioriterar ett kraftigt ökat skydd av resterna av gammelskog. Vi vill också se en större miljöhänsyn i det konventionella skogsbruket och mer hyggesfritt skogsbruk. Därutöver vill vi satsa på sjöar, vattendrag, våtmarker och annan särskilt värdefull natur. När allt mer natur skyddas behövs också mer resurser för skötseln av skyddade områden. Sådan naturvårdsskötsel är kraftigt eftersatt i dag. För ett antal av våra hotade arter behövs också mer specifika bevarandeinsatser, både i och utanför skyddade områden. Arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter har därför stor betydelse om vi ska kunna nå miljömålet Ett rikt växt- och djurliv. Av dessa skäl vill vi öka anslaget för åtgärder för värdefull natur med 215 miljoner kronor 2012 med en stegvis upptrappning kommande år.

Kemikaliebelastningen riskerar både vår hälsa och vår reproduktion. Sverige behöver därför en mer offensiv politik för en giftfri vardag, till skydd för både människor och miljön. För att möjliggöra sanering av förorenade områden som Phylatteriontomten i Trelleborg, Vinterviken i Stockholm, sågverksområdet i Lessebo och dussintals andra förgiftade platser i kommuner runt om i Sverige vill vi höja anslaget för sanering och återställning av förorenade områden med 187 miljoner kronor 2012 för att också därefter ligga på den nivå som bedömts som nödvändig av Miljömålsberedningen.

Miljöpartiet föreslår att användningen begränsas eller förbjuds helt när det gäller några av de farligaste ämnen som förekommer i vår vardag, med speciellt fokus på att skydda barn. Vi vill satsa totalt nästan 900 miljoner kronor under tre år på bl.a. en minskad spridning av miljögifter och genom att öka anslagen till Kemikalieinspektionen och länsstyrelsen.

Miljöpartiet föreslår en intensifiering av åtgärder för att minska spridningen av miljögifter. Vi föreslår en ökning av Kemikalieinspektionens anslag med 25 miljoner kronor per år för att bl.a. genomföra åtgärder från Miljömålsberedningens förslag, införa förbud mot farliga ämnen, intensifiera EU-arbetet, förstärka tillsynen och arbeta aktivt med praxisbildning.

Miljöpartiet föreslår en minskning av anslaget för supermiljöbilspremien med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Miljöpartiet anser att det nu är dags att ersätta miljöbilssystemet med ett system som kan skynda på omställningen av den svenska bilparken. Systemet bör bygga på att bilar som släpper ut lite koldioxid får en bonus som bekostas

av bilar som släpper ut mycket koldioxid. Samtliga bilar som säljs i Sverige graderas enligt en skala beroende på energiåtgång och bränsle. På de klimatvärsta bilarna läggs en avgift som sedan minskar med minskad klimatpåverkan. På samma sätt får de allra koldioxidsnålaste bilarna en hög bonus och de något mindre snåla bilarna får en mindre bonus. Eftersom Miljöpartiet inför ett annat system för att stimulera bränslesnåla bilar fasas regeringens fordonsskattebefrielse för miljöbilar ut. Vi anpassar också förmånsbeskattningen till vårt förslag. Därför vill vi avskaffa det nuvarande systemet och i stället koldioxidrelatera beskattningen. En komponent som styr mot förnybara bränslen, likt dagens nedsättning för gas- och elbilar, kommer att finnas kvar i vårt system.

Behovet av insatser från Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) kommer att öka framöver, i takt med klimatförändringen och konsekvenserna av dem, bl.a. översvämningar. Miljöpartiet föreslår därför en höjning av SMHI:s anslag med 15 miljoner kronor per år.

Gamla vrak är tickande miljöbomber i våra havsområden, särskilt på västkusten. Vi vill också påbörja sanering av förorenade havsområden, inklusive skeppsvrak. Därför föreslår vi en ökning av anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö med 50 miljoner kronor per år från 2012.

Regeringens satsning på hållbara städer har haft vissa förtjänster. Det har dock varit ett smalt program som inte räckte till för att fullt ut ersätta det tidigare Klimatinvesteringsprogrammet. Det var också alltför tidsbegränsat. Vi tycker att det tidigare Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) var framgångsrikt och att det ska drivas vidare och utvecklas. Klimp var också viktigt för t.ex. utbyggnaden av biogas. Miljöpartiet vill underlätta investeringar i ökad produktion och distribution av biogas för att öka möjligheten att köra bilar på biogas. Produktion och distribution av biogas är inte minst viktigt för att kombinera möjligheterna till utveckling, företagande och hållbara transporter på landsbygden. Stödet ska ha tonvikt på statlig medfinansiering av kommunernas investeringar i biogasprojekt. Det finns ett väldigt starkt tryck i många kommuner för att biogas ska finnas tillgänglig för det ökande antalet biogasfordon. Vi vill göra en nystart för Klimp som ger kommuner, företag och andra aktörer ekonomiska möjligheter att satsa på klimatvänlig teknik. På detta satsar vi 600 miljoner kronor årligen 2012–2014.

Skogsmiljöer är våra till ytan mest omfattande ekosystem. En stor del av Sveriges biologiska mångfald finns i skogen. I dag är drygt 2 000 av den svenska skogens arter hotade. Trots det har Sverige en mycket liten andel skyddad skog, såväl ur ett internationellt som ur ett biologiskt perspektiv. Mängden skog med höga naturvärden, i första hand gammelskog, minskar snabbt och vi har i dag för lite sådan skog för att kunna säkra den biologiska mångfalden där. Skogsskyddet dras i långbänk. Miljöpartiet vill se en kraftsamling för att hejda förlusten av biologisk mångfald och utarmningen av våra ekosystem. Anslagen har inte höjts för att kompensera de ökade kostnaderna per hektar skyddad natur. Naturvårdsverket har

vidare påpekat att det blir kringkostnader för genomförandet av de markbytesaffärer med mark från i första hand Sveaskog som regeringen tidigare har beslutat om. Dessa kringkostnader uppskattas till 225 miljoner kronor per år 2012 och 2013, samt 150 miljoner kronor 2014. Naturvårdsverket har påpekat att utgifterna belastar anslag 1:16 Skydd av värdefull natur. Får verket inte kompensation kommer det att gå ut över ersättningen till markägare för t.ex. köp av skyddsvärd skog. Det innebär att oersättliga värden kommer att skövlas i våra skogar, och att markägare som vill skydda sin skog får vänta på sin ersättning från staten. I praktiken blir det också ännu en kraftig neddragning i tempot för skyddsarbetet. Miljöpartiet anser att arbetet med skyddet av områden med höga naturvärden måste intensifieras. Miljöpartiet har en nollvision för avverkning av oersättliga nyckelbiotoper. Vi prioriterar ett kraftigt ökat skydd av resterna av gammelskog. Vi föreslår därför en ökning av anslag 1:16 Skydd av värdefull natur med 625 miljoner kronor 2012 med en stegvis upptrappning kommande år.

Större delen av den fordonsflotta som kommer att rulla på våra vägar de närmaste åren är redan inköpt. Vi vill ge en möjlighet för ägare till konventionella bilar att konvertera till ett annat driftsätt. Vi vill under 2012–2014 införa en konverteringspremie för byte från bensin till förnybara drivmedel eller annat driftsätt. Premien bör vara ca 5 000 kr för byte från bensin till etanol och ca 10 000 kr för byte till biogas eller annat driftsätt. Vi vill också se över fordonsbeskattningen så att konverterade fordon får en mer förmånlig beskattning. För detta avsätter vi 50 miljoner kronor under ett nytt anslag: Stöd efterhandskonvertering.

Äldre tvåtaktsmotorer i båtar släpper ut ungefär en tredjedel av bränslet oförbränt i luft och vatten. I dagsläget finns det ca 210 000 tvåtaktsombordsmotorer av traditionell typ, vilket motsvarar mer än 40 % av alla båtmotorer i Sverige. För att påskynda utbytet av dessa motorer föreslår vi en skrotningspremie på 1 000 kr per motor. Villkoret för att få premien ska vara att en fungerande tvåtaktsmotor byts in vid köp av en ny miljöanpassad motor och att säljaren har ett bra sätt att skrota de gamla motorerna på. För detta avsätter vi 60 miljoner kronor.

Genom både FN:s klimatkonvention UNFCCC och Kyotoprotokollet har Sverige och andra rika länder förbundit sig att finansiera utsläppsminskningar och anpassning till klimatförändring i fattiga länder. Regeringen föreslår i årets budgetmotion att 1 miljard kronor av biståndet används till detta ändamål, dvs. investeringar i utsläppsminskningar och anpassning i syd. Miljöpartiet anser att detta innebär en urholkning av biståndet och enprocentsmålet. För oss är det en självklarhet att allt bistånd ska vara klimatsäkert, men det är viktigt att dess främsta syfte är att bekämpa fattigdom. Förhandlingar pågår fortfarande om en ny global överenskommelse för att minska människans klimatpåverkan och anpassa samhället till den klimatförändring som är ofrånkomlig. I dessa förhandlingar utgör finansiering av utsläppsminskningar och anpassning till klimatförändring i syd en

viktig del, och det är uppenbart att det finansiella behovet är mycket stort – uppskattningar varierar från 1 000 till 3 500 miljarder kronor per år. EU:s andel av en sådan finansiering anses behöva vara ca 30 %, alltså uppgå till åtminstone 300–1 000 miljarder kronor per år. En del bedömare anser att behovet är betydligt större – 1 % av BNP eller mer. Detta belyser det orimliga i att använda biståndsanslag till klimatåtgärder i fattiga länder. Miljöpartiet vill i stället lägga nästan 5 miljarder kronor under tre år på internationella klimatåtgärder i ett separat anslag i budgeten samt återföra de pengar regeringen tar från fattigdomsbekämpning och övrigt bistånd. Miljöpartiet inrättar därför ett anslag för klimatsatsningar utanför biståndsramen under utgiftsområde 20 och avsätter 1 400 miljoner kronor under anslaget. Anslaget ska höjas gradvis under de kommande åren. För att säkra ökade medel till internationella klimatinvesteringar vill vi från 2013 öronmärka de nya intäkter som Sverige får genom auktioneringen av utsläppsrätter till detta ändamål. Miljöpartiet vill också att Sverige ska verka internationellt för att få till stånd nya medel och finansieringsformer för internationella klimatåtgärder.

Regeringen i Sverige och andra länder har inte tagit hotet om klimatförändringar på allvar. Utsläppen är redan så stora att klimatet har ändrats. Det måste vi anpassa oss till. Myndigheter och företag behöver säkra viktig infrastruktur. Klimat- och sårbarhetsutredningen (SOU 2007:60) redovisade en rad risker och föreslog också omfattande åtgärder. Regeringen har nöjt sig med kartläggningar och kunskapsuppbyggnad. Detta är nödvändigt, men helt otillräckligt. Miljöpartiet satsar 1 miljard kronor fördelade på tre år på klimatanpassningsåtgärder, som vi kallar ”Klimatanpassningsmiljarden”, som ska administreras av Naturvårdsverket via länsstyrelserna, där kommuner kan ansöka om bidrag för klimatanpassning, exempelvis åtgärder mot extrema väderhändelser som översvämningar och långsiktiga klimatförändringar. För att markera vikten av att konkreta åtgärder påbörjas föreslår vi ett nytt anslag: Åtgärder för klimatanpassning. Vi föreslår att 350 miljoner kronor anvisas under anslaget per år 2012 och 2013 och 300 miljoner kronor 2014.

3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (SD)

Josef Fransson (SD) anför:

Sverigedemokraterna är ett Sverigevänligt parti. Vi har idémässigt låtit oss inspireras av såväl socialkonservatismen som delar av den svenska folkhemstanken. Syftet är att kombinera principen om grundläggande social rättvisa med traditionella värdekonservativa idéer.

Det övergripande målet med Sverigedemokraternas politik är att skapa ett välmående samhälle – ett folkhem – präglat av trygghet, harmoni och solidaritet. Erfarenheter från vår historia och vår omvärld visar att de viktigaste faktorerna för att kunna skapa ett sådant samhälle är småskalighet,

en fungerande rättsstat, en stark gemensam identitet och grundläggande social rättvisa. Några nyckelord i partiets politik är förvaltarskap, stabilitet, trygghet, kontinuitet och omtanke.

Vårt Sverige är ett land som är präglad av hänsyn och trygghet, ett land där medborgarna känner samhörighet och därigenom en naturlig tillit till andra medborgare. Vi söker bygga ett land där frihet och öppenhet är ledord för alla och där det svenska kulturarvet värnas. Det är ett land där vårt folkhem är byggt på en gemensam värdegrund och på svenskarnas rätt att utveckla sin kultur på egna villkor. I vårt Sverige förs en ansvarsfull invandringspolitik. I vårt Sverige betonas tidigare generationers samlade kunskap och erfarenhet från en generation till en annan.

Sverigedemokraterna ser människan som en del av naturen och inser att vi är helt beroende av denna för att kunna fortsätta vår existens på jorden. Förutom att förse oss med de mest nödvändiga förutsättningarna för vårt livsuppehälle såsom mat, vatten och syre, så tror vi också att de skönhetsvärden som finns inbäddade i naturen är nödvändiga för att fylla våra själsliga behov och möjliggöra en hög livskvalitet.

Sverigedemokraterna betraktar merparten av dagens miljöproblem som en konsekvens av att samhället inte i tillräckligt hög grad låtit sig vägledas av den konservativa principen om ett varsamt framåtskridande. Försiktighetsprincipen är således central inom Sverigedemokraternas miljöpolitik både när det gäller att förhindra uppkomsten av nya miljöproblem och när det gäller valet av metoder för att motverka de redan befintliga problemen.

Förvaltarskapstanken, dvs. strävandet efter att inte lämna över vår hembygd, vårt land, vår kontinent och vår planet i ett sämre skick till våra barn än vad de befann sig i när vi tog över ansvaret för dem av våra föräldrar, är central för Sverigedemokraternas politik inom alla områden, men är kanske särskilt vägledande inom just miljöområdet. Slutmålet för vår miljöpolitik är ett ekologiskt hållbart samhälle. Sverigedemokraternas strävan mot det ekologiskt hållbara samhället ska inom exempelvis landsbruket uppfattas som minsta möjliga miljöpåverkan per producerad enhet och måste uppnås både med beprövade metoder och med modern teknologi.

Målet om ett miljövänligare samhälle bör primärt uppnås genom medvetandegörande, teknisk utveckling och positiva incitament till omställning mot ett mer hållbart levnadssätt, inte genom ett ensidigt fokus på bestraffningar av oönskade levnadssätt hos enskilda medborgare.

Detta är särskilt viktigt i de fall där det för den enskilda medborgaren saknas reella, kostnadseffektiva, miljövänliga alternativ. Vi inser dock att bestraffande åtgärder ibland kan vara nödvändiga för att komma till rätta med akuta problem och finner det naturligt att företag som tjänar pengar på miljöförstörande verksamhet också tvingas kompensera för den skada de åsamkar.

Vi inser också att de miljöpolitiska intressena ständigt måste vägas mot andra viktiga samhällsvärden, att merparten av miljöproblemen är av global karaktär, att Sverige inte ensamt kan lösa problemen och att de resurser som kan avsättas för att förbättra miljön bör satsas där de gör största möjliga nytta.

Naturvårdsverkets anslag bör förstärkas med 50 miljoner kronor. Sverigedemokraterna tar situationen i vårt innanhav Östersjön på allvar, dels genom ett årligt, successivt ökat tillskott på 200 miljoner kronor till anslaget Åtgärder för havs- och vattenmiljö, dels genom att öka resurserna för att sanera och återställa förorenade områden med Östersjön som prioriterat område. Vi vill förstärka anslaget för sanering och återställning av förorenade områden med 100 miljoner kronor. Kemikalieinspektionens anslag ska ökas med 10 miljoner kronor för att leva upp till vårt mål om att genomföra en betydande begränsning av kemiska tillsatser.

4. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 3 (V)

Jens Holm (V) anför:

Trots att Sveriges statsfinanser hör till världens starkaste har massarbetslöshet blivit vardag och ojämlikheten brett ut sig alltmer. Vänsterpartiet menar att det är tid för investeringar i fler jobb, ökad jämlikhet och bättre välfärd. Med Vänsterpartiets budgetalternativ skapar vi 125 000 nya jobb och utbildningsplatser redan 2012.

Full sysselsättning är det överordnade målet och Vänsterpartiets budgetförslag är inriktade på att investera i nya jobb. I stället för mer pengar i krogägarnas plånböcker satsar vi på en generationsväxling på arbetsmarknaden. Vi inför en riskkapitalfond för hållbar industriell utveckling och avsätter särskilda medel för att stödja innovationer och utveckling inom mindre företag och för branschprogram inom exempelvis vindkrafts- och besöksnäringen.

Vi föreslår ett investeringsstöd för att bygga billiga och energisnåla hyresrätter. Vårt mål är 20 000 hyresrätter om året. Vi genomför en omfattande satsning på upprustning av på miljonprogrammen och på välfärdslokaler som skolor, förskolor och äldreboenden. Tillgängligheten förbättras genom ett särskilt investeringsstöd. Genom våra satsningar på kraftigt ökad kapacitet på järnvägen kan förseningar på allvar minskas för både människor och gods. Då skapas också nya jobb. Det samma gäller våra förslag för att öka resandet med kollektivtrafik. Vi vill också genomföra en miljardsatsning på gröna jobb för miljön och klimatet. Regeringen pratar om arbetslinjen – vi skapar riktiga jobb.

Vänsterpartiet menar att svenska folkets skattepengar ska användas till bättre skolor, sjukhus och bibliotek, inte till vinster för riskkapitalbolagens ägare. Vi menar att det ska vara förbjudet att driva välfärdsverksamheter i bolagsform med vinst som drivkraft. Vi vill höja kvaliteten i välfärden genom att anställa mer personal och öka anslagen. Vi vill värdesäkra stats-

bidragen till kommunerna både för att garantera välfärdens kvalitet och för att skapa fler arbetstillfällen. På så sätt förbättras också kvinnors levnadsvillkor. Vi föreslår en rejäl satsning på mer personal och utbildning inom äldreomsorgen. Vi presenterar en rad satsningar för att förbättra kvaliteten i sjukvården och omfattande satsningar för att skapa en likvärdig utbildning och minskade barngrupper på fritis. Vi lämnar förslag för att skapa en god sjukförsäkring och återförsäkra de som utförsäkrats på grund av regeringens försämringar. Vi föreslår en individualiserad föräldraförsäkring och höjt och värdesäkrat underhållsstöd.

I tider då miljö- och klimatarbetet behöver ökade resurser drar regeringen ned. För de kommande fyra åren väntas neddragningar med 1,2 miljarder kronor. År 2012 skär regeringen ned 94 miljoner kronor, 2013 414 miljoner kronor, 2014 med 335 miljoner kronor och för 2015 har regeringen aviserat nedskärningar på 385 miljoner kronor i miljö- och klimatbudgeten (utgiftsområde 20). Det är mycket olyckligt. Vi behöver satsa, inte spara på miljö- och klimatarbetet. Vänsterpartiets förslag inom utgiftsområde 20 är en del av vårt budgetalternativ som helhet. Vi vill se följande inriktning av politiken inom utgiftsområdet:

För att Naturvårdsverket ska kunna fortsätta att bedriva ett bra arbete behövs ökade resurser. Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget med 15 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Mer resurser bör även tillföras Naturvårdsverket för könsuppdelad statistik och analys av klimatpåverkan. Vi behöver uppmärksamma hur män får en oproportionerligt stor andel av samhällsliga resurser. Utredningar och indikatorer som inte belyser könsspecifika skillnader bör ifrågasättas. Det måste tas fram mer könsuppdelad statistik och analys av vilka som påverkar klimatet mest, t.ex. i form av index, som baseras på en könsanalys. Kunskapen på området om hur ojämlikheter och bristande hållbarhet kan åtgärdas måste också fördjupas.

År 2010 enades världens länder på toppmötet om biologisk mångfald i Nagoya om att vidta kraftfulla åtgärder för att skydda den biologiska mångfalden och världens ekosystem. Man slog fast målet att skydda 17 % av land- och vattenområden och 10 % av kustområden och marina områden. I Sverige saknas finansiering och handlingsplan för hur detta ska gå till. Vi avsätter därför 250 miljoner kronor mer än regeringen för biologisk mångfald och för att en svensk Nagoyaplan ska kunna sjösättas.

Stora områden i Sverige behöver saneras. Med en sanering ökar också möjligheterna till rekreation eller byggande på områdena. Det finns därför många vinster med att skynda på arbetet med sanering och återställning av förorenade områden. Vänsterpartiet föreslår en ökning av anslaget med 60 miljoner kronor.

Vi välkomnar regeringens ökade anslag för miljöforskning men bedömer potentialen vara så stor inom vetenskapen att ännu större satsningar behövs. Vi föreslår därför en ökning av anslaget med 10 miljoner kronor.

Kemikaliebelastningen riskerar både vår hälsa och vår reproduktion. Sverige behöver därför en mer offensiv politik för en giftfri vardag, till skydd för både människor och miljön. Grön kemi, dvs. miljöanpassade kemikalier från förnybara råvaror i stället för från oljebaserade råvaror, är en viktig del i en hållbar produktion och användning av kemikalier. Vi anser att detta område behöver utvecklas mer och föreslår, i likhet med Kemikalieinspektionen, att möjligheten att inrätta ett svenskt kemikalieinstitut utreds. Vänsterpartiet föreslår en ökning av Kemikalieinspektionens anslag med 50 miljoner kronor.

Vänsterpartiet anser att anslaget för supermiljöbilspremierna ska minskas med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Vi har en bättre miljöbilslösning som presenteras i vår trafikmotion.

Vi välkomnar förslaget om ett kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI. Men det behövs ett extra tillskott totalt sett för klimatanpassning. Vänsterpartiet föreslår därför en ökning av anslaget med 30 miljoner kronor.

Vänsterpartiet vill även öka ambitionen i det internationella klimatarbetet och föreslår därför nya insatser. Insatserna ska gå till klimatåtgärder i utvecklingsländer – främst avseende Sveriges åtaganden inom ramen för FN:s klimatförhandlingar. Insatserna ska således inte finansieras från biståndsramen utan vara additionella medel. Vi vill understryka att medlen inte ska användas till finansiering av CDM-projekt eftersom dessa avräknas från Sveriges åtaganden. Vänsterpartiet föreslår därför en ökning av anslaget 1:13 med 500 miljoner kronor 2012 jämfört med regeringens förslag.

Hälften av Sveriges hotade arter finns i skogen och enligt alla experter behövs det ökade resurser till skogen för att bevara dem. Vi vill stärka den biologiska mångfalden och bevara ekosystemens funktioner bl.a. genom att bygga ut fler naturreservat. Det krävs ett ökat underhåll i skogen i form av naturvårdsarbete. Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget 1:16 med 250 miljoner kronor 2012 jämfört med regeringens förslag. Inom utgiftsområde 23 gör vi också stora satsningar på skogen.

Sverige har tidigare haft en solid forskningstradition inom miljögiftsforskningen, men vi har tyvärr halkat efter. Trots detta har vi fortfarande en viktig roll att spela internationellt, vilket vi bör ta vara på. Ett mycket viktigt forskningsområde är det miljötoxikologiska området. Dess värde har inga pengar avsatts av regeringen till sådan forskning de kommande åren. Vi anser att öronmärkta pengar till miljötoxikologisk forskning bör införas. Vi avsätter därför medel till miljötoxikologisk forskning som ska kunna delas ut av Formas, Naturvårdsverket och Stockholm Environment Institute (SEI). För detta anslår vi 25 miljoner kronor. Vi vill också skjuta till nya medel till Formas för landsbygdsutveckling. Vi anser att regionala högskolor tillsammans med i första hand regionernas småföretag ska bygga upp nya kompetenser, produkter och tjänster samt näringar. Det kan ska-

pas en regional utvecklingsfunktion för att under en längre period bidra till att bygga upp nya näringar och stärka befintliga småföretag i regioner med de största utvecklingsbehoven, bl.a. i samarbete med våra grannländer. Medlen hos Formas ska kunna sökas av regionala högskolor i samverkan med det lokala och regionala näringslivet. För detta anslår vi 15 miljoner kronor. Sammantaget föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslaget Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning med 40 miljoner kronor 2012 jämfört med regeringens förslag.

Ett nytt klimatprogram bör inrättas med syfte att minska utsläppen av växthusgaser och minska energianvändningen samt skapa nya jobb, klimatjobb. Mellan 2012 och 2014 satsar vi 3 miljarder kronor på att minska utsläppen och skapa nya jobb. För 2012 föreslår Vänsterpartiet att 1 miljard kronor anvisas under det nya anslaget. Satsningen löper med samma årliga belopp under de två följande åren. Stödet ska kunna sökas av kommuner, landsting och företag. Stödet ska bl.a. gå till utbyggnad av biogas, installation av fjärrvärme, övergång till biobränslen, energieffektivisering, klimatanpassningsåtgärder och klimatinformation för en mer hållbar livsstil. Programmet utvidgas till att också innefatta klimatanpassning. Det kan gälla anpassningsåtgärder inom byggande och samhällsplanering. Klimatprogrammet väntas minska utsläppen med ca 1 miljon ton koldioxidekvivalenter per år.

Klimatprogrammen ska bidra till:

- minskade utsläpp av växthusgaser
- de samhällsekonomiskt mest lönsamma projekten
- utveckling av ny, grön teknik
- skapa nya jobb.

Tidigare erfarenheter visar att satsningar på miljö och klimat kan minska utsläppen kraftigt. Sveriges Kommuner och Landsting har efterfrågat nya klimatinvesteringsprogram. Det tidigare klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) infördes av den rödgröna majoriteten 2002 och var en vidareutveckling av de lokala investeringsprogram (Lip) som infördes 1998. Klimp beräknades enligt Naturvårdverket ha lett till minskade utsläpp av växthusgaser på 1,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året. Det är lika mycket utsläpp som ca 180 000 genomsnittliga svenskar orsakar under ett år. Projekten inom Klimp beräknades dessutom minska energianvändningen i Sverige med 1,2 TWh per år och leda till miljöförbättringar inom ramen för flera av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen. Klimatnyttan per bidragskrona ökade med tiden. Trots att Klimp var framgångsrikt och att en enig Klimatberedning föreslog ett utvecklat investeringsprogram valde regeringen att avveckla Klimp, och verksamheten löper ut 2012. Dessutom har Lip och Klimp skapat tusentals nya jobb i Sverige i offentlig sektor och i företag trots att sysselsättningseffekter aldrig var en uttalad målsättning med Klimp.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2011/12:1

Proposition 2011/12:1 Budgetpropositionen för 2012 utgiftsområde 20:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att Batterifondens medel, som tagits ut med stöd av lagen (1990:1332) om avgifter för miljöfarliga batterier, får användas för forskning om batterier.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 82 000 000 kronor 2013–2015.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 140 000 000 kronor 2013–2037.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 668 000 000 kronor 2013–2022.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 Miljöforskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2013–2015.
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:10 Klimatanpassning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kronor 2013–2015.
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 155 000 000 kronor 2013–2017.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 150 000 000 kronor 2013–2021.
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kronor 2013–2017.

10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:15 Hållbara städer ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 111 000 000 kronor 2013–2017.
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:16 Skydd av värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kronor 2013–2012.
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad: Forskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 450 000 000 kronor 2013, högst 450 000 000 kronor 2014 och högst 450 000 000 kronor 2015–2017.
13. Riksdagen anvisar för budgetåret 2012 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård enligt uppställning i avsnitt 13.

Skrivelse 2010/11:157

Regeringens skrivelse 2010/11:157 Riksrevisionens granskning av klimatinsatser utomlands – statens inköp av utsläppskrediter.

Följdmotioner med anledning av skrivelse 2010/11:157

2011/12:MJ1 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en analys av om den svenska klimatpolitiken uppfyller de åtaganden som Sverige gjort i avtalet i klimatkonventionen (UNFCCC) 2001 (den s.k. Marrakechöverenskommelsen).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör skärpa kontrollen av additionaliteten i de CDM-projekt som regeringen köper som enskilda projekt eller som delar i olika fonder.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utarbeta en plan med årsvisa utsläppsminskningar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utarbeta sektorsvisa klimatmål.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka direktiv och vilken tydligare styrning som regeringen ämnar införa när det gäller inköpen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett klarläggande av vad utsläppsminskningar genererade av svenska inhemska klimatinvesteringar (Klimp, olika stöd för förnybar energi, kollektivtrafik och energieffektiviseringar etc.) kostar inberäknat att de kan tillgodoräknas för en längre tid än utsläppskrediterna och att de genererat arbetstillfällen och momsintäkter i Sverige.

2011/12: MJ2 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av statens köp av utsläppskrediter måste genomföras senast den 31 december 2012.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett moratorium för nya investeringar i CDM-projekt fram till dess att en översyn gjorts.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12: Fi241 av Gustav Fridolin m.fl. (MP):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag för höjd ambitionsnivå inom klimat- och miljöområdena.

2011/12: MJ250 av Isak From (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att på olika sätt uppmuntra fler bilägare att byta ut sin gamla bruksbil mot en trafiksäker och miljövänlig nyare bil.

2011/12: MJ263 av Hans Backman (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återinförande av bilskrötningpremien.

2011/12: MJ281 av Jens Holm m.fl. (V):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av ett grönt kemikalieinstitut.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om örönmärkta pengar till miljötoxikologisk forskning.

2011/12: MJ294 av Kurt Kvarnström och Peter Hultqvist (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en bilskröttningspremie.

2011/12: MJ307 av Emma Henriksson (KD):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödet till klimatinvesteringar i utvecklingsländer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fokusering och samordning av forskningsresurserna.

2011/12: MJ312 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna och effekterna av att införa en skrottningspremie för lastbilar.

2011/12: MJ325 av Ulrika Carlsson i Skövde (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att pröva frågan om att införa skrottningspremie för äldre bilar.

2011/12: MJ364 av Pia Nilsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en strategiplan för en uthållig myggbekämpning i de områden där myggen utgör ett socialt och miljömässigt problem.

2011/12: MJ382 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård enligt uppställning:

	Anslag	Regeringens förslag (tkr)	Anslagsförändring (tkr)
1:8	Supermiljöbilspremie	20 000	-20 000
1:16	Skydd av värdefull natur	751 000	+200 000
Nytt anslag	Klimatinvesteringsprogram		+400 000
Nytt anslag	Miljöbilsbonus		+620 000
	Summa	5 025 102	+1 200 000

2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 ingå ekonomiska åtaganden för ramanslaget 1:16 Skydd för värdefull natur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 225 000 000 kr 2013–2062.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 ingå ekonomiska åtaganden för det nya ramanslaget 1:18 Klimatinvesteringsprogram som medför behov av framtida anslag på högst 1 200 000 000 kr 2013–2015.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den inräkning av utsläppskrediter som regeringen gör för att klara riksdagens redan beslutade mål om att minska utsläppen med 40 % till 2020 stegvis bör avvecklas för att öka omställningstrycket och stimulera svensk teknikutveckling.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över de resurser länsstyrelserna har för att kartlägga värdefulla skogar för att se om dessa kan omprioritera för att förstärka detta arbete.

2011/12: MJ389 av Marietta de Pourbaix-Lundin (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att fördela anslagen för information om våra rovdjur neutralt.

2011/12: MJ407 av Lars Ohly m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sveriges köp av utsläppskrediter via CDM (Clean Development Mechanism) för att uppnå det nationella klimatmålet ska upphöra.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör verka för en internationell översyn med en noggrann utvärdering av CDM.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt klimatprogram.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att mer resurser bör tillföras Naturvårdsverket för konsupplad statistik och analys av klimatpåverkan.

2011/12: MJ408 av Lars Ohly m.fl. (V):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag	Regeringens förslag (tkr)	Anslagsförändring (tkr)
1:1	Naturvårdsverket	363 000 +15 000
1:3	Åtgärder för värdefull natur	616 000 +250 000
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	473 000 +60 000
1:5	Miljöforskning	88 000 +10 000
1:6	Kemikalieinspektionen	191 000 +50 000
1:8	Supermiljöbilspremie	20 000 -20 000
1:10	Klimatanpassning	117 000 +30 000
1:13	Insatser för internationella klimatinvesteringar	70 000 +500 000
1:16	Skydd av värdefull natur	751 000 +250 000
2:2	Forskning	587 000 +40 000
Nytt	Klimatprogram	+1 000 000
	Summa	+2 185 000

2011/12: MJ423 av Solveig Zander (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av långsiktig finansiering för bekämpning av stickmyggor i nedre Dalälven.

2011/12: MJ462 av Krister Örnjäder (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förslag till skrotningspremie på bilar.

2011/12: MJ467 av Helena Leander m.fl. (MP):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag (tkr)	2012	2013	2014
1:1 Naturvårdsverket	+100	+232	+432
1:2 Miljöövervakning m.m.	+50	+50	+50
1:3 Åtgärder för värdefull natur	+215	+320	+550
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	+187	+223	+205
1:6 Kemikalieinspektionen	+25	+25	+25
1:8 Supermiljöbilspremie	-20	-80	-100
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	+15	+15	+15
1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	+50	+50	+50
1:15 Hållbara städer	+600	+600	+600
1:16 Skydd av värdefull natur	+625	+825	+930
<i>Nya anslag</i>			

Anslag (tkr)	2012	2013	2014
1:16 Klimatsatsningar i utvecklingsländer	+1 400	+1 500	+1 700
1:17 Skrotningspremie tvåtaktsmotorer	+60	+60	+60
1:18 Stöd efterhandskonvertering	+50	+50	+50
1:19 Åtgärder för klimatanpassning	+350	+350	+300
Summa	+3 707	+4 220	+4 867
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>			
1:15 Nytt klimatinvesteringsprogram	+600	+600	+600
1:16 Öronmärkning av intäkter från auktionering av utsläppsrätter		+1 300	+1 300
1:16 Medel utöver öronmärkning	+1 400	+200	+400

2011/12:MJ475 av Josef Fransson m.fl. (SD):

Riksdagen anvisar till utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård 360 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit för budgetåret 2012 eller således 5 385 000 000 kr enligt uppställning:

Anslag	Anslagsförändring (tkr)
1:1 Naturvårdsverket	+50
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	+100
1:6 Kemikalieinspektionen	+10
1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	+200
Summa	+360

2011/12:N260 av Lise Nordin m.fl. (MP):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatinvesteringsstöd för produktion, distribution och uppgradering till fordonsdrivmedel.

2011/12:N303 av Lars Ohly m.fl. (V):

- Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bygga upp nya näringar, att stärka befintliga småföretag i regioner med de största utvecklingsbehoven, bl.a. i samarbete med våra grannländer, och att anslå 25 miljoner kronor till Formas för landsbygdsutveckling.

BILAGA 2

Utskottets förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Tusental kronor

Ramanslag	Avvikelse gentemot regeringen	Utskottets förslag
1:1 Naturvårdsverket	±0	367 682
1:2 Miljöövervakning m.m.	±0	292 714
1:3 Åtgärder för värdefull natur	±0	615 535
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	±0	472 618
1:5 Miljöforskning	±0	88 063
1:6 Kemikalieinspektionen	±0	191 028
1:7 Internationellt miljösamarbete	±0	182 531
1:8 Supermiljöbilspremie	±0	20 000
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	±0	209 049
1:10 Klimatanpassning	±0	117 000
1:11 Inspire	±0	50 000
1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	±0	737 565
1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	±0	70 000
1:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	±0	53 500
1:15 Hållbara städer	±0	27 500
1:16 Skydd av värdefull natur	±0	751 000
1:17 Havs- och vattenmyndigheten	±0	192 583
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	±0	50 893
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	±0	535 841
Summa för utgiftsområdet	±0	5 025 102

Regeringens och oppositionens förslag till anslag för 2012 under utgiftsområde 20

Allmän miljö- och naturvård

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen			
		S	MP	SD	V
1:1	Naturvårdsverket	367 682	+100 000	+50 000	+15 000
1:2	Miljöövervakning m.m.	292 714	+50 000		
1:3	Åtgärder för värdefull natur	615 535	+215 000		+250 000
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	472 618	+187 000	+100 000	+60 000
1:5	Miljöforskning	88 063			+10 000
1:6	Kemikalieinspektionen	191 028	+25 000	+10 000	+50 000
1:7	Internationellt miljösamarbete	182 531			
1:8	Supermiljöbilspremie	20 000	-20 000		-20 000
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	209 049	+15 000		
1:10	Klimatpassning	117 000			+30 000
1:11	Inspire	50 000			
1:12	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	737 565	+50 000	+200 000	
1:13	Insatser för internationella klimatinvesteringar	70 000			+500 000
1:14	Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	53 500			
1:15	Hållbara städer	27 500	+600 000		
1:16	Skydd av värdefull natur	751 000	+200 000	+625 000	+250 000
1:17	Havs- och vattenmyndigheten	192 583			
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	50 893			
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	535 841			+40 000
99:1	Klimatinvesteringsprogram		+400 000		
99:2	Miljöbilsbonus		+620 000		

Ramanslag	Regeringens förslag	S	MP	SD	V
99:3	Klimatsatsningar i utvecklingsländer	+1 400 000			
99:4	Skrotningspremie tvätaktmotor	+60 000			
99:5	Stöd till efterhandskonvertering	+50 000			
99:6	Åtgärder för klimatanpassning	+350 000			
99:7	Klimatprogrammet				+1 000 000
	Summa för utgiftsområdet	5 025 102	+1 200 000	+3 707 000	+2 185 000

BILAGA 4

Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – en uppföljning

Förord

Merparten av Sveriges vattendrag har utifrån ekologisk synvinkel påverkats negativt av mänskliga aktiviteter. Riksdagen har beslutat om miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Målet innebär bl.a. att vattendrag ska användas och nyttjas på ett ekologiskt hållbart sätt och att deras variationsrika livsmiljöer bevaras. Mot den bakgrunden beslutade miljö- och jordbruksutskottet vid sitt sammanträde den 3 februari 2011 att följa upp statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten. Uppföljningen har inriktats på att studera biologisk mångfald i samband med vattenkraft och i första hand hur ansvarsfördelningen mellan olika aktörer ser ut. I uppföljningen har även ingått att översiktligt beskriva vilka instrument som staten har till sitt förfogande när det gäller att bevara och återskapa biologisk mångfald i vattendrag.

Uppföljningen har genomförts av miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har tagits fram av utvärderaren Christer Åström vid utvärderings- och forskningsfunktionen vid riksdagens utredningstjänst i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Lena Sandström vid miljö- och jordbruksutskottets kansli.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin rapport där resultaten av uppföljningen redovisas.

Stockholm i juni 2011

Irene Oskarsson (KD), ordförande

Per Åsling (C)

Jan-Olof Larsson (S)

Jens Holm (V)

Josef Fransson (SD)

Nina Lundström (FP)

Åsa Romson (MP)

Linda Arvidsson Wemmert (M)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar i korthet:

- Vattenkraft påverkar biologisk mångfald i rinnande vatten negativt. Frågor om bl.a. fiskvägar och omprövningar av vattendomar har diskuterats under lång tid.

- Det är viktigt att insatser görs av verksamhetsutövarna och att de ges tillräckliga motiv för att arbeta med biologisk mångfald i vattendragen.
- Miljökvalitetsmålet om levande sjöar och vattendrag har inte nåtts. Riksdagens miljömål är viktiga styrinstrument, och det är viktigt att målkonflikter hanteras.
- Det finns behov av att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan myndigheterna.
- Samarbetet och samverkan mellan myndigheterna behöver utvecklas.
- Det är viktigt att uppmärksamma det kompetens- och resursbehov som finns på myndigheterna på olika nivåer för att säkerställa att goda resultat uppnås.
- Det saknas fiskvägar vid många vattenkraftverk, och därför är det angeläget med förstärkta insatser för restaurering av vattendrag och fiskevård. Det är viktigt med en långsiktig finansiering och att resultatet av genomförda insatser följs upp och utvärderas samt redovisas till riksdagen.
- Det behövs ett intensifierat arbete med tillsyn och omprövning av vattendomar för att bevara och återskapa biologisk mångfald i rinnande vatten.
- En fortsatt utveckling av vattenförvaltningen är viktig när det gäller vattenkraftsrelaterade frågor.

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljning

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade i februari 2011 att genomföra en uppföljning av statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten. Uppföljningen har inriktats på att studera ansvarsfördelningen mellan olika aktörer när det gäller biologisk mångfald i rinnande vatten i samband med vattenkraft, dammar och regleringsmagasin. Uppföljningen utgår från det miljökvalitetsmål om levande sjöar och vattendrag som riksdagen fattade beslut om. Målet innebär bl.a. att biologisk mångfald ska bevaras och återskapas i vattendragen. I vattendrag som påverkas av reglering ska vattenflödena så långt möjligt vara anpassade med hänsyn till biologisk mångfald.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Syftet har varit att ge utskottet ökade kunskaper inom området inför behandlingen av budgetpropositionen och eventuella motioner. Utgångspunkt för uppföljningen har varit de frågor som ingår i miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde, dvs. fiske, naturvård och miljövård. Frågor som rör den biologiska mångfalden är tvärssektoriella och berör därför flera utskott. Gruppens förhoppning är därför att underlaget ska vara användbart för flera utskott i samband med beredning av ärenden som berör den biologiska mångfalden i rinnande vatten.

Rinnande vatten, biologisk mångfald och vattenkraft

Den biologiska mångfalden i vattendragen har under lång tid hotats på flera olika sätt, bl.a. av miljögifter, övergödning och dränering av våtmarker. Dessutom har dammar, flottning, vattenkraftverk och vattenreglering under en lång tid haft stor påverkan på miljön i och kring vattendragen. Växt- och djurlivet har påverkats negativt och vattenytorna har ändrats, till både yta och sträckning. Dammar, vattenkraftverk och vattenreglering har skapat vandringshinder för olika arter och bl.a. förändrat det naturliga vattenflödet. Under senare år har arbetet med miljömålen, miljöbalken och EU:s ramdirektiv för vatten inneburit att fokus alltmer har kommit att flyttas från enskilda fiskarter som lax och öring till att mer handla om den samlade biologiska mångfalden i våra vattendrag.

Vattenkraften är en förnybar energikälla med låga utsläpp och liten klimatpåverkan. Vattenkraftverk har funnits under lång tid och har stor betydelse för Sveriges elförsörjning. Samtidigt finns det en samstämmig uppfattning om att vattenkraften påverkar den biologiska mångfalden negativt. Detta gäller både småskaliga och storskaliga vattenkraftverk, även om problemen kan se olika ut. De problem för biologisk mångfald som vattenkraften orsakar är kända, men de åtgärder som vidtas är begränsade.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar inledningsvis att dammar, vattenkraftverk och regleringsmagasin påverkar den biologiska mångfalden i rinnande vatten på ett mycket negativt sätt. Samtidigt har vattenkraften flera fördelar. Det är en förnybar energikälla som har använts under lång tid och som leder till små klimatpåverkande utsläpp. Gruppen noterar att både småskaliga och storskaliga vattenkraftverk påverkar den biologiska mångfalden, men att det kan vara lättare att åtgärda problem vid små kraftverk än vid stora kraftverk. I relation till den el som produceras är dock de små kraftverkens miljöpåverkan större. Gruppen menar att det är viktigt att i det fortsatta utvecklingsarbetet lyfta fram både problem och möjligheter som har uppmärksammats för att kunna bevara och återskapa biologisk mångfald i rinnande vatten på bästa möjliga sätt.

Gruppen har funnit att frågan om vattenkraftens negativa påverkan på den biologiska mångfalden i rinnande vatten har diskuterats under lång tid. Som exempel kan anges att dåvarande bostadsutskottet redovisade riksdagens tidigare ställningstaganden i frågan i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet 2005 om den då aktuella miljömålspropositionen. Bostadsutskottet påpekade att det finns anledning att se över frågan om hur behovet av förbiflöden i befintliga vattenkraftverk kan tillgodoses och som en del i detta hur ändamålsenliga reglerna för omprövning av vattendomar är i sammanhanget. I sitt yttrande hänvisade utskottet till flera betänkanden där frågan hade behandlats. Gruppen vill mot den bakgrunden

peka på vikten av att de frågor som tas upp i denna uppföljning behandlas vidare i utvecklingsarbetet kring biologisk mångfald i rinnande vatten, både inom riksdagens olika utskott, i regeringen och inom berörda myndigheter. Gruppen menar att det också finns behov av fortsatta överväganden kring de olika utredningsförslag som har lämnats vad gäller vattenverksamhet. Det är vidare naturligt att den nya Havs- och vattenmyndigheten i sin verksamhet uppmärksammar de problem kring vattenkraften och den biologiska mångfalden som lyfts fram i denna uppföljning.

Verksamhetsutövarnas ansvar och insatser för biologisk mångfald

Ägare av dammar och vattenkraftverk ansvarar för att de drivs och underhålls enligt tillstånden för vattenverksamhet. Lagstiftningens utgångspunkt är att verksamhetsutövaren ska använda bästa möjliga teknik och enligt egenkontrollförfordningen ha rutiner för att fortlöpande kontrollera att utrustning m.m. för drift och kontroll hålls i gott skick och för att förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön. Från branschen framförs att det finns ett intresse för miljöfrågor och att kraftbolagen deltar i olika projekt kring bl.a. fysiska förbättringsåtgärder.

För att kompensera för de ingrepp som vattenkraftsutbyggnaden innebär betalar kraftbolagen bygde- och fiskeavgifter. Fiskeavgiften kan i stället för en specifik åtgärd föreskrivas av mark- och miljödomstolen i samband med tillståndsprövningen som kompensation för fiskeskada. Fiskeavgiften kan betalas ut antingen som ett årligt belopp eller som ett engångsbelopp. I samband med att fiskeavgiften fastställs föreskrivs ändamål för avgiftens nyttjande. Denna föreskrift kan ha olika lydelse, men är normalt relativt allmänt skriven. Beslut om hur avgiften ska användas fattas av Fiskeriverket eller länsstyrelsen. Avgiften ska användas för fiskefrämjande åtgärder i det berörda vattenområdet eller i angränsande vattendrag, t.ex. i form av biotopåtgärder och fiskutsättningar. Kommuner, fiskevårdsområdesföreningar m.fl. kan ansöka om bidrag från fiskeavgiftsmedlen. Ett stort antal fiskeavgifter enligt olika lagar har fastställts genom åren.

Den som har tillstånd till bl.a. drift av ett vattenkraftverk ska betala en årlig bygdeavgift som bestäms av mark- och miljödomstolen. Bygdeavgiften ska användas dels för att förebygga eller minska sådana skador som inte har ersatts och för att gottgöra sådana skador, dels för att tillgodose allmänna ändamål för den bygd som berörs av vattenverksamheten. Bygdeavgifterna används endast i mycket liten utsträckning till vattenvård. Fiskeavgifterna uppgår till ca 15 miljoner kronor per år och bygdeavgifterna till 120–130 miljoner kronor per år. Dessutom kan nämnas att kraftbolagen finansierar kompensationsutsättning av fisk i enlighet med de

krav som ställs i de olika tillstånden. Trots detta har flera myndigheter och miljöorganisationer framfört kritik mot kraftbolagens bristande arbete med biologisk mångfald.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Gruppen konstaterar att det från branschen har framförts att kraftbolagen har ett miljöintresse och att olika förbättringsinsatser genomförs, både utifrån tillstånd och på frivillig väg. Samtidigt har myndigheter och miljöorganisationer riktat kritik mot verksamhetsutövare och då särskilt mot deras bristande vilja att vidta miljöförbättrande åtgärder. Gruppen noterar att det i dag saknas tillräckliga motiv för kraftbolagen att arbeta med miljöfrågor. Gruppen ser behov av fortsatta och förstärkta insatser från verksamhetsutövarna för att bevara och återskapa den biologiska mångfalden i vattendragen.

Gruppen noterar i detta sammanhang att det finns utredningsförslag om att fiskeavgifterna ska få användas på annat sätt än vad som framgår av vattendomar för att möjliggöra att avgiftsmedlen används till åtgärder som är värdefulla och får positiva effekter. Inför det fortsatta utvecklingsarbetet är det viktigt att frågan om fiskeavgifterna hanteras vidare.

Riksdagens miljömål för vattendragen

Riksdagens miljömål är viktiga styrinstrument för inriktningen på arbetet med den biologiska mångfalden i rinnande vatten. De är dock inte direkt styrande för den rättsliga processen med prövningar och omprövningar av tillstånd. Det finns mål- och intressekonflikter där vattenkraft och energibehov ställs mot bl.a. biologisk mångfald, turism och fiske, samtidigt som många myndigheter, miljöorganisationer och branschföreträdare menar att dessa konflikter går att lösa.

Miljökvalitetsmålet om levande sjöar och vattendrag och de olika delmål som handlar om vattendragen har inte uppnåtts. Regeringen har bedömt att det är möjligt att nå miljökvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas. Naturvårdsverket har bedömt att det finns en positiv trend för miljöutvecklingen men att intensiteten i arbetet med bl.a. restaurering av vattendrag måste öka. Uppföljningssystemet inom miljöområdet har nyligen ändrats.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Målen har inte nåtts, trots att riksdagen vid olika tillfällen har framfört vikten av t.ex. att fiskvägar anläggs för att möjliggöra vandring förbi vattenkraftverken. Gruppen delar såväl regeringens som Naturvårdsverkets bedömning att ytterligare åtgärder måste vidtas.

Det finns målkonflikter dels mellan olika miljö kvalitetsmål, dels mellan miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag och andra mål, t.ex. det energipolitiska målet om förnybar energi. Gruppen vill betona att målkonflikter inte får förlama det fortsatta utvecklingsarbetet. Det är därför viktigt med en tydlig uppgifts- och ansvarsfördelning samt att myndigheterna ges ett tydligt uppdrag från regeringen att samarbeta. På så sätt bör målkonflikter kunna hanteras och de olika målen kunna uppnås utan att miljön i övrigt tar skada. Det är inte gruppens eller riksdagens uppgift att peka ut hur detta ska ske, men gruppen vill i sammanhanget peka på att Miljömålsberedningen kan vara ett forum för fortsatt behandling av frågor kring målkonflikter.

Uppföljningssystemet inom miljöområdet har nyligen ändrats. Gruppen menar att det ännu är för tidigt att bedöma hur det förändrade uppföljningssystemet fungerar. Gruppen konstaterar dock att det saknas en helhetsbild av de olika insatser som staten vidtar för att bevara och återskapa biologisk mångfald i rinnande vatten med anledning av vattenkraft och vilka resultat som dessa insatser har gett. Gruppen betonar vikten av att uppnådda resultat dokumenteras, analyseras, återrapporteras och sprids till olika intressenter. Enligt gruppens bedömning är spridningen av åtgärdernas resultat begränsad, vilket inte är tillfredsställande eftersom det innebär att det inte finns någon möjlighet att dra lärdom av goda respektive dåliga exempel. Gruppen vill framhålla vikten av att bygga in ett lärande i det arbete som görs.

Gruppen menar att det är viktigt att regeringen säkerställer att det samlade resultatet av åtgärderna redovisas och analyseras. Det är viktigt att dokumentera erfarenheter av gjorda satsningar, såväl statliga som privata. Gruppen understryker dessutom vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnås genom statens olika insatser för att bevara och återskapa biologisk mångfald i vattendragen. Det är viktigt att riksdagen fortsätter att följa denna fråga.

Ansvarsfördelning för biologisk mångfald och vattenkraft

Frågor om vatten och biologisk mångfald berör flera riksdagsutskott, departement, myndigheter och andra aktörer. Miljö- och jordbruksutskottet bereder ärenden om bl.a. fiske och naturvård samt miljövärd i övrigt som inte tillhör något annat utskotts beredningsområde. Civilutskottet bereder ärenden om vattenrätt, näringsutskottet bereder ärenden om energipolitik och kulturutskottet bereder kulturarvsfrågor. Finansutskottet ansvarar för frågor som gäller Kammarkollegiet, konstitutionsutskottet ansvarar för frå-

gor som gäller länsstyrelserna och justitieutskottet ansvarar för frågor som gäller Sveriges Domstolar, inklusive mark- och miljödomstolarna. Vidare kan nämnas att försvarsutskottet bereder frågor om dammsäkerhet.

På myndighetsnivå är det främst Naturvårdsverket, Fiskeriverket, Kammarkollegiet, länsstyrelserna, vattenmyndigheterna samt mark- och miljödomstolarna som berörs. Många frågor kräver samarbete mellan myndigheter. De berörda myndigheterna menar att rollerna är förhållandevis klara, medan andra aktörer anser att det finns många myndigheter som hanterar frågorna och att ansvarsfördelningen mellan dem är otydlig. De olika myndigheterna är olika aktiva i arbetet med biologisk mångfald och vattenkraft. Många myndigheter uppger att de har begränsade resurser för att arbeta aktivt med vattenfrågor. Dessutom upplever de olika aktörerna att myndigheternas kompetens i vattenfrågor varierar.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Gruppen betonar att det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning mellan centrala och regionala myndigheter. Det är särskilt viktigt att ansvarsfördelningen klargörs inför tillkomsten av den nya Havs- och vattenmyndigheten. Den nya myndigheten har då, enligt gruppens bedömning, en möjlighet att knyta ihop frågor om fisk och fiske samt hav och vatten. Gruppen understryker samtidigt vikten av att arbetet med den biologiska mångfalden i inlandets vattendrag uppmärksammas av den nya havsmyndigheten.

När det gäller frågor om vattenkraft och biologisk mångfald arbetar de olika myndigheterna inom olika politikområden utifrån olika mål och riktlinjer, samtidigt som det finns många frågor som kräver tydligt samarbete och helhetssyn. Gruppen framhåller vikten av samarbete och samverkan mellan myndigheterna och menar att myndigheternas arbete och insatser bör samordnas.

Gruppen konstaterar att myndigheterna anser att de har tillräckligt hög kompetens, medan andra aktörer menar att myndigheternas kompetens i vattenfrågor är varierande. Gruppen betonar vikten av hög kompetens i vattenfrågor vid de myndigheter som berörs för att kunna säkerställa att goda resultat uppnås.

Gruppen konstaterar vidare att det från flera aktörer och i utredningar har pekats på bristande resurser vid myndigheterna för att kunna utföra arbetet med vattendragens biologiska mångfald. Miljö- och jordbruksutskottet har tidigare uppmärksammat frågan om huruvida Kammarkollegiets och Fiskeriverkets resurser för omprövningsarbetet bör förstärkas, liksom länsstyrelsernas resurser för tillsyn och för omprövningsarbetet. Gruppen kan inte utifrån denna uppföljning bedöma i vilken grad som de tilldelade resurserna är tillräckliga eller inte. Utgångspunkten bör vara att myndigheterna ska kunna utföra sina uppgifter inom området och att resursfrågan bör hanteras i detta sammanhang.

Fiskvägar, restaurering av vattendrag och fiskevård

Staten ger genom Naturvårdsverket och Fiskeriverket stöd till fysiska åtgärder för att bevara och återskapa biologisk mångfald i vattendrag, bl.a. för restaurering av vattendrag, anläggning av fiskvägar och andra fiskevårdsinsatser. Åtgärderna planeras och genomförs på regional och lokal nivå.

Det finns ingen helhetsbild av statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten och vilka resultat som har uppnåtts. Uppskattningsvis återstår över hälften av de mest skyddsvärda vattendrag som skulle ha restaurerats inom miljömålsarbetet att åtgärda. Till detta kommer ett mycket stort antal övriga vattendrag som behöver restaureras enligt ramdirektivet för vatten. Även arbetet med områdesskydd har gått långsamt i förhållande till målen. Flera myndigheter och miljöorganisationer menar att staten inte har vidtagit tillräckliga åtgärder och att det finns ett fortsatt stort behov av restaurering. Endast begränsade statliga medel avsätts till området, samtidigt som flera aktörer betonar att det är de företag som orsakar miljöskadorna som borde betala för de åtgärder som behövs enligt principen om att förorenaren ska betala.

Det finns många olika restaureringsåtgärder. Fiskvägar hör till de mer omdiskuterade. De fungerar om de utformas och sköts rätt och är då av stort värde för att återskapa biologisk mångfald, men det finns problem med deras funktion och underhåll. Kunskapen om fiskvägar har ökat men uppföljningen av genomförda insatser är begränsad och deras resultat sprids endast i begränsad omfattning. För kraftbolagen kan fiskvägar innebära minskade intäkter, inte minst vad gäller produktionsvärdesförlusten av att släppa vatten i fiskvägar förbi kraftverken.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Gruppen konstaterar att arbetet har gått långsamt i förhållande till målen och att det finns fortsatt behov av åtgärder. Gruppen betonar därför vikten av förstärkta insatser för restaurering av vattendrag och fiskevård samt vikten av att följa upp resultatet av de insatser som görs. Gruppen vill i sammanhanget även peka på att den biologiska mångfalden i vattendragen också har en näringsaspekt, t.ex. vad gäller möjligheterna till fisketurism och fiskodling. Detta är inte minst viktigt i de delar av Sverige som har en svag näringsstruktur.

Fiskvägar saknas i det stora flertalet kraftverk. Enligt gruppens bedömning går det inte att alltid ställa krav på fiskvägar men det bör alltid utredas om sådana krav är rimliga att ställa. Uppföljningen visar att tidigare byggda fiskvägar inte alltid är funktionella och att de ibland har eftersatt underhåll, bl.a. eftersom dessa frågor inte har reglerats tydligt i vattendomar. Gruppen konstaterar samtidigt att det numera alltid ställs funktionskrav på de fiskvägar som ska byggas enligt tillstånd, liksom att krav

ställs på att uppföljning ska ske efter ett antal år. Gruppen har funnit att det är viktigt att säkerställa att kraftbolagen har tillräckliga motiv för att bevara och återskapa biologisk mångfald i vattendragen.

Gruppen konstaterar att det inte finns någon entydig bild av vilken kostnad som fiskvägar innebär för kraftbolagen, men att det inte heller finns någon entydig bild av vilket värde som återskapad biologisk mångfald leder till. Gruppen menar att det är viktigt att klargöra de ekonomiska konsekvenserna av olika handlingsalternativ.

När det gäller t.ex. insatser för ålen har miljö- och jordbruksutskottet tidigare framhållit att det är angeläget att åtgärder vidtas för att minska dödligheten av ål vid passage av kraftverksturbiner och att sådant arbete bör finansieras av kraftbolagen själva, medan planering, prioritering och utvärdering av dessa åtgärder är en nationell angelägenhet. Civilutskottet har framfört att regeringen bör återkomma till riksdagen och redovisa vilka åtgärder som har vidtagits samt som enligt plan ska vidtas när det gäller krav på verksamhetsutövare att anlägga fiskvägar i reglerade vattendrag. Gruppen har fått veta att det pågår en beredning inom Regeringskansliet av en skrivelse till riksdagen.

Gruppen menar att det i första hand är kraftbolagen som bör betala åtgärder för att återskapa och bevara biologisk mångfald, men konstaterar att statliga bidrag till restaureringsåtgärder kan förenkla arbetet och göra att processen går snabbare. Det är viktigt att kraftbolagen ges tillräckliga motiv att arbeta med biologisk mångfald. Dessutom behövs statliga resurser för att finansiera åtgärder som annars inte skulle komma till stånd. Det är viktigt att det även fortsättningsvis avsätts statliga medel till sådana insatser. Gruppen konstaterar att de statliga resurserna för restaurering av vattendrag har varierat över tid. Gruppen framhåller vikten av långsiktighet i medelstillelningen och det faktum att resurser behövs för att restaureringsåtgärder ska kunna genomföras.

Arbetet med biologisk mångfald utifrån miljöbalken och andra regler

Tillsyn och tillståndsprövning är två viktiga instrument för statens insatser för biologisk mångfald i vattendrag. Kammarkollegiet företräder miljöintressen och andra allmänna intressen vid prövningar och omprövningar av tillstånd för vattenverksamhet. Vid införandet av miljöbalken 1999 lyftes den dåvarande vattenlagen in i balken. Bland annat Miljöprocessutredningen har pekat på att det finns skillnader i regelverket mellan miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet och har framfört att regelverket som utgångspunkt bör se likadant ut.

Tillsyn är ett tidskrävande och komplicerat sätt att arbeta för bevarande och återskapande av biologisk mångfald. Tillsynen av vattenverksamhet har prioriterats ned av länsstyrelserna, bl.a. eftersom länsstyrelsernas resur-

ser för tillsyn är begränsade och det är svårt att hålla register över dammar, vattenkraftverk och regleringsmagasin. Myndigheterna menar att kraftverkens egenkontroll är begränsad vad gäller miljöaspekterna.

Tillstånd till ny vattenverksamhet eller förändringar av pågående verksamhet lämnas av mark- och miljödomstolen enligt miljöbalken. Verksamhetsutövarnas ansökningar handlar ofta om att uppgradera och effektivisera kraftverken. Sedan några år driver Kammarkollegiet frågan att domstolen i fall som handlar om förändringar av pågående verksamhet ska ställa biologiska krav på hela verksamheten.

De flesta kraftverk har tillstånd enligt äldre lagstiftning men det förekommer även kraftverk och dammar som helt saknar tillstånd. Den äldre lagstiftningen var en exploateringslagstiftning som ställde färre miljökrav än den nu gällande miljöbalken. Tillstånden för vattenverksamhet är inte tidsbegränsade. För att återskapa biologisk mångfald kan gamla tillstånd därför behöva omprövas enligt miljöbalken. Under årens lopp har Kammarkollegiet lämnat in högst 100 ansökningar om omprövning till mark- och miljödomstolarna. Både myndigheter och miljöorganisationer menar att omprövning är en omständlig och svårframkomlig väg att arbeta med biologisk mångfald.

Det ställs höga krav på att den ansökande myndigheten tar fram underlag men det är oklart hur omfattande underlaget som ska ingå i en ansökan ska vara. Miljöprocessutredningen har föreslagit att den som bedriver vattenverksamhet ska vara skyldig att ta fram det underlag som krävs för en omprövning och att myndigheternas resurser för omprövningsarbetet bör förstärkas. Verksamhetsutövarna har inga incitament för att medverka i en omprövning, och myndigheterna har för lite resurser för att driva på omprövningsarbetet. Det finns t.ex. inga medel avsatta för att finansiera de produktionsvärdesförluster som överstiger dem som kraftbolagen ska tåla. Myndigheterna menar att finansieringskraven kan hämma omprövningsverksamheten.

Myndigheterna konstaterar att det är svårt att bedöma vilka effekter som statens insatser i tillsyn och tillståndsprövning har haft på den biologiska mångfalden i berörda vattendrag.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Gruppen konstaterar att bestämmelserna om vattenverksamhet inte har integrerats helt i miljöbalken. Detta har enligt vad som framkommit i uppföljningen lett till att praxis utgår från den äldre, exploateringsinriktade vattenlagen och inte från den helhetssyn som finns i miljöbalken och dess förarbeten. Gruppen noterar att det finns utredningsförslag som syftar till att harmonisera regelverket för vattenverksamhet med annan verksamhet som regleras i miljöbalken. Inför det fortsatta utvecklingsarbetet i dessa frågor vill gruppen betona vikten av det övergripande målet att främja en hållbar utveckling. Det är viktigt att denna fråga hanteras vidare.

Miljö- och jordbruksutskottet har tidigare framfört att det för att nå miljökvalitetsmålen behövs ett intensifierat arbete med bl.a. tillsyn. Gruppen delar utskottets bedömning att detta är ett viktigt instrument för arbetet med biologisk mångfald i rinnande vatten. Uppföljningen visar att tillsynen dock är begränsad och att den inte har prioriterats av länsstyrelserna. Gruppen menar att både verksamhetsutövarnas egenkontroll och länsstyrelsernas tillsyn av vattenverksamhet är viktiga och att tillsynen bör prioriteras. Gruppen menar även att det är viktigt med tillsynsvägledning och att den nya Havs- och vattenmyndighetens ansvar för detta uppmärksammas.

Utskottet har tidigare framfört att det behövs ett intensifierat arbete med bl.a. omprövning av vattendomar. Gruppen delar utskottets bedömning att detta är ett viktigt instrument för arbetet med biologisk mångfald i rinnande vatten. En mycket stor del av verksamheten vid vattenkraftverken utövas enligt domar som prövats mot tidigare vattenlagar då det ställdes få eller inga villkor som tog hänsyn till miljön. Gruppen har i uppföljningen fått många indikationer på att situationen är otillfredsställande med tanke på hur äldre vattendomar är utformade. Det behövs fortsatta analyser av hur frågan kan hanteras för att säkerställa den biologiska mångfalden. Gruppen noterar också att det i många kommuner upplevs att man inte har fått någon kompensation för det intrång i miljön som gjordes när vattenkraften byggdes ut. Frågan om bygdeavgifter har under senare år behandlats av olika utredningar.

Gruppen konstaterar att omprövning är resurskrävande för den ansökande myndigheten. De krav som en omprövning ställer på myndighetens resurser innebär att det finns en risk för att myndigheterna avstår från att begära omprövningar. Gruppen konstaterar att det finns olika juridiska hinder för att driva på omprövningsarbetet och att det därför kan behövas en modernisering av regelverket, men detta är en fråga som inte har ingått i denna uppföljning.

Vattenförvaltningen

Genom EU:s ramdirektiv för vatten och införandet av den nya vattenförvaltningen har ett nytt instrument skapats för arbetet med att bevara och återskapa biologisk mångfald i rinnande vatten. De fem vattenmyndigheterna är nya aktörer och genomförandet av vattendirektivet har tagit lång tid. Vattenförvaltningen har inga egna medel för att vidta åtgärder i vattendragen, och dess styrmedel – åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer – har hittills inte inneburit något konkret åtgärdsarbete.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Gruppen konstaterar att de fem vattenmyndigheterna fortfarande ses som nya aktörer och att flera instanser har pekat på att det är ett problem att ingen har haft ansvar för att hålla ihop och samordna vattenmyndigheter-

nas arbete på nationell nivå. Det har framförts att vattenförvaltningen hittills inte har fått något större genomslag och inte resulterat i konkreta åtgärder för vattendragen. Gruppen vill betona vikten av fortsatt utveckling av vattenförvaltningen och menar att den nya Havs- och vattenmyndigheten kan innebära en möjlighet till tydligare samordning.

BILAGA 5

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 3 februari 2011 att följa upp regeringens resultatredovisning inom de båda utgiftsområden som utskottet bereder. Inom utgiftsområde 20 har uppföljningen inriktats på att närmare följa upp resultaten inom kemikalieområdet. I uppföljningen har även ingått att översiktligt följa redovisningen för de områden som gruppen har följt upp under senare år, nämligen havsmiljö, hållbara städer och klimat. Uppföljningen har utgått bl.a. från de synpunkter som utskottet haft tidigare år.

Syftet med uppföljningen har varit att ta fram fördjupade kunskapsunderlag inför beredningen av budgetpropositionen för 2012 samt att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har på gruppens uppdrag tagits fram inom riksdagsförvaltningen av utvärderaren Christer Åström från utvärderings- och forskningsfunktionen vid riksdagens utredningstjänst i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Lena Sandström vid miljö- och jordbruksutskottets kansli.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin uppföljningsrapport till miljö- och jordbruksutskottet.

Stockholm i november 2011

Irene Oskarsson (KD), ordförande

Jan-Olof Larsson (S)

Helena Leander (MP)

Jens Holm (V)

Josef Fransson (SD)

Nina Lundström (FP)

Christer Akej (M)

Inger Fredriksson (C)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning i korthet

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har följt upp delar av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20. Gruppen har gjort bl.a. följande bedömningar:

- När det gäller *satsningen på kemikalieområdet* konstateras att tillsynen har utökats, samarbetsprojekt har förberetts och att Sveriges möjlighet att driva på EU:s kemikaliepolitik bedöms öka. Den tidsbegränsade satsningen innebär att kemikaliefrågorna uppmärksammas. I det fortsatta kemikaliepolitiska arbetet är det viktigt ta till vara de erfarenheter som görs inom satsningen. Det är viktigt att regeringen följer upp och utvärderar resultatet av insatserna och att resultatet redovisas till riksdagen. Det är också viktigt att regeringen säkerställer att berörda myndigheter involveras i kemikaliesatsningen och analyserar om det finns behov av att ge dessa myndigheter i uppdrag att samverka.
- När det gäller *havsmiljön* konstateras att tillståndet i haven under många år har varit oroande. Det är viktigt att Sverige fortsatt är pådrivande och bedriver ett målinriktat arbete för att förbättra havsmiljön. Det är nödvändigt att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt, och det är fortsatt angeläget att vidta åtgärder mot utkast av fisk. Redovisningen av resultaten för de olika delmålen vad gäller havsmiljön bör utvecklas vidare.
- När det gäller *satsningen på hållbara städer* konstateras att den har lett till ökat intresse för hållbar stadsutveckling. Det är viktigt att regeringen uppmärksammar och åtgärdar de problem som utskottet har pekat på i samband med förra årets uppföljning av satsningen. Vikten av långsiktighet, kontinuitet och uthållighet i arbetet med hållbar stadsutveckling betonas, liksom betydelsen av att satsningen utvärderas samt att erfarenheterna tas till vara och sprids. Det är viktigt att regeringen återrapporterar till riksdagen vilka resultat som satsningen ger.
- När det gäller *klimatområdet* finns en oro över att de globala utsläppen av växthusgaser ökar, samtidigt som det är glädjande att de svenska utsläppen har minskat fram till 2009. Utsläppssiffror för 2010 kommer att presenteras i en nära framtid. Gruppen utgår från att frågan om hur ett eventuellt kommande överskott av utsläppsrätter ska hanteras kommer att underställas riksdagen i enlighet med riksdagens tillkännagivande till regeringen.
- När det gäller *den ekonomiska styrningen* är det viktigt att beakta riksdagens, regeringens och förvaltningens behov av resultatinformation i det fortsatta arbetet med att utveckla miljömålssystemet samt att strukturen för uppföljning av miljö kvalitetsmålen utvecklas med tydliga mål och indikatorer. Det vore en fördel om frågor om hur målen ska följas upp behandlas i samband med att nya etappmål tas fram och

beslutas. Det är viktigt att utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen fortsätter, liksom dialogen mellan riksdag och regering kring hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare för att förbättra riksdagens möjligheter att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag. Det är positivt att resultatredovisningen utgår från de av riksdagen beslutade målen. Det vore dock önskvärt att bl.a. tydligare skilja redovisningen av resultat från insatser och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Som en del i utskottens löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet i februari 2011 att genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. Syftet har varit att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2012 samt att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

Miljömålsarbetet

Riksdagen har beslutat om 16 miljö kvalitetsmål. Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar att målen är viktiga för det miljöpolitiska arbetet i Sverige. Miljömålen är till sin karaktär tvärssektoriella och berör därmed olika utskott i riksdagen. De har olika uppgifter och en av uppgifterna är att vara en utgångspunkt för mål- och resultatstyrningen av den statliga verksamheten. Detta innebär att målen ska vara en utgångspunkt för den resultatredovisning som regeringen gör till riksdagen, varför det är väsentligt att målen är tydliga. Det är dessutom önskvärt att det redan från början tas fram robusta indikatorer. Det är också av vikt att det tydliggörs vilket behov av information om uppnådda resultat som riksdagen, regeringen och myndigheterna har för att kunna styra och genomföra fortsatta miljöpolitiska insatser.

Gruppen vill mot den bakgrunden särskilt lyfta fram att det vore en fördel om frågor om hur målen ska följas upp i fortsättningen behandlas i samband med att nya etappmål tas fram och beslutas. Det är viktigt att beakta riksdagens, regeringens och förvaltningens behov av resultatinforma-

tion i det fortsatta arbetet med att utveckla miljömålssystemet samt att strukturen för uppföljning av miljö kvalitetsmålen utvecklas med tydliga mål och indikatorer.

Fortsatt utveckling av den ekonomiska styrningen

Miljö- och jordbruksutskottet har i de senaste årens uppföljningar betonat vikten av ett fortsatt utvecklingsarbete kring den ekonomiska styrningen och behovet av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen. Gruppen menar att behovet av fortsatt utvecklingsarbete kvarstår och att det är viktigt att miljö- och jordbruksutskottet även fortsättningsvis tar en aktiv del i det pågående utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning. Det är viktigt med fortsatt dialog mellan riksdag och regering kring dessa frågor, inte minst för att leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning enligt gällande riktlinjer. Regeringen har i årets budgetproposition inte kommenterat utskottets ställningstaganden i förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning. Det är därmed oklart hur regeringen ser på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen.

Gruppen vill särskilt framhålla att utskottet har arbetat med uppföljningar av regeringens resultatredovisningar under flera år. Gruppens erfarenhet är att utskottet, oberoende av vilka partier som ingår i regeringen, har lagt stor vikt vid utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete och därmed också betydelsen av att de synpunkter som framkommit i uppföljningarna också beaktas av regeringen. Gruppen vill mot den bakgrunden betona vikten av fortsatt utvecklingsarbete inom Regeringskansliet vad gäller dessa frågor och att dialogen mellan det aktuella departementet och utskottet fördjupas. Gruppen vill också betona att det faktum att bestämmelserna om utskottens uppföljning och utvärdering numera har tagits in i regeringsformen markerar den vikt som läggs vid utskottens uppföljning. I utskottens beredning av ärendena ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § RF). Uppföljning och utvärdering av riksdagsbesluten ingår i riksdagens granskning av rikets styrelse och förvaltning.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram vikten av att utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen fortsätter, liksom dialogen mellan riksdag och regering kring hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare samt att regeringen i kommande resultatredovisning utvecklar sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen för utgiftsområde 20.

Resultatredovisningens struktur och utformning

Regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning. Det är viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. Resultatredovisningen utgår på ett tydligt sätt från de miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om, vilket är mycket positivt.

För att öka relevansen som underlag för riksdagens budgetbeslut är det viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen och att skilja på insatser och resultat.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram vikten av att det fortsatta utvecklingsarbetet leder till att utskottets möjligheter förbättras när det gäller att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag. Det är viktigt att regeringen redovisar sådan information till riksdagen så att utskottet kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultaten i förhållande till målen och att regeringen där så är möjligt knyter redovisningen av resultat till de olika anslagen inom utgiftsområde 20. Det är också viktigt att skilja på redovisningen av resultat av genomförda statliga åtgärder från insatser och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område. Dialogen mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras bör fortsätta, både vad gäller redovisningens innehåll och form.

Kemikalieområdet

Hösten 2010 beslutade riksdagen att 25 miljoner kronor per år skulle tillföras anslag 1:6 Kemikalieinspektionen under perioden 2011–2014 för en handlingsplan för kemikalier. I december 2010 gav regeringen Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram och genomföra den aviserade handlingsplanen för en giftfri vardag. Handlingsplanen presenterades därefter i mars 2011. Under det första året har resursförstärkningen främst använts till personalkostnader.

Satsningen innebär bl.a. att tillsynen har utökats, vilken enligt gruppens bedömning är en viktig insats som kan utgöra underlag för överväganden om en mer långsiktig finansiering av utökad tillsyn. Satsningen innebär även att projekt förbereds kring dialogen med andra aktörer. Samarbete med andra myndigheter är viktigt för att ta till vara olika kompetenser och för att uppnå ett brett engagemang kring dessa frågor. Ökat samarbete kan även leda till att arbetet blir mer långsiktigt. Det är viktigt att regeringen analyserar eventuella behov av att ge relevanta myndigheter i uppdrag att samverka och att återrapportera resultatet. När det gäller EU-arbetet innebär satsningen att Sveriges möjlighet att driva på EU:s kemikaliepolitik kommer att öka. Detta är positivt och ligger i linje med intentionerna bakom satsningen. EU-arbetet har stor betydelse för möjligheten att uppnå det av riksdagen beslutade målet om en giftfri miljö. Det vore därför värdefullt om riksdagen fick fortsatt rapportering om de konkreta resultat som satsningen leder till när det gäller Sveriges möjlighet att driva på för en mer effektiv kemikaliepolitik i EU.

Satsningar av denna typ kan leda till att en fråga uppmärksammas och ges ett särskilt fokus under en viss tid, vilket är mycket positivt. Samtidigt kan tidsbegränsade satsningar av denna typ leda till en viss ryckighet i myndigheters arbete och deras möjlighet att arbeta långsiktigt och målmed-

vetet med olika frågor. Det tar tid både att rekrytera personal till en satsning och att avveckla personal vid satsningens slut. Vidare är det oklart vad som händer med upparbetade rutiner, samlad kunskap och påbörjat arbete efter satsningsperiodens slut. Det är värdefullt att utvärdera hur effektiv denna form av satsningar är i jämförelse med mer långsiktiga åtaganden. I detta kan ingå att följa frågan om hur kostnadseffektiva denna typ av satsningar är. Det vore värdefullt om regeringen återkom till riksdagen i någon av de två kommande årens budgetpropositioner och redogjorde för vilka konsekvenser som regeringen ser inför att den riktade satsningen upphör. En sådan redogörelse skulle ge riksdagen ett fördjupat underlag inför beredningen av regeringens budgetförslag.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram vikten av att regeringen löpande följer utvecklingen av insatserna och att resultaten av detta redovisas till riksdagen, inte minst vad gäller satsningens konkreta betydelse för tillsynen, dialogen med andra aktörer och EU-arbetet inom kemikalieområdet. Det är viktigt att regeringen säkerställer att berörda myndigheter involveras och att regeringen analyserar om det finns behov av att ge dessa myndigheter i uppdrag att samverka och att detta återrapporteras samt att satsningen följs upp och utvärderas. Uppnådda resultat bör redovisas till riksdagen och bedömas i förhållande till mål och kostnader. Det är viktigt att beakta hur resultat på lång sikt kan uppnås vad gäller arbetet för en giftfri miljö och att i det fortsatta kemikaliepolitiska arbetet ta till vara de erfarenheter som görs inom satsningen.

Havsmiljö

Tillståndet i haven har under många år varit oroande. Regeringen menar att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Gruppen menar att det är viktigt att Sverige fortsatt är pådrivande och målinriktat i havsmiljöarbetet, både internationellt och inom EU, samt att den nationella satsningen på havs- och vattenfrågor fortsätter. Regeringens resultatredovisning visar att fyra av de sju delmålen har nåtts, helt eller delvis. Gruppen betonar att det är viktigt att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt.

Gruppen framhåller särskilt att det är positivt att regeringen redovisar sin bedömning av måluppfyllelse. Det skulle underlätta riksdagens möjligheter att bedöma resultaten om redovisningen innehöll en kort genomgång av uppnådda resultat och hur de har utvecklats över åren. En försvårande faktor för uppföljning av resultat inom bl.a. havsmiljöområdet är att insatserna styrs av flera olika mål, vilket gör att resultaten av insatserna redovisas på olika ställen i budgetpropositionens resultatredovisning. Det är därför svårt att få en överblick över resultatutvecklingen för sådana övergripande områden som t.ex. havsmiljö.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram att det är viktigt att Sverige fortsatt är pådrivande och bedriver ett målinriktat arbete för att förbättra havsmiljön. Det är nödvändigt att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt och det är fortsatt angeläget att vidta åtgärder mot utkast av fisk. Redovisningen av resultat för de olika delmålen bör utvecklas vidare.

Hållbara städer

Riksdagen har anslagit medel till ett ekonomiskt stöd till hållbara städer om totalt 340 miljoner kronor under perioden 2009–2010. Vidare har regeringen tillsatt en delegation med uppgiften att verka för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden. År 2010 genomförde miljö- och jordbruksutskottet en fördjupad uppföljning av denna satsning på hållbara städer. Hösten 2010 beslutade riksdagen att tillföra anslaget för hållbara städer 30 miljoner kronor per år 2011–2012 för att fasa ut verksamheten.

Satsningen på hållbara städer har lett till ökat intresse för hållbar stadsutveckling. Det är viktigt att regeringen uppmärksammar och åtgärdar de problem som utskottet har pekat på i samband med förra årets uppföljning av satsningen på hållbara städer, bl.a. vikten av långsiktighet, kontinuitet och uthållighet i arbetet med hållbar stadsutveckling. Satsningen på hållbara städer har förlängts för att säkerställa kunskapsspridning, vilket är positivt. Det är viktigt att erfarenheterna från satsningen tas till vara och sprids, och på lång sikt bör man säkerställa att frågorna ingår som en del i den statliga förvaltningens ordinarie arbete. Riksdagen har understrukit vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnåtts och att det är viktigt att fortsatt följa denna fråga. Gruppen noterar att det i årets resultatredovisning endast finns mycket begränsad redovisning och bedömning av uppnådda resultat.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram vikten av att regeringen uppmärksammar och åtgärdar de problem som utskottet har pekat på i samband med sin uppföljning av satsningen på hållbara städer. Det är viktigt med långsiktighet, kontinuitet och uthållighet i arbetet med hållbar stadsutveckling. Många myndigheter arbetar med hållbar stadsutveckling, varför det är viktigt med tydlig ansvarsfördelning. Satsningen bör om några år utvärderas. Det är viktigt att erfarenheterna från satsningen tas till vara och sprids och att regeringen återskärper till riksdagen vilka resultat som satsningen ger.

Klimat

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, ett delmål för 2008–2012 och ett etappmål till 2020. Vidare har riksdagen beslutat om två anslag som är särskilt inriktade mot klimatområdet. Regeringen har i årets resultatredovisning gjort bedömningen att det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitets-

målet Begränsad klimatpåverkan. Enligt regeringens bedömning kommer dock delmålet för 2008–2012 att nås och etappmålet till 2020 ligger inom räckhåll. Miljö- och jordbruksutskottet har i olika sammanhang uttryckt sin oro över att de globala utsläppen av växthusgaser ökar. Samtidigt har utskottet lyft fram att det är glädjande att de svenska utsläppen minskar. Utifrån vad som har framkommit i årets uppföljning kan gruppen dela de bedömningar som utskottet tidigare har gjort. Utsläppssiffror för 2010 kommer att presenteras i en nära framtid. Gruppen framhåller vikten av att utskottet får fortlöpande information för att löpande kunna följa den fortsatta händelseutvecklingen. Med anledning av en tidigare redogörelse från Riksrevisionen har riksdagen gett regeringen till känna att frågan om hur det samlade överskottet av utsläppsrätter ska hanteras bör underställas riksdagen för beslut. Regeringen har ännu inte lämnat förslag om hur överskottet ska hanteras.

Mot den bakgrunden vill gruppen särskilt lyfta fram att det är positivt att regeringen avser att utveckla återrapporteringen till riksdagen vad gäller utsläpp av växthusgaser. Gruppen utgår från att frågan om hur ett eventuellt kommande överskott ska hanteras kommer att underställas riksdagen i enlighet med riksdagens tillkännagivande till regeringen.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I utskottens beredning av ärenden ingår uppgiften att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut.¹ Som en del i utskottens löpande uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Miljö- och jordbruksutskottet har under de senaste åren genomfört uppföljningar av regeringens resultatredovisningar till riksdagen inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, vilka har behandlats av utskottet i budgetbetänkandena. Utskottet har utifrån uppföljningarna gjort ett antal ställningstaganden, bl.a. kring behovet av fortsatt utveckling av indikatorer och vikten av att utskottets ställningstaganden vad gäller ekonomisk styrning uppmärksammas i det fortsatta utvecklingsarbetet. Riksdagen har beslutat att godkänna vad utskottet har anfört i dessa frågor.

Riksdagen har vid två tillfällen under senare år, 2001 och 2006, beslutat om riktlinjer för riksdagens arbete med bl.a. behandlingen av regeringens resultatredovisning.² Av riktlinjerna framgår bl.a. att riksdagen är en central länk i styrkedjan, när det gäller både ekonomisk styrning och regelstyrning. För att styrningen ska fungera måste riksdagen få information om resultaten. Detta gäller bl.a. om resurser har fördelats enligt de politiska

¹ 4 kap. 8 § regeringsformen och 4 kap. 18 § riksdagsordningen.

² Försl. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

prioriteringarna och om avsedda resultat har uppnåtts samt om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Utskottens arbete med uppföljning och utvärdering är ett sätt att få en sådan resultatinformation och stärka kopplingen till beslut om lagstiftning och budget. Av riktlinjerna framgår vidare att uppföljning och utvärdering inom riksdagen bör ha en framåtblickande inriktning och användas till att ge underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottens beredningsarbete. Utskottens uppföljning och utvärdering bör enligt riktlinjerna användas som ett instrument för att bedöma vilka eventuella justeringar i budget eller lagstiftning som kan behövas.

Ett centralt dokument i mål- och resultatdialogen mellan riksdagen och regeringen är utskottens budgetbetänkanden, där utskotten har möjlighet att ta ställning till de av regeringen redovisade resultaten i förhållande till mål och anslagna medel som riksdagen fattat beslut om. Regeringen måste enligt riktlinjerna på ett bättre sätt leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning. Detta är enligt riksdagens riktlinjer nödvändigt för att dialogen mellan riksdag och regering ska kunna fortsätta.

1.2 Syfte och frågeställningar

I februari 2011 beslutade miljö- och jordbruksutskottet att genomföra fortsatta uppföljningar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen.³ Syftet har varit att ta fram ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2012. Uppföljningen har vidare syftat till att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen inom miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde.

Uppföljningen har inriktats på att följa upp de synpunkter som utskottet har haft tidigare år vad avser dels redovisade resultat, dels resultatredovisningens struktur. Gruppen har även i år inriktat sin uppföljning på havsmiljö och klimat. Mot bakgrund av den fördjupade uppföljning av statens satsning på hållbara städer som utskottet genomförde år 2010 har gruppen valt att även översiktligt följa redovisningen för detta område. Dessutom har uppföljningen inriktats på att närmare följa upp resultaten inom kemikalieområdet. Uppföljningen har därvid inriktats på bl.a. följande frågor:

- Hur har den av riksdagen beslutade resursförstärkningen använts hittills?
- Hur planerar man att använda resursförstärkningen under kommande år?
- Hur kommer resultaten av resursförstärkningen att följas upp och redovisas?

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i sin analys av materialet utgått bl.a. från de synpunkter som utskottet har lämnat i samband med tidigare uppföljningar. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan gjorda insatser, upp-

³ Protokoll utskottssammanträde 2010/11:11, miljö- och jordbruksutskottet 2011-02-03.

nådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen.

Delar av rapporten har i utkastform överlämnats till Miljödepartementet och Kemikalieinspektionen för faktagranskning.

2 Utvecklingsarbete kring mål och resultat

2.1 Ny struktur för miljömålsarbetet

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.⁴ Riksdagen beslutade våren 1999 om 15 miljökvalitetsmål, som anger vilket tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv.⁵ Ytterligare ett miljökvalitetsmål beslutades av riksdagen hösten 2005.⁶ Målen omfattar följande områden:

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv.

I juni 2010 beslutade riksdagen om en ny målstruktur för miljömålsarbetet med ett utvecklat generationsmål.⁷ Riksdagen godkände regeringens förslag om att en ny bedömningsgrund för en samlad bedömning av måluppfyllelse för miljökvalitetsmålen skulle införas. Tre av målen – Bara naturlig försurning, Giftfri miljö och Säker strålmiljö – ändrades.

⁴ Prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25.

⁵ Prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6.

⁶ Prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3.

⁷ Prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25.

Inom en generation ska antingen det tillstånd i miljön som miljökvalitetsmålet uttrycker eller förutsättningar för att nå denna miljökvalitet ha skapats för att nå den önskade miljökvaliteten. Den nya målstrukturen innebär att miljöarbetet ska vara strukturerat med ett generationsmål, miljökvalitetsmål och etappmål. Delmålen kommer att övergå till etappmål som ska vara steg på vägen för att nå ett eller flera miljökvalitetsmål och generationsmål. En parlamentarisk kommitté, Miljömålsberedningen, har tillsatts med uppgift att utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder.

Naturvårdsverket ska årligen redovisa en bedömning av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen och etappmålen. Minst en gång per mandatperiod ska Naturvårdsverket dessutom redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålen. Regeringen ska årligen lämna en översiktlig rapportering av hur arbetet med att nå miljökvalitetsmålen fortskrider. Redovisningen bör omfatta ett urval av indikatorer som återkommer varje år och ska ge underlag för beslut om att sätta in åtgärder om det visar sig att förutsättningarna att nå de uppsatta miljökvalitetsmålen inte är tillfredsställande. Vart fjärde år ska en fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålen göras i syfte att klarlägga om styrmedel eller mål behöver korrigeras.

2.2 Fortsatt utveckling av den ekonomiska styrningen

Riksdagens beslut om reformerad budgetlag

Sedan slutet av 1990-talet ska regeringen enligt budgetlagen redovisa mål och resultat till riksdagen. Formerna för denna resultatredovisning har varit och är föremål för utvecklingsarbete, inom både riksdag och regering. Utvecklingsarbetets syfte är att ge riksdag och regering bättre underlag för prioriteringsdiskussioner och för att lättare kunna bedöma värdet av insatta resurser i förhållande till politiskt beslutade mål. Inom riksdagen har utvecklingen av mål- och resultatstyrningen bl.a. behandlats av Riksdagskommittén och varit föremål för insatser inom olika utskott, däribland miljö- och jordbruksutskottet.

Riksdagen har under våren 2011 beslutat om en reformerad budgetlag (2011:203). I regeringens proposition betonades att bestämmelserna om utskottens uppföljning och utvärdering har tagits in i regeringsformen, vilket markerar den vikt som läggs vid utskottens uppföljning. Regeringen konstaterade vidare att riksdagen under flera år konsekvent har efterfrågat följande:

- en nära koppling mellan budgetförslaget och de resultat som har uppnåtts
- målen ska vara mätbara och uppföljningsbara
- målen ska beslutas av riksdagen
- resultatredovisningen ska följa budgetens indelning och riksdagens beredningsformer.

I propositionen konstaterades att de synpunkter som riksdagen har haft på resultatredovisningen inte fullt ut har tillgodosetts. Regeringen ansåg därför att det är naturligt och önskvärt att den politiska viljeinriktningen och de politiska prioriteringarna formuleras i termer av mål och att dessa mål bör underställas riksdagen för beslut. De mål som regeringen föreslår bör vara formulerade på ett sådant sätt att de är möjliga att följa upp. Målen bör avse de effekter som ska uppnås med de statliga insatserna.

Vidare menade regeringen att budgetpropositionen bör vara det naturliga dokumentet för den löpande redovisningen av mål och resultat, vilket ligger i linje med vad riksdagen vid upprepade tillfällen har anfört. Det är viktigt att det finns en koppling mellan budgetförslaget och redovisningen av mål och resultat. Regeringen menade att med uppnådda resultat avses i första hand de resultat som har uppnåtts genom statens verksamhet och resursinsatser. Det är således effekterna av statens verksamhet och de bidrag som insatserna inneburit som bör redovisas i förhållande till de mål riksdagen har beslutat om. Enligt regeringen är det inte enbart den anslagsfinansierade delen av verksamheten som är av intresse.

Regeringen konstaterade vidare att riksdagen har framfört att utgiftsområdesindelningen och riksdagens beredningsordning bör vara grunden för resultatinformationen till riksdagen. Regeringen menade därför att resultatinformationen bör knytas till de beslut som riksdagen fattar och att det är en fördel om grunderna för resultatinformationen är stabila över tiden. När det gäller riksdagens önskemål om ett klagörande av hur underindelingen av utgiftsområden ska se ut ansåg regeringen att detta inte bör regleras i lag, utan att det bör finnas utrymme för regeringen och riksdagen att utveckla verksamhetsanpassade former för detta över tiden.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte regeringens lagförslag när det gäller förslaget om resultatredovisningen.⁸ Den reformerade budgetlagen trädde i kraft den 1 april 2011.⁹

Regeringens redovisning av utvecklingsarbetet i årets budgetproposition

I årets budgetproposition informerar regeringen om att den anser att det är naturligt och önskvärt att den politiska viljeinriktningen och de politiska prioriteringarna formuleras i termer av mål, och att dessa mål underställs riksdagen för beslut. Resultaten inom varje utgiftsområde analyseras och redovisas med hjälp av resultatindikatorer eller andra bedömningsgrunder som beskriver hur resultaten utvecklas i förhållande till målen. Regeringen strävar efter att kontinuerligt utveckla resultatstyrningen i syfte att tydliggöra kopplingen mellan budgetförslagen och de resultat som uppnås. Reger-

⁸ Prop. 2010/11:40, bet. 2010/11:KU14.

⁹ Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena (10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203)).

ingen bedömer att resultatstyrningen utvecklas i rätt riktning, men vill samtidigt framhålla att den noga följer utvecklingen av myndigheternas resultatredovisning.

Inom miljöområdet utgår årets resultatredovisning från den förändrade bedömningsgrunden, vilket innebär att bedömningarna för vissa mål skiljer sig från den bedömning som gjorts tidigare. Regeringen menar att den förändrade bedömningsgrunden innebär att målen även fortsatt är mycket ambitiösa men formulerade på ett sätt som gör dem möjliga att nå. Enligt budgetpropositionen har den förändrade bedömningsgrunden lett till en mer positiv bedömning av möjligheten till måluppfyllelse för flera av miljökvalitetsmålen.

I övrigt kommenterar inte regeringen den fortsatta utvecklingen av regeringens redovisning av resultat till riksdagen och de synpunkter som miljö- och jordbruksutskottet hade i förra årets budgetbetänkande.

2.3 Utskottets tidigare ställningstaganden om resultatredovisningen

I förra årets uppföljning gjorde miljö- och jordbruksutskottet följande påpekanden till regeringen när det gäller resultatredovisningen för utgiftsområde 20. Utskottet inledde med att konstatera att man hade förståelse för de svårigheter som fanns när det gäller att göra en rättvisande resultatredovisning i budgetproposition för 2011 eftersom miljömålssystemet är under förändring. Samtidigt konstaterade utskottet att detta försvårade arbetet med att analysera regeringens resultatredovisning.

Utskottet konstaterade att resultatinformationen i budgetpropositionen behöver utvecklas. Utskottet ansåg att det ska vara möjligt att följa kopplingen mellan gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag. Insatserna ska bidra till att de fastställda målen uppnås. Utskottet ansåg att det är en fördel att frågor om hur målen ska följas upp behandlas i samband med att nya etappmål tas fram och beslutas. Regeringen behöver leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning enligt gällande riktlinjer. Utskottet framförde att en viktig utgångspunkt för det fortsatta utvecklingsarbetet borde vara att underlätta riksdagens och utskottens arbete med uppföljning och utvärdering.

Utskottet ansåg också att resultatredovisningen borde få en tydligare inriktning mot att redovisa och analysera uppnådda resultat i stället för att redovisa nya insatser och att riksdagens, regeringens och förvaltningens behov av resultatinformation måste beaktas i det fortsatta arbetet med att utveckla miljömålssystemet. Utskottet ansåg vidare att strukturen för uppföljning av miljökvalitetsmålen med tydliga mål och indikatorer behöver utvecklas, att det finns behov av ökad långsiktighet i valet av vilka indikatorer som redovisas samt redovisning av jämförbara tidsserier så att riksdagen kan följa utvecklingen samt att åtgärder för att nå målen inom

klimatområdet respektive havsmiljöområdet behöver redovisas samlat eftersom insatserna ofta sker inom ramen för andra utgiftsområden. I och med att en sådan redovisning inkluderar många olika samhällssektorer kan det vara lämpligt att med jämna mellanrum inför utskottets budgetberedning redovisa resultat även i form av en särskild resultatskrivelse.

Riksdagen godkände därefter vad utskottet hade anfört om regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

2.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Miljömålsarbetet

Riksdagen har beslutat om 16 miljökvalitetsmål. Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar att målen är viktiga för det miljöpolitiska arbetet i Sverige, inte minst som styrinstrument för inriktningen på statliga myndigheters miljöarbete. Miljökvalitetsmålen har även stort inflytande på andra aktörers arbete med miljöfrågor. Gruppen kan även konstatera att miljömålen till sin karaktär är tvärsektorieella och därmed berör olika utskott i riksdagen.

År 2010 beslutade riksdagen om en ny målstruktur för miljömålsarbetet. Den nya strukturen innebär bl.a. att nya etappmål ska tas fram. Gruppen vill peka på att miljömålen har olika uppgifter och att en av uppgifterna är att vara en utgångspunkt för mål- och resultatstyrningen av den statliga verksamheten. Detta innebär att målen ska vara en utgångspunkt för den resultatredovisning som regeringen gör till riksdagen, varför det är väsentligt att målen är tydliga. Det är dessutom önskvärt att det redan från början tas fram robusta indikatorer som man använder över tiden för att kunna följa utvecklingen. Det är också av vikt att det tydliggörs vilket behov av information om uppnådda resultat som riksdagen, regeringen och myndigheterna har för att kunna styra och genomföra fortsatta miljöpolitiska insatser.

Gruppen vill mot den bakgrunden särskilt lyfta fram följande synpunkter i årets uppföljning när det gäller miljömålen.

- Det vore en fördel om frågor om hur målen ska följas upp i fortsättningen behandlas i samband med att nya etappmål tas fram och beslutas.
- Det är viktigt att beakta riksdagens, regeringens och förvaltningens behov av resultatinformation i det fortsatta arbetet med att utveckla miljömålssystemet.
- Strukturen för uppföljning av miljökvalitetsmålen bör utvecklas med tydliga mål och indikatorer.

Fortsatt utveckling av den ekonomiska styrningen

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen konstaterar att utskottet i de senaste årens uppföljningar av regeringens resultatredovisning har betonat vikten av ett fortsatt utvecklingsarbete kring den ekonomiska styrningen och behovet av en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen. Detta är frågor som under det senaste året även har uppmärksammats i samband med riksdagens beslut om ändrad regeringsform och ny budgetlag.

Gruppen menar att behovet av fortsatt utvecklingsarbete kvarstår och att det är viktigt att miljö- och jordbruksutskottet även fortsättningsvis tar en aktiv del i det pågående utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning. Det är viktigt med fortsatt dialog mellan riksdag och regering kring dessa frågor, inte minst för att leva upp till riksdagens önskemål om fördjupad resultatredovisning enligt gällande riktlinjer. Regeringen har i årets budgetproposition inte kommenterat utskottets ställningstaganden i förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning. Det är därmed oklart hur regeringen ser på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen. Gruppen vill särskilt framhålla att utskottet har arbetat med uppföljningar av regeringens resultatredovisningar under flera år. Gruppens erfarenhet är att utskottet, oberoende av vilka partier som ingår i regeringen, har lagt stor vikt vid utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete och därmed också betydelsen av att de synpunkter som framkommit i uppföljningarna också beaktas av regeringen. Gruppen vill mot den bakgrunden betona vikten av fortsatt utvecklingsarbete inom Regeringskansliet vad gäller dessa frågor och att dialogen mellan det aktuella departementet och utskottet fördjupas. Gruppen vill också betona att det faktum att bestämmelserna om utskottets uppföljning och utvärdering numera har tagits in i regeringsformen markerar den vikt som läggs vid utskottets uppföljning. I utskottets beredning av ärendena ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut (4 kap. 8 § RF). Uppföljning och utvärdering av riksdagsbesluten ingår i riksdagens granskning av rikets styrelse och förvaltning.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter när det gäller den ekonomiska styrningen.

- Utvecklingsarbetet kring den ekonomiska styrningen bör fortsätta, liksom dialogen mellan riksdag och regering kring hur regeringens resultatredovisning kan utvecklas vidare.
- Regeringen bör i kommande resultatredovisning utveckla sin syn på det fortsatta utvecklingsarbetet när det gäller resultatredovisningen till riksdagen för utgiftsområde 20.

Resultatredovisningens struktur och utformning

Regeringens resultatredovisning är ett viktigt underlag för riksdagens budgetberedning. Mot den bakgrunden pågår en dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras, vad gäller både innehåll och form.

Gruppen vill betona att det är viktigt att regeringens redovisning och bedömning har en klar och tydlig struktur som knyter samman mål, anslag och uppnådda resultat. Gruppen konstaterar att regeringens resultatredovisning på ett tydligt sätt utgår från de miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om. Denna tydliga koppling till målen är enligt gruppens bedömning mycket positiv.

Liksom tidigare år konstaterar gruppen att det i resultatredovisningen är svårt att se vilka resultat som har uppnåtts specifikt genom de insatser som finansieras med de olika anslagen inom utgiftsområde 20. För att öka resultatredovisningens relevans som underlag för riksdagens budgetbeslut är det viktigt att tydligare knyta redovisningen av resultat till de olika anslagen.

Det är även viktigt att skilja på vad som är en redovisning av faktiskt uppnådda resultat av genomförda statliga åtgärder och vad som är en beskrivning av tillståndet och utvecklingen inom ett område. På samma sätt är det viktigt att skilja på insatser och resultat. Som exempel kan nämnas att regeringen i resultatredovisningen för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan redovisar både insatser, resultat och olika omvärldsfaktorer under rubriken Resultat.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande synpunkter vad gäller resultatredovisningens struktur och utformning.

- Det fortsatta utvecklingsarbetet bör leda till att utskottets möjligheter förbättras när det gäller att följa kopplingen mellan gjorda insatser, redovisade resultat och regeringens anslagsförslag.
- Regeringen bör redovisa sådan information till riksdagen att utskottet kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultaten i förhållande till målen.
- Där så är möjligt bör redovisningen av resultat knytas till de olika anslagen inom utgiftsområde 20.
- Redovisningen av resultat av genomförda statliga åtgärder bör skiljas från insatser och mer allmänna beskrivningar av tillståndet och utvecklingen inom ett område.
- Dialogen mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras bör fortsätta, vad gäller både redovisningens innehåll och form.

3 Kemikalieområdet

3.1 Mål för statens insatser inom kemikalieområdet

Riksdagens miljökvalitetsmål om en giftfri miljö

Kemikalieproduktionen i världen har ökat kraftigt och väntas fortsätta öka. På cirka femtio år har den ökat från mindre än 10 miljoner ton till över 400 miljoner ton per år. Det har beräknats att den globala kemikalieproduktionen kommer att växa med 85 % mellan 1995 och 2020. Antalet kemiska ämnen som förekommer i samhället är mycket stort, uppskattningsvis över 100 000 ämnen.¹⁰ Ämnen sprids när kemikalier och varor produceras, används, återvinns, förbränns eller deponeras. Med varuhandel, energiproduktion och förbränning sprids kemikalier och metaller över nationsgränserna. Föroreningar till följd av gamla utsläpp kommer att finnas i miljön under lång tid. Regeringen har gjort bedömningen att det därför är näst intill omöjligt att uppnå att miljön ska vara fri från ämnen som skapats i eller utvunnits av samhället, oavsett hur många åtgärder som vidtas och hur stora ekonomiska resurser som avsätts.

Våren 2010 beslutade därför riksdagen efter förslag från regeringen att ändra miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Den ändrade lydelsen innebär att det ska bli mer trovärdigt och möjligt att uppnå målet, men med en bibehållen hög ambitionsnivå för kemikaliepolitiken:

Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.¹¹

När det gäller preciseringen av miljökvalitetsmålet gjorde regeringen följande bedömning:

- Den sammanlagda exponeringen i arbetsmiljö, yttre miljö och inomhusmiljö för särskilt farliga ämnen är nära noll och är för övriga kemiska ämnen inte skadlig för människor.
- Förorenade områden är undersökta och vid behov åtgärdade.
- All fisk i Sveriges hav och sjöar är tjanlig som människoföda med avseende på innehållet av naturfrämmande ämnen.

I sin behandling av regeringens förslag betonade utskottet att de mål som fastställs ska vara ambitiösa och utmanande men möjliga att uppnå. I annat fall finns det risk att den styrning man vill åstadkomma genom att sätta mål undergrävs och det kan uppstå trovärdighetsproblem för såväl det aktuella målet som övriga miljökvalitetsmål. Utskottet anförde vidare att det internationella arbetet är av mycket stor betydelse för att produktion och användning av farliga ämnen ska minska. Utskottet utgick i sitt

¹⁰ Kemikalieinspektionen, 2011a.

¹¹ Prop. 2009/10:155, bet. 2009/10: MJU25.

betänkande från att regeringen även fortsättningsvis är både drivande för att skapa en starkare, mer effektiv och framåtsyftande global kemikaliepolitik och fortsätter att bedriva en aktiv politik på nationell nivå.

Fortsatt utveckling av miljömålen

Regeringen framförde i samband med ändringen av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö att preciseringarna av miljökvalitetsmålet borde ses över i sin helhet. I april 2011 presenterades Kemikalieinspektionens förslag till nya preciseringar för miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Kemikalieinspektionen föreslår att Giftfri miljö ska ha sex preciseringar som tar upp följande aspekter på målet:

- Kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper är tillgänglig.
- Information om miljö- och hälsofarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig.
- Användningen av särskilt farliga ämnen har upphört.
- Oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är kartlagda och spridningen är mycket liten.
- Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringskällor är inte skadlig för människor eller den biologiska mångfalden.
- Förorenade områden är åtgärdade.¹²

Miljömålsberedningen¹³ har i ett betänkande betonat att farliga ämnen kan skapa betydande problem för människors hälsa och för miljön och att det behövs insatser på både kortare och längre sikt. Beredningen konstaterar att regleringen inom området i hög grad är harmoniserad inom EU och att åtgärder nationellt, på EU-nivå och internationellt samverkar på ett dynamiskt sätt. Det krävs ett gemensamt arbete av alla aktörer som verkar inom området för att etappmålen ska nås. Beredningen föreslår etappmål om särskilt farliga ämnen, om kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper samt om information om farliga ämnen i varor. Beredningen föreslår även att myndigheter ges i uppdrag att genomföra utredningar så att etappmål kan formuleras vad gäller exponering för kadmium och efterbehandling av förorenade områden.¹⁴

Miljömålsberedningen föreslog tidigare i ett delbetänkande att regeringen skulle ge Miljömålsberedningen i uppdrag att ta fram en långsiktig strategi för Sveriges internationella arbete för giftfri miljö, inklusive läkemedel och miljö.¹⁵ I juni 2011 gav regeringen Miljömålsberedningen i tilläggsuppdrag att ta fram en strategi för Sveriges arbete inom EU och internationellt för en giftfri miljö. I strategin ska även läkemedels påver-

¹² Kemikalieinspektionen, 2011b.

¹³ I juli 2010 tillsatte regeringen en parlamentarisk beredning, Miljömålsberedningen, vars uppgift är att föreslå hur miljökvalitetsmålen ska nås genom politiskt förankrade förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Se dir. 2010:74.

¹⁴ SOU 2011:34.

¹⁵ SOU 2010:101.

kan på miljön behandlas. I uppdraget att ta fram denna strategi ingår att föreslå de etappmål, styrmedel och åtgärder som behövs för att uppnå generationsmålets delar om människors hälsa och om kretslopp fria från farliga ämnen samt miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2012.¹⁶

Resultatredovisning för Giftfri miljö

Regeringen har i årets resultatredovisning för Giftfri miljö framfört att det inte går att se någon tydlig utvecklingsinriktning för tillståndet i miljön. En genomgång görs av de olika delmålen, och regeringen gör bedömningen att det är mycket svårt att nå miljö kvalitetsmålet. Samtidigt bedömer regeringen att förutsättningarna har förbättrats genom skärpt lagstiftning inom EU och genom internationella avtal.

Kemikalieinspektionens bedömning är att det till år 2020 är mycket svårt att skapa tillräckliga förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. På något längre sikt bedöms tillräckliga förutsättningar kunna föreligga om ytterligare åtgärder vidtas. Kemikalieinspektionen menar att det brådskar att skapa goda förutsättningar, genom överenskommelser och konventioner, för att matcha produktionsökningar och globalisering av produktion och handel med kemiska ämnen som i dag sker under bristfälliga regler och bristfällig kemikaliesäkerhet. Kemikalieinspektionen bedömer dock att det tar längre tid än de nio år som återstår till 2020 för att få till stånd de viktiga förändringar som krävs på EU-nivå och för att globalt genomföra dessa.

Kemikalieinspektionen menar att sedan miljömålen etablerades 1999 är erfarenheterna från arbetet med Giftfri miljö i Sverige, EU och internationellt mycket goda. Arbetet utifrån miljömål har bidragit till att lägga grunden för stora genombrott i EU-lagstiftning och internationella strategier och konventioner på kemikalieområdet. Inspektionen menar vidare att delmålen i Giftfri miljö har haft stor betydelse bl.a. för grundtankar i Reach-förordningen.¹⁷ Perioden kännetecknas av större framsteg än vad flertalet bedömare trodde var möjligt. Kemikalieinspektionen menar att en grupp pådrivande länder, där Sverige ingår, till stor del har stått bakom dessa framsteg.¹⁸

¹⁶ Dir. 2011:50.

¹⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach). Reach är en kemikalielagstiftning som ersätter stora delar av de kemikalier regler som gällde före den 1 juni 2007 i EU och i Sverige. Reach står för Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals och omfattar i första hand kemiska ämnen och blandningar av kemiska ämnen, men vissa bestämmelser gäller även varor.

¹⁸ Prop. 2011/12:1 utg.omr. 20 och Kemikalieinspektionen, 2011b.

3.2 Satsning på kemikalieområdet

Satsningens syfte

Regeringen har i olika sammanhang betonat att Giftfri miljö är en av de miljöpolitiska huvuduppgifterna under mandatperioden 2010–2014. Regeringen har framfört att dess ambition är att minska riskerna för att utsättas för farliga kemikalier i vår vardagsmiljö. En statlig satsning görs därför i form av att Kemikalieinspektionen får en resursförstärkning på sammanlagt 100 miljoner kronor under perioden 2011–2014 för genomförande av en handlingsplan för en giftfri vardag. Genom resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen ska förutsättningar skapas för att Sverige ska bli ett av de ledande medlemsländerna i EU när det gäller att ta fram förslag till åtgärder för en effektivare tillämpning av gemensam lagstiftning samt vid behov verka för en strängare lagstiftning.¹⁹

Kemikalieinspektionens uppgifter och finansiering

Kemikalieinspektionen är förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- och miljörisker med kemiska produkter, biotekniska organismer samt varor som på grund av sitt innehåll eller behandling har sådana egenskaper att de behöver regleras som kemiska produkter eller biotekniska organismer. Kemikalieinspektionen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling samt samordna uppföljning, utvärdering och rapportering i fråga om miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö.²⁰

Anslag 1:6 Kemikalieinspektionen används för inspektionens förvaltningskostnader, dvs. för verksamhet som avser tillsyn och vägledning, riskbedömning, riskbegränsning för allmänkemikalier samt riskbegränsning för bekämpningsmedel. Anslaget används även för finansiering av Internationella kemikalieseekretariatets verksamhet. Hösten 2010 beslutade riksdagen att 25 miljoner kronor per år skulle tillföras anslaget 2011–2014 för en handlingsplan för kemikalier. Detta innebär att Kemikalieinspektionen tillförs 100 miljoner kronor under mandatperioden för att genomföra handlingsplanen. Denna höjning av anslaget från 2010 till 2011 var ca 15 %. Samtidigt redovisade regeringen i sina överväganden en del andra anslagsförändringar, bl.a. till följd av pris- och löneomräkning.

Tabell 1 Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen

År		Belopp (tusental kronor)
2009	Utfall	136 061
2010	Utfall	156 033
2011	Anslag	189 448

¹⁹ Prop. 2011/12:1 utg.omr. 20.

²⁰ Förordning (2009:947) med instruktion för Kemikalieinspektionen.

År		Belopp (tusental kronor)
2012	Förslag	191 028
2013	Beräknat	194 648
2014	Beräknat	198 414
2015	Beräknat	176 646

Källa: Prop. 2010/11:1 utg.omr. 20 och prop. 2011/12:1 utg.omr. 20.

Handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014

I december 2010 gav regeringen Kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram och genomföra den aviserade nationella handlingsplanen för en giftfri vardag. Enligt regleringsbrevet ska Kemikalieinspektionen redovisa prestationer och kostnader för genomförandet. I redovisningen ska myndigheten särskilt ange åtgärder för att

- förbättra kunskapsläget om risker för växande individer
- påskynda arbetet inom Reach, bl.a. antalet påbörjade och inlämnade dossierer för ämnen på kandidatlistan, begränsningar samt ämnesutvärderingar
- minska riskerna från hälsoskadliga ämnen i livsmedel
- bidra till förbättrad information om kemikalier i varor
- stödja frivilliga initiativ till substitution
- öka varutillsynen.²¹

I mars 2011 presenterade Kemikalieinspektionen sin handlingsplan.²² För att närma sig en giftfri vardag krävs kraftfulla åtgärder i Sverige, i EU och internationellt. EU-lagstiftningen behöver skärpas när det gäller skyddet av människor i vardagen, framför allt barn. Att förebygga skador behöver i ännu högre grad prägla lagstiftningen, allt från vilken kunskap om farlighet som måste finnas om kemikalier till vilka kemikalier som varor får innehålla. Kemikalieinspektionen lyfter bl.a. fram att företagen har ansvaret för att de kemiska produkter och varor de säljer inte skadar människors hälsa och miljön. Det är viktigt att företag blir mer medvetna om sina varors hälso- och miljörisker och i ökad utsträckning byter ut farliga ämnen. Myndigheternas tillsyn av kemiska produkter och farliga ämnen i varor måste öka. Inköpare och konsumenter behöver bli mer medvetna om kemiska risker både för att kunna ställa krav på företag och för att kunna göra övervägda miljöval.

²¹ Regeringsbeslut 2010-12-12: Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Kemikalieinspektionen.

²² Kemikalieinspektionen, 2011a.

3.3 Satsningens genomförande

Resursförstärkningen har främst använts till personalkostnader

Kemikalieinspektionen uppger att de 25 miljoner kronor som myndigheten har fått under 2011 uppskattningsvis har fördelats på följande sätt:

- personalkostnader: 75 %
- konsultstöd m.m.: 20 %
- bidrag till andra myndigheter: 5 %.²³

Resursförstärkningen har gett Kemikalieinspektionen möjlighet att

- dels visstidsanställa ett antal medarbetare, vilka dock inte har varit inriktade specifikt på arbete med handlingsplanen,
- dels kunna tidigarelägga ett antal tillsvidareanställningar, baserat på beräknade pensionsavgångar, normal personalomsättning m.m. under perioden.

Eftersom de arbetsuppgifter som ligger inom ramen för handlingsplanen anses vara avancerade kommer till stor del erfaren personal att arbeta med dessa. Nyanställda kommer främst att få utföra andra arbetsuppgifter, men vissa nyanställda uppges dock komma att till viss del arbeta med uppgifter som ligger inom handlingsplanen. Det gäller även för dem som har anställts på viss tid.

Kemikalieinspektionen uppskattar att cirka tio medarbetare har kunnat tillsvidareanställas i förtid på grund av det resurstillskott som satsningen innebär. Resurstillskottet under perioden 2011–2014 innebär att Kemikalieinspektionen kommer att ha flest anställda 2012. Sedan måste myndigheten successivt minska antalet anställda, t.ex. genom att inte återbesätta tjänster vid vissa pensionsavgångar. Det innebär att 2014 kommer myndigheten kanske inte att kunna använda de extra medlen fullt ut effektivt i och med att man inte vill riskera att gå in i 2015 med en ”för stor kostym” och riskera att behöva säga upp tillsvidareanställda medarbetare.

Bidragen till andra myndigheter gäller samarbete med andra myndigheter inom sådana delar av deras ansvarsområden som hör till uppdraget Giftfri vardag. Kemikalieinspektionen uppger att man har ambitionen att öka samarbetet med andra myndigheter och andra aktörer kommande år. Detta innebär att mer resurser sannolikt kommer att användas till detta framöver.

Satsningen inriktas särskilt på EU-arbete, tillsyn och dialog

I årets budgetproposition framför regeringen att ambitionen är att uppdraget till Kemikalieinspektionen och de extra resurserna ska stärka arbetet med att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och särskilt möjliggöra åtgärder för att minska riskerna för farliga kemikalier i vardagen genom t.ex. ökad tillsyn över farliga ämnen i varor, förslag till EU-reglering av

²³ Kemikalieinspektionen, e-brev 2011-09-16.

specifika ämnen samt branschdialoger för att företagen ska byta ut farliga ämnen. Ett av de viktigaste områdena är enligt regeringen att få bättre kunskap om hur kemikalier påverkar miljön och människors hälsa.

Kemikalieinspektionen har i uppföljningen betonat att ett steg mot riksdagens miljö kvalitetsmål Giftfri miljö är att minska riskerna med kemikalier i vardagen. Under de år som handlingsplanen omfattar (2011–2014) kommer Kemikalieinspektionen särskilt att satsa på att farliga ämnen begränsas genom att EU:s lagstiftning skärps. Myndigheten har i uppföljningen uppgett att man kommer att öka tillsynen över farliga ämnen i varor och ha dialoger med näringslivet för att minska riskerna med kemikalier i varor. Barn och ungdomar kommer att vara i fokus, eftersom de ofta är mer sårbara än vuxna för påverkan från kemikalier. Förutom de ovan nämnda insatserna kommer en rad andra åtgärder att genomföras. Insatserna i handlingsplanen har fördelats på nio huvudområden:

- Ökad kunskap om kemiska hälsorisker (2–3 mnkr/år).
- Ökad satsning på EU:s kemikalielagstiftning (7–9 mnkr/år).
- Minskade risker för hälsofarliga ämnen i livsmedel (1–2 mnkr/år).
- Bättre information om farliga kemiska ämnen i varor (1–2 mnkr/år).
- Företags eget arbete med att byta ut farliga ämnen (5–6 mnkr/år).
- Ökad tillsyn över farliga ämnen i varor (2–4 mnkr/år).
- Ökat internationellt arbete (ca 2 mnkr/år).
- Nya lagstiftningsinitiativ (ca 2 mnkr/år).
- Andra styrmedel än kemikalielagstiftning (1–2 mnkr/år).

Av bilaga 1 framgår målsättningen för respektive huvudområde, vilka åtgärder som planeras och när samt kostnaderna för dessa åtgärder. Under de kommande åren kommer enligt uppgift från Kemikalieinspektionen ytterligare åtgärder att identifieras som ska sorteras in under respektive huvudområde.

Handlingsplanens användning och genomförande

Miljödepartementet har i uppföljningen betonat att regeringens satsning på en handlingsplan för en giftfri vardag ska bidra till en fokuserad och ökad satsning från Miljödepartementets sida på att inom olika forum på nationell nivå, EU-nivå och på global nivå minska kemiska risker särskilt för barn och ungdom.

Kemikalieinspektionen menar att handlingsplanen ska ses som ett underlag i myndighetens årliga verksamhetsplanering, i vilken aktiviteter bestäms på en mer detaljerad nivå. Myndigheten uppger att särskilda chefskonferenser kommer att genomföras varje år. Höstens konferens handlade om hur Kemikalieinspektionen inom ramen för handlingsplanen kan öka samarbetet med andra myndigheter och andra aktörer som näringsliv, forskarsamhälle, miljöorganisationer och konsumentorganisationer. Konferensen handlade också om hur inspektionen kommunicerar handlingsplanen med samhällets olika aktörer.

Samarbete och samverkan med andra aktörer

Miljödepartementet har pekat på att den dåvarande miljöministern i maj 2011 bjöd in näringslivsrepresentanter och myndigheter som arbetar inom områdena leksaker, textilier och hygieniska varor till ett dialogmöte för att diskutera möjligheter och utmaningar på området giftfri vardag. Enligt uppdrag från departementet planeras ytterligare dialogmöten.

Kemikalieinspektionen har på en intern chefskonferens i höst behandlat frågan om hur inspektionen inom ramen för handlingsplanen kan öka samarbetet med andra myndigheter och andra aktörer som näringsliv, forskarsamhälle, miljöorganisationer och konsumentorganisationer. Vidare uppger Kemikalieinspektionen att följande åtgärder har vidtagits:

- **Näringsliv:** Ett antal projekt planeras med inriktning på dialog med bl.a. leksaks-, kosmetika-, elektronik- och byggbranscherna och i vissa fall företag. Avsikten är även att ha dialog med branscher som använder biocider i varor. Målet är att stödja företagen i deras arbete med att byta ut farliga ämnen i sina varor. Kemikalieinspektionen kommer under hösten att genomföra en konferens om giftfri miljö med inriktning på dialog om hur man skyddar barnen bättre från kemiska risker.
- **Forskning:** Kemikalieinspektionen har inga egna medel för att finansiera forskning. Däremot för myndigheten en dialog med flera forskningsfinansierare för att framföra tankar och idéer om behov av forskning. Inspektionen uppger vidare att man har omfattande kontakter med olika forskningsinstitutioner runt om i Sverige. Dessutom har många medarbetare på Kemikalieinspektionen tidigare varit aktiva forskare. Flera utredningsuppdrag kommer att läggas ut på forskare, t.ex. om hur kemikalier kan skada barnets tidiga utveckling.
- **Myndigheter:** Diskussioner om samarbete pågår med Livsmedelsverket, Läkemedelsverket och Konsumentverket. Diskuterade samarbetsprojekt handlar t.ex. om analyser av farliga kemiska ämnen i livsmedel (Livsmedelsverket), metodik för tillsyn över farliga ämnen i leksaker (Konsumentverket), analyser av farliga ämnen i kosmetika och samarbete med andra myndigheter om dialoger med ansvariga företag (Läkemedelsverket). Ambitionen är att utöka samarbetet kommande år och även utöka antalet myndigheter som Kemikalieinspektionen samarbetar med.
- **Konsumentorganisationer och miljöorganisationer:** Kemikalieinspektionen uppger att man har regelbundna träffar med vissa av organisationerna. Några organisationer är även representerade i myndighetens insynsråd. Kemikalieinspektionens ambition är att utöka samarbetet kommande år.
- **Råd kopplade till Kemikalieinspektionen:** Handlingsplanen har tagits upp för diskussion i de olika råd med intressentrepresentation som finns kopplade till myndigheten. Förutom myndighetens insynsråd,

finns även Reachrådet (intressenter som påverkas av den europeiska kemikalielagstiftningen Reach) och det toxikologiska rådet (experter från andra myndigheter och forskare).

3.4 Satsningens resultat och konsekvenser

Uppföljning och redovisning av genomförande och resultat

Kemikalieinspektionen ska vid två tillfällen (december 2012 och december 2013) delredovisa hur arbetet med genomförandet av handlingsplanen har fortskridit, insatser som genomförts samt förslag på eventuella behov av revideringar av inriktning på arbetet, samt en framåtsyftande del med förslag på åtgärder under åren 2015–2018. Slutredovisning av uppdraget ska ske senast i december 2014 och innehålla en beskrivning av genomförda åtgärder samt en bedömning av måluppfyllelse. Handlingsplanen uppges även finnas som stående punkt på de avstämningsmöten som Miljödepartementet har kontinuerligt med Kemikalieinspektionen. Från Miljödepartementet uppges att redovisningarna eventuellt kan föranleda att regeringen vidtar någon åtgärd.²⁴

Enligt uppgift från Kemikalieinspektionen följs kostnaderna för handlingsplanen upp varje månad internt. Förutom att verksamhet kopplad till handlingsplanen följs upp vid generaldirektörens ordinarie tertialuppföljningar kommer enligt Kemikalieinspektionen kompletterande djupare verksamhetsuppföljningar av handlingsplanen att genomföras några gånger per år. I Kemikalieinspektionens årsredovisning kommer resultaten av medelsförstärkningen att redovisas enligt uppdelningen i nio huvudområden.

Satsningen leder till förändrat arbete och förändrad organisation

Kemikalieinspektionen uppges att medelsförstärkningen redan starkt har påverkat myndighetens verksamhet och bedöms göra det också i fortsättningen under de kommande åren. Förstärkningen uppges ge möjlighet att göra en satsning på kemiska risker i vardagen med särskild inriktning på barn och ungdom. Insatser ska kunna göras på både nationell nivå och EU-nivå, men även på internationell nivå. Vidare uppges Kemikalieinspektionen att tillsynen över farliga kemiska ämnen i varor har utökats kraftigt. Betydligt fler kemiska analyser av farliga ämnen i varor kommer att genomföras för att kontrollera att regler följs. Dessutom uppges att flera dialogprojekt med näringslivet förbereds för att stödja företagens eget arbete med att byta ut farliga kemiska ämnen i sina varor. Diskussioner om samarbete baserat på medel för handlingsplanen har inletts med Livsmedelsverket, Konsumentverket och Läkemedelsverket.

²⁴ Miljödepartementet, e-brev 2011-09-21 och 2011-10-06.

Kemikalieinspektionen menar att resursförstärkningen i sig inte ensam har medfört att organisationen behöver ändras. Däremot uppges att skälen genom satsningen har blivit starkare för redan identifierade förändringsbehov. Både avdelningen för industri- och konsumentkemikalier och tillsyns-avdelningen har omorganiserats under året. Enheternas arbetsuppgifter har anpassats för att effektivare kunna genomföra arbetet med Reachlagstiftningen. Tillsynsavdelningen har på grund av den ökade satsningen omorganiserats, och en indelning i flera enheter under avdelningsnivån har införts.

Satsningen påverkar EU-arbetet

Miljödepartementet har framfört att satsningen kommer att öka Sveriges möjligheter att driva på EU:s kemikaliepolitik. Även Kemikalieinspektionen bedömer att satsningen har en mycket stor betydelse för Sveriges möjligheter att driva på för en mer effektiv kemikaliepolitik i EU. Inspektionens bedömning är att satsningen kommer att göra det möjligt för Sverige att bli en av de fem ledande medlemsländerna i EU när det gäller att ge underlag till regler för kemikalieanvändning som minskar risken för att människor i sin vardag ska utsättas för hälsofarliga kemikalier. Miljödepartementet menar att Kemikalieinspektionen genom ökade resurser kan satsa mer på att ta fram underlag till regler på EU-nivå. Enligt uppgift från inspektionen pågår ett förberedande arbete för att kraftigt öka insatserna i EU, främst kopplat till kemikalielagstiftningen Reach. I detta ingår att identifiera farliga kemiska ämnen som konsumenter kan utsättas för. Kemikalieinspektionen kommer att lämna in förslag för behandling i EU som gäller kemiska ämnen som bör klassificeras som farliga samt ämnen vars användning bör begränsas eller föras upp på kandidatförteckningen för tillståndssystemet.

Regeringen gav i juni 2011 Kemikalieinspektionen i uppdrag att i samarbete med andra relevanta myndigheter genomföra en bred genomgång av EU:s lagstiftning och andra styrmedel på EU-nivå som en del av genomförandet av handlingsplanen för en giftfri vardag.²⁵ Uppdraget, som ska redovisas i januari 2012, omfattar att lämna övergripande förslag till hur lagstiftningen och olika styrmedel på EU-nivå kan ändras och hur en effektivare tillämpning kan säkerställas. Förutom att lämna förslag till regeringen om lämpliga ändringar i EU-lagstiftningen är avsikten dessutom att under arbetets gång stödja Miljömålsberedningen i dess arbete med att ta fram en strategi för Sveriges arbete inom EU och internationellt för en giftfri miljö. Miljömålsberedningens uppdrag ska redovisas i juni 2012.²⁶

²⁵ Regeringsbeslut, dnr M2011/2367/Kc.

²⁶ Dir. 2011:50.

Satsningens långsiktighet

Kemikalieinspektionen har i uppföljningen framfört att det är mycket positivt att denna satsning har kommit till stånd. Den uppges ge bättre förutsättningar för att under den pågående fyraårsperioden genomföra åtgärder i syfte att minska riskerna i vardagen. Kemikalieinspektionen har framfört att de möjliga negativa effekterna är att satsningar av detta slag kan leda till viss ”ryckighet”. Det tar tid och resurser att rekrytera och anpassa organisationen så att den kan fungera effektivt med de ökade resurserna. Dessutom finns det en risk att det inte är möjligt att behålla viktig, upplärd kompetens efter det att satsningen har upphört på grund av att tillräckliga medel saknas.

En fråga som har tagits upp i uppföljningen är vad som händer med arbetet när den fyraåriga satsningen är slut. Kemikalieinspektionen menar att det inte kommer att vara möjligt att upprätthålla en lika hög nivå i EU-arbetet efter satsningen, vilket uppges innebära att det kommer att vara svårt att tillhöra gruppen av mest tongivande medlemsländer på området. Kemikalieinspektionen uppger dock att de ökade möjligheter till inflytande i olika EU-processer som satsningen ger kommer att ha viss effekt även efter de fyra åren för att sedan gradvis avta år för år.

Kemikalieinspektionen menar att efter satsningens slut kommer möjligheten att göra omfattande kemiska analyser av farliga ämnen i varor att minska och även tillsynen över farliga ämnen i varor kommer att bli mindre omfattande. Samtidigt påpekar Kemikalieinspektionen att satsningen ger möjlighet till metodutveckling och ökat samarbete med andra myndigheter. Det bör innebära att det finns möjlighet att öka effektiviteten i tillsynen jämfört med perioden före satsningen. Från inspektionen har framförts att liknande resonemang kan föras om dialoger med företag och kommunikationen med konsumenter och företag om risker i vardagen.

Enligt Kemikalieinspektionen kommer myndighetens långsiktiga och normala arbete att påverkas av den fyraåriga satsningen. Sammantaget bedömer inspektionen att vissa positiva effekter kommer att finnas kvar några år efter det att satsningen har upphört. Metodutveckling inom tillsyn och EU-arbete m.m. samt utveckling av webbplatsen, framtaget informationsmaterial och inlämnat underlagsmaterial till den europeiska kemikaliemyndigheten är exempel på faktorer som antas komma att ha positiva effekter på det långsiktiga arbetet även efter det att satsningen har upphört. Kemikalieinspektionen har betonat att trots vissa förväntade positiva effekter kommer däremot inspektionens möjligheter att t.ex. få genomslag i EU-arbetet och hålla en hög nivå på tillsynen att bli sämre när satsningen är slut.

3.5 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar

Utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar att satsningen på kemikalieområdet under det första året har lett till att en handlingsplan för en giftfri vardag har tagits fram. Handlingsplanen lyfter fram bl.a. att tillsyn av farliga kemiska ämnen i varor ska öka, att en dialog med andra aktörer ska påbörjas och att EU-arbetet ska intensifieras. Genomförandet av handlingsplanen har nu påbörjats.

Miljö- och jordbruksutskottet har välkomnat det helhetsgrepp som regeringen tar genom uppdraget till Kemikalieinspektionen om att genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag. När det gäller tillsynen konstaterar gruppen att riksdagen vintern 2010 ställde sig bakom regeringens förslag om förändrad kemikalietillsyn.²⁷ Förslagen syftade till att skapa förutsättningar för en mer ändamålsenlig och effektiv organisation av kemikalietillsynen. Våren 2011 framförde utskottet att det är av stor vikt att ett framåtsyftande arbete sker på alla nivåer för att kemikaliekontrollen ska förbättras.²⁸ I denna uppföljning uppger Kemikalieinspektionen att tillsynen har utökats och att det är tillsynen över farliga kemiska ämnen i varor som påverkas av satsningen, inte tillsynen över farliga kemiska ämnen i kemiska produkter. Gruppen menar att detta är en viktig insats. Den nu pågående satsningen kan utgöra underlag för överväganden om en mer långsiktig finansiering av utökad tillsyn.

När det gäller dialogen med andra aktörer har i uppföljningen framkommit att flera projekt förbereds. Gruppen konstaterar att det finns en tydlig ambition hos Kemikalieinspektionen att inom ramen för satsningen öka samarbetet med bl.a. andra myndigheter under kommande år. Gruppen vill i detta sammanhang betona att det är viktigt att samarbeta med andra myndigheter för att därigenom ta till vara olika kompetenser och för att uppnå ett brett engagemang kring dessa frågor. Ökat samarbete kan även leda till att arbetet blir mer långsiktigt. Enligt gruppens bedömning är det i detta sammanhang viktigt att regeringen analyserar eventuella behov av att ge relevanta myndigheter i uppdrag att samverka och att återrapportera resultatet.

När det gäller EU-arbetet uppger Miljödepartementet och Kemikalieinspektionen att satsningen kommer att öka Sveriges möjlighet att driva på EU:s kemikaliepolitik. Detta är enligt gruppens bedömning positivt och ligger i linje med intentionerna bakom satsningen. Gruppen betonar att EU-arbetet har stor betydelse för möjligheten att uppnå det av riksdagen beslutade målet om en giftfri miljö. Det vore därför värdefullt om riksdagen fick fortsatt rapportering om de konkreta resultat som satsningen leder till när det gäller Sveriges möjlighet att driva på för en mer effektiv kemikaliepolitik i EU.

²⁷ Prop. 2009/10:167, bet. 2010/11:MJU3.

²⁸ Bet. 2010/11:MJU15.

Gruppen menar att det är väsentligt att satsningen följs upp och utvärderas och att uppnådda resultat redovisas i förhållande till satsningens kostnader. I detta bör ingå att fortsättningsvis uppmärksamma hur den fyraåriga satsningen kan leda till mer långsiktiga effekter på arbetet för en giftfri miljö.

Enligt gruppens bedömning kan satsningar av denna typ leda till att en fråga uppmärksammas och ges ett särskilt fokus under en viss tid. Detta är mycket positivt. Samtidigt har gruppen funnit att tidsbegränsade satsningar av denna typ kan leda till en viss ryckighet i myndigheters arbete och deras möjligheter att arbeta långsiktigt och målmedvetet med olika frågor. Uppföljningen visar att den av riksdagen beslutade resursförstärkningen främst har använts till att finansiera personalkostnader vid Kemikalieinspektionen. Det tar tid att både rekrytera personal till en satsning och att avveckla personal vid satsningens slut. Vidare är det oklart vad som händer med upparbetade rutiner, samlad kunskap och påbörjat arbete efter satsningsperiodens slut. Detta är en fråga som utskottet har uppmärksammat tidigare, bl.a. i samband med förra årets uppföljning av satsningen på hållbara städer. Det är mot den bakgrunden värdefullt att utvärdera hur effektiv denna form av satsningar är i jämförelse med mer långsiktiga åtaganden. I detta kan ingå att följa frågan om hur kostnadseffektiv denna typ av satsningar är.

Gruppen menar att det vore värdefullt om regeringen återkom till riksdagen i någon av de två kommande årens budgetpropositioner och redogjorde för vilka konsekvenser som regeringen ser inför att den riktade satsningen upphör. En sådan redogörelse skulle ge riksdagen ett fördjupat underlag inför beredningen av regeringens budgetförslag.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande punkter när det gäller satsningen på kemikalieområdet.

- Regeringen följer löpande utvecklingen av insatserna och resultaten av detta redovisas till riksdagen, inte minst vad gäller satsningens konkreta betydelse för tillsynen, dialogen med andra aktörer och EU-arbetet inom kemikalieområdet.
- Det är viktigt att regeringen säkerställer att berörda myndigheter involveras och att regeringen analyserar om det finns behov av att ge dessa myndigheter i uppdrag att samverka och att detta återrapporteras.
- Satsningen följs upp och utvärderas, och uppnådda resultat redovisas till riksdagen och bedöms i förhållande till mål och kostnader.
- Man bör beakta hur resultat på lång sikt kan uppnås vad gäller arbetet för en giftfri miljö och i det fortsatta kemikaliepolitiska arbetet ta till vara de erfarenheter som görs inom satsningen.

4 Havsmiljö

4.1 Statens insatser för havsmiljön

Riksdagens miljökvalitetsmål om hav i balans

Regeringen redovisar resultat för havsmiljöfrågor fördelat på olika miljö-kvalitetsmål, i första hand Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö samt Ett rikt växt- och djurliv. Årets uppföljning är inriktad på målet Hav i balans samt en levande kust och skärgård. Den genomgång som görs nedan är således ingen heltäckande uppföljning av de miljökvalitetsmål som är väsentliga för en god havsmiljö.

Enligt riksdagens beslut innebär miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktig hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.²⁹ Riksdagen har till miljökvalitetsmålet fastställt sammanlagt sju delmål om skydd av marina miljöer och kust- och skärgårdsområden, nämligen strategi för kulturarv och odlingslandskap, åtgärdsprogram för hotade marina arter, minskning av bifångster, anpassning av uttaget av fisk, begränsning av buller och andra störningar från båttrafik samt minskning av utsläpp av olja och kemikalier från fartyg.³⁰

Anslag för havsmiljöområdet

Området Miljöpolitik ingår i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Regeringen föreslår att sammanlagt 4 438 miljoner kronor anslås för området Miljöpolitik, vilket består av 17 anslag, varav ett är anslaget för åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Anslaget används för insatser för att förbättra, bevara och skydda havs- och vattenmiljöer. I årets budgetproposition redovisar regeringen bl.a. följande överväganden:

- Ett belopp på 10 miljoner kronor överförs 2012 till anslag 1:17 Havs- och vattenmyndigheten för arbetet med den nya havsplaneringen.
- Ett belopp på 8 miljoner kronor överförs 2012 till anslag 5:1 Länsstyrelserna m.m. (utg.omr. 1) för arbetet med den nya havsplaneringen.
- Ett belopp på 200 miljoner kronor överförs från anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur för fortsatt basfinansiering av medel till åtgärder för havs- och vattenmiljö.

²⁹ Se prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3.

³⁰ Prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3.

Tabell 2 Utgiftsutvecklingen för anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

År		Belopp (tusetal kronor)
2009	Utfall	283 034
2010	Utfall	359 421
2011	Anslag	578 749
2012	Förslag	737 565
2013	Beräknat	502 565
2014	Beräknat	577 565
2015	Beräknat	571 565

Källa: Prop. 2010/11:1 utg.omr. 20 och prop. 2011/12:1 utg.omr. 20.

4.2 Regeringens resultatredovisning för Hav i balans

I detta avsnitt redovisas regeringens resultatredovisning för miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård i budgetpropositionen för 2012 samt motsvarande uppgifter i budgetpropositionerna för 2010 och 2011.

Regeringens allmänna bedömning av resultatet

- Budgetpropositionen för 2010: Regeringen refererade till Miljömålsrådets bedömning om att det kommer att bli mycket svårt eller omöjligt att nå miljö kvalitetsmålet även om ytterligare åtgärder sätts in. Regeringen uppgav att den mot bakgrund av detta utökade anslag 1:12 Havsmiljö och givit det ett flerårigt perspektiv på ett tydligt sätt och härigenom ökat ambitionsnivån för att rädda haven. Regeringen redovisade vidare att den i propositionen En sammanhållen svensk havspolitik, som beslutades av riksdagen i juni 2009, presenterade en rad åtgärder för hållbart nyttjande av havets och kustområdenas resurser, bevarande och restaurering av ekosystemen, utveckling av havsanknutna näringar samt hur Sverige ska agera i det internationella havsmiljöarbetet.
- Budgetpropositionen för 2011: Regeringen bedömer att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård om ytterligare kraftfulla åtgärder vidtas. Framför allt krävs fortsatta insatser för att skydda marina miljöer och kust- och skärgårdsområden samt ytterligare åtgärder inom fisket för att anpassa uttaget av fisk och minska bifångsterna. Vidare är åtgärder för att uppnå åtaganden i det internationella samarbetet av stor betydelse, t.ex. åtgärder i Helsingforskommissionen för Östersjöns marina miljö (Helcom) aktionsplan för Östersjön och genomförandet av det marina direktivet³¹. Fortsatt EU-samarbete och internationellt samarbete är en grundförutsättning för att

³¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljö politikens område.

målet ska kunna nås, liksom insatser under flera andra miljö kvalitetsmål, framför allt Ingen övergödning och Giftfri miljö. När det gäller det fortsatta åtgärdsarbetet för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet hänvisar regeringen till sin skrivelse Åtgärder för levande hav³². För att kunna kraftsamla i arbetet för renare hav och vatten och uppnå en effektiv och ändamålsenlig havs- och vattenmiljöförvaltning bildar regeringen en ny myndighet som inleder sin verksamhet den 1 juli 2011. Den nya myndigheten ska ha det samlade ansvaret för havs- och vattenmiljöfrågor, inklusive genomförandet av fiskeripolitiken. Myndigheten ska verka för bevarande och hållbart nyttjande av havs- och vattenmiljöer. Myndighetens uppgifter baseras på den verksamhet som avser havs- och vattenmiljöfrågor och som tidigare har delats mellan Naturvårdsverket och Fiskeriverket.

- Budgetpropositionen för 2012: Det går inte att se någon tydlig utvecklingsinriktning för tillståndet i miljön. Den neutrala trenden för miljötillståndet har ännu inte vänts i positiv riktning, förutom i vissa enskilda fall som torskens återhämtning i Östersjön. På kort sikt kan det dock vara svårt att urskilja några direkta effekter i havsmiljön till följd av gjorda insatser. De blir ofta märkbara långt senare. Regeringen bedömer att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet om ytterligare åtgärder vidtas. Regeringen gör därmed en mer positiv bedömning än Naturvårdsverket.

Delmål 1 Skyddsvärda marina miljöer

- Budgetpropositionen för 2010: Sex nya reservat bildades under 2008, dock inget kulturresevat som omfattar kust. Totalt har drygt 6 % av territorialhavet och 3,5 % av den ekonomiska zonen ett marint områdesskydd. I sin analys anger regeringen att skyddet av marina miljöer går framåt och i september 2009 invigdes Kosterhavets nationalpark, Sveriges första nationalpark med marint fokus.
- Budgetpropositionen för 2011: Arbetet med delmålet om skydd av marina miljöer går framåt. Sveriges första, marina nationalpark, Kosterhavets nationalpark, invigdes i september 2009. Utöver dagens 20 marina naturreservat förväntas ytterligare ett antal marina naturreservat kunna inrättas under 2010 varför delmålet bedöms kunna nås i den delen. I slutet av 2009 och början av 2010 har Fiskeriverket beslutat att införa ytterligare tre fiskefria områden. Delmålet bedöms dock i sin helhet inte kunna nås inom tidsramen.
- Budgetpropositionen för 2012: Delmålet har nåtts vad gäller marina naturreservat som nu är 26 till antalet. Totalt omfattas drygt 6 % av territorialhavet och 3,5 % av ekonomisk zon av marint skydd i form av nationalpark, naturreservat eller Natura 2000-områden. Det finns 5 fiskefria områden.

³² Skr. 2009/10:213.

Delmål 2 Strategi för kulturarv och odlingslandskap

- Budgetpropositionen för 2010: Ingen redovisning.
- Budgetpropositionen för 2011: Ingen redovisning.
- Budgetpropositionen för 2012: Delmålet har nåtts.

Delmål 3 Åtgärdsprogram för hotade marina arter

- Budgetpropositionen för 2010: Ingen redovisning.
- Budgetpropositionen för 2011: Delmålet har inte nåtts. Det fortsatta arbetet med åtgärdsprogrammen hanteras under miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.
- Budgetpropositionen för 2012: Delmålet har inte nåtts.

Delmål 4 Minskning av bifångster

- Budgetpropositionen för 2010: Ingen redovisning.
- Budgetpropositionen för 2011: Utvecklingen ser lovande ut när det gäller utveckling av fiskeredskap och övervakningsmetodik. Det är dock inte möjligt att nå delmålet under 2010. Delmålet är relevant även för miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.
- Budgetpropositionen för 2012: Delmålet har inte nåtts.

Delmål 5 Uttag – återväxt av fisk

- Budgetpropositionen för 2010: Miljömålsrådet har konstaterat att delmålet inte uppnåddes mållåret 2008. Regeringen anger att det fortfarande råder ett allvarligt läge för flera kommersiellt nyttjade fiskarter, t.ex. ålen, även om vissa fiskbestånd, såsom torsken i Östersjön, visar tecken på viss återhämtning. I sin analys skriver regeringen att det är viktigt att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt och att den pågående översynen av EU:s gemensamma fiskeripolitik kan leda till nödvändiga förbättringar. Vidare anges att läget för Kattegattorsken är fortsatt kritiskt och att det därför var viktigt att den svenska och den danska regeringen kom överens om att inrätta ett totalt fiskeförbud i den zon som innehåller torskens viktigaste lek område.
- Budgetpropositionen för 2011: Delmålet uppnåddes inte till mållåret 2008. Betydande åtgärder har dock vidtagits för att reducera såväl fiskeansträngning som fiskeflottans kapacitet. Torskbeståndet i östra Östersjön visar tecken på återhämtning bl.a. till följd av att krafttag har tagits mot det orapporterade fisket.
- Budgetpropositionen för 2012: Delmålet har inte nåtts i och med att fiskbestånden inte har återhämtat sig.

Delmål 6 Buller och andra störningar

- Budgetpropositionen för 2010: Under 2008 inrättades s.k. hänsynsområden i skärgården, två i Stockholms län och två i Västra Götalands län.
- Budgetpropositionen för 2011: Delmålet kommer att nås under 2010. Bland annat planeras under 2010 ytterligare fyra hänsynsområden i Östergötlands och Södermanlands län.
- Budgetpropositionen för 2012: Delmålet har nåtts.

Delmål 7 Utsläpp av olja och kemikalier

- Budgetpropositionen för 2010: Miljömålsrådets bedömning redovisades om att delmålet är möjligt att nå trots att sjötrafiken över Östersjön och Kattegatt hör till de mest intensiva i världen. Rådet konstaterade att utsläppen av olja och kemikalier i Östersjön, Öresund och Kattegatt är ungefär 300 per år. Regeringen bedömer att ökad lagföring som ger kännbara ekonomiska konsekvenser vid illegala utsläpp har bidragit till att antalet konstaterade utsläpp i territorialhavet minskar. Det över tiden relativt konstanta antalet oljeskadad fågel tyder dock, enligt regeringen, på ett mörkertal med många utsläpp som aldrig registreras.
- Budgetpropositionen för 2011: Trenden för delmålet om minimerade utsläpp av olja och kemikalier bedöms som fortsatt god och delmålet bedöms nås inom tidsramen.
- Budgetpropositionen för 2012: Delmålet har nåtts.

4.3 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning av resultatredovisningen gjorde miljö- och jordbruksutskottet följande påpekanden till regeringen när det gäller resultaten inom havsmiljöområdet. Utskottet konstaterade att tillståndet i våra hav under många år har varit oroande men pekade också på att det fanns vissa glädjande tecken på att havsmiljön förbättrats. Utskottet ville framhålla att det fanns ett fortsatt behov av att vidta insatser mot utkast av fisk. Utskottet konstaterade att det sker ett förändringsarbete som rör havsmiljöfrågorna. Därtill kommer de förändringar som gäller för alla miljömål. Utskottet ansåg att det är positivt att regeringen aviserar fortsatta åtgärder för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet i kombination med förslag om betydande anslagsförstärkningar. Samtidigt ville utskottet understryka att regeringens redovisning av resultatet av insatserna behöver förbättras. Utskottet menade att det är särskilt angeläget när det föreslås en betydande resursförstärkning för att kunna göra bedömningar om åtgärdernas effektivitet och bidrag till måluppfyllelse.

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen behandlat frågor som rör havsmiljön. Miljö- och jordbruksutskottet genomförde 2008 en uppföljning av statens insatser inom havsmiljöområdet. Uppföljningen inriktades på att beskriva de insatser som görs samt vilka resultat och konsekvenser som har kunnat konstateras för havsmiljön. I uppföljningen ingick även att studera samverkan mellan olika myndigheter, systemen för uppföljning och utvärdering samt hur det internationella samarbetet ser ut. Utskottet konstaterade att en lång rad åtgärder vidtagits under en följd av år, men att många problem i havsmiljön kvarstod. I uppföljningen uppmärksammades bl.a. problem med övergödning, syrefria bottnar och miljögifter. Vidare behandlades problem med utsläpp av olja och marint avfall samt att situationen för flera fiskbestånd var kritisk.³³ I sammanhanget kan även nämnas att utskottets fördjupade uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser för företag inom fiskeområdet från 2007 behandlade frågor med bäring på havsmiljön.³⁴

4.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

År 2009 behandlade riksdagen regeringens förslag om inriktningen på svensk havspolitik. I propositionen konstaterade regeringen att havsmiljöarbetet behöver intensifieras och ambitionerna höjas ytterligare i syfte att säkerställa ett långsiktigt hållbart nyttjande av havets och kustområdenas resurser.³⁵ Regeringen har därefter redovisat det fortsatta åtgärdsarbetet för att förbättra, bevara och skydda havsmiljön i Östersjön och Västerhavet.³⁶ I årets budgetproposition anger regeringen att satsningen på havsmiljö fortsätter genom att en havsmiljard har avsatts för perioden 2010–2014.

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp konstaterar att tillståndet i haven under många år har varit oroande. Naturvårdsverket bedömer det som mycket svårt att till 2020 skapa förutsättningar för att på sikt nå det miljötillstånd som målet uttrycker. Regeringen gör däremot en mer positiv bedömning och menar att det är möjligt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet. Regeringen menar bl.a. att det faktum att inriktningen i avgörande processer ännu inte är fastlagd gör att det fortfarande finns möjlighet att påverka utformningen av t.ex. EU:s gemensamma fiske- och jordbrukspolitik i positiv riktning. Gruppen menar att det är viktigt att Sverige fortsatt är pådrivande och bedriver ett målinriktat arbete för att förbättra havsmiljön, både internationellt och inom EU, samt att den nationella satsningen på havs- och vattenfrågor fortsätter.

³³ Rapport 2008/09:RFR3, bet. 2008/09:MJU1.

³⁴ Rapport 2007/08:RFR3, bet. 2007/08:MJU2.

³⁵ Prop. 2008/09:170, bet. 2008/09:MJU29.

³⁶ Se bl.a. skr. 2009/10:213, bet. 2010/11:MJU5.

Regeringens resultatredovisning visar att fyra av de sju delmålen har nåtts, helt eller delvis. Det är positivt att delmålet för skyddsvärda marina miljöer har nåtts, liksom målen för buller och andra störningar samt utsläpp av olja och kemikalier. Tre av delmålen – åtgärdsprogram för hotade marina arter, minskning av bifångster och uttag av fisk – har inte nåtts. Regeringen redovisar bl.a. att fiskbestånden inte har återhämtat sig. Gruppen vill därför betona att det är viktigt att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt, vilket uppmärksammas även i utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 23.

Gruppen vill särskilt framhålla att det är positivt att regeringen redovisar sin bedömning av måluppfyllelse. För flera delmål redovisas dock inte de uppnådda resultaten utan enbart om delmålet har uppnåtts eller inte. Det skulle underlätta riksdagens möjlighet att bedöma resultaten om redovisningen även kort innehöll en genomgång av uppnådda resultat och hur de har utvecklats över åren.

En försvårande faktor för uppföljningen av resultat inom bl.a. havsmiljöområdet är att insatserna styrs av flera olika mål, vilket gör att resultaten av insatserna redovisas på olika ställen i budgetpropositionens resultatredovisning. Det är därför svårt att få en överblick över resultatutvecklingen för sådana övergripande områden som t.ex. havsmiljö. Detta är en fråga som har uppmärksamats även i tidigare års uppföljningar.

Gruppen har under våren 2011 genomfört en uppföljning av statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten i samband med vattenkraft. Resultaten av den fördjupade uppföljningen har nyligen redovisats i en särskild rapport till utskottet och behandlats vid en offentlig utfrågning.³⁷

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande punkter.

- Det är viktigt att Sverige fortsatt är pådrivande och målinriktat i havsmiljöarbetet.
- Det är nödvändigt att fisket bedrivs på ett långsiktigt hållbart sätt och det är fortsatt angeläget att vidta åtgärder mot utkast av fisk.
- Redovisningen av resultat för de olika delmålen bör utvecklas vidare.

5 Hållbara städer

5.1 Satsningen på hållbara städer och utskottets uppföljning

Den statliga satsningen

Riksdagen har anslagit medel till ett ekonomiskt stöd till hållbara städer om totalt 340 miljoner kronor under perioden 2009–2010. Vidare har regeringen tillsatt en delegation med uppgiften att verka för en hållbar utveck-

³⁷ Rapport 2011/12:RFR1 och 2011/12:RFR3.

ling av städer, tätorter och bostadsområden. Delegationen för hållbara städer ska dels vara en nationell arena för utveckling av hållbara städer, dels hantera det ekonomiska stödet till utveckling av hållbara städer.

Hösten 2010 beslutade riksdagen att tillföra anslaget för hållbara städer 30 miljoner kronor per år 2011–2012 för att fasa ut verksamheten. Regeringen beslutade därefter att förlänga delegationens uppdrag fram t.o.m. december 2012, för att konsolidera och avsluta det arbete som inletts.³⁸ Av årets budgetproposition framgår att utbetalningar av det ekonomiska stöd som beslutats om kommer att fortsätta och innebära utgifter t.o.m. 2017. De justeringar av anslagsnivåerna som framgår av tabellen nedan innebär inte någon förändring av satsningens omfattning.

Tabell 3 Utgiftsutvecklingen för anslag 1:15 Hållbara städer

År		Belopp (tusetal kronor)
2009	Utfall	6 330
2010	Utfall	97 461
2011	Anslag	30 000
2012	Förslag	27 500
2013	Beräknat	15 500
2014	Beräknat	3 300
2015	Beräknat	80 000

Källa: Prop. 2010/11:1 utg.omr. 20 och prop. 2011/12:1 utg.omr. 20.

Utskottets uppföljning

Miljö- och jordbruksutskottet genomförde 2010 en uppföljning av statens satsning på hållbara städer. Utskottet konstaterade i sitt ställningstagande att satsningen lyfte fram stadsutvecklingsfrågorna. Samtidigt kunde utskottet slå fast att även kritik hade framförts mot bl.a. satsningens konstruktion och begränsade omfattning i både tid och ekonomiska resurser. Vidare fanns det en viss otydlighet kring inriktningen på satsningen, vilket hänger samman med att det inte finns någon entydig definition av en hållbar stad och att satsningens allmänna del varit mycket bred, medan det ekonomiska stödet getts en något smalare huvudinriktning på klimatfrågor. För att uppnå goda resultat med statens insatser menade utskottet att det är viktigt att inriktningen och syftet med satsningen är tydlig.

Utskottet konstaterade att många myndigheter arbetar med hållbar stadsutveckling, varför det är viktigt med tydlig ansvarsfördelning och att det uppmärksammas hur olika myndigheter kan lära av varandras erfarenheter i stadsutvecklingsfrågor. Det är väsentligt att uppmärksamma målkonflikter och hinder i de statliga regelverken. Utskottet framförde att det i det fortsatta utvecklingsarbetet kan prövas hur frågor kring hållbar stadsutveckling på ett tydligare sätt kan föras in i miljömålsarbetet.

³⁸ Prop. 2010/11:1 utg.omr. 20, bet. 2010/11: MJU1. Dir. 2011:29.

Utskottet konstaterade att två år är en kort period när det gäller att arbeta för en långsiktig hållbar stadsutveckling. Samtidigt som det finns fördelar med tidsbegränsade satsningar, bl.a. för att lyfta fram en politiskt prioriterad fråga, betonade utskottet vikten av långsiktighet, kontinuitet och uthållighet i arbetet. Utskottet konstaterade att regeringen i budgetpropositionen hade föreslagit att satsningen på hållbara städer skulle fortsätta under ytterligare två år. Utskottet framförde att det är viktigt att de erfarenheter som görs i satsningen kan tas till vara i det fortsatta arbetet med hållbar stadsutveckling.

Utskottet pekade på att organisationsformen delegation har både för- och nackdelar. Utskottet menade att på längre sikt måste frågorna länkas in i den statliga förvaltningens ordinarie arbete. Utskottet konstaterade att bidraget för hållbara städer leder till att olika initiativ tas, men det är alltför tidigt att uttala sig om vilka reella effekter på stadsutvecklingen som satsningen har haft. Majoriteten av de projekt som studerades skulle ha genomförts även utan statligt stöd. Utskottet betonade att det är viktigt att se till att bidragen ger ett mervärde. Utskottet konstaterade att bidragets konstruktion har styrt mot stora kommuner och redan befintliga projektidéer. Utskottet betonade dock att stadsutveckling är lika viktigt i stora som små städer och att det är viktigt att stödet kommer hela landet till godo, både tillväxtregioner och regioner i stagnation. Det är därför viktigt att uppmuntra utvecklingsarbetet även i kommuner som hittills inte har varit aktiva inom området. Utskottet betonade vidare vikten av att ombyggnad av existerande stadsdelar beaktas i stadsutvecklingsssammanhang.

Utskottet konstaterade att det var svårt att bedöma kostnadseffektivitet och relevans mot ändamål. Utskottet lyfte vidare fram bl.a. betydelsen av att grönområden och kulturmiljöer skyddas i stadsutvecklingsarbetet och att det är viktigt att fortsatt följa frågor om grönområdets betydelse och möjligheter till lokal odling i städerna. Nytänkandet i de projekt som hade sökt bidrag var begränsat och det fanns inga tydliga exempel på innovativ miljöteknik eller möjligheter till ökad svensk miljöteknikexport. Utskottet konstaterade att inrättandet av en särskild delegation för att hantera en begränsad summa bidragsmedel innebär att en relativt stor andel av de resurser som finns tillgängliga läggs på administration. När satsningen är slut bör det utvärderas om administrationen kring bidragsgivningen har varit effektiv.

Utskottet menade att en utvärdering av satsningens mer långsiktiga effekter bör göras om några år samt att det är viktigt att tydliggöra vilken myndighet som är mottagare av uppföljningar och utvärderingar. Det är viktigt att satsningens resultat och den kunskap som har samlats inom delegationen och i projekten tas om hand när satsningen är slut och delegationen avvecklad. Utskottet konstaterade slutligen att regeringen redovisar ett antal insatser för hållbar stadsutveckling i sin resultatredovisning till riksdagen. Utskottet underströk vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnås

genom statens olika insatser för en hållbar stadsutveckling och att det är viktigt att fortsatt följa denna fråga. Riksdagen godkände i december 2010 vad miljö- och jordbruksutskottet anförde om utskottets uppföljning.³⁹

5.2 Regeringens resultatredovisning för hållbara städer

I årets budgetproposition redovisar regeringen att Delegationen för hållbara städer under 2010 beslutade om ekonomiskt stöd till 6 investeringsprojekt och 14 planeringsprojekt. Regeringen redovisar att projekten innehåller olika åtgärder som syftar till att ha en positiv inverkan på bl.a. målet om God bebyggd miljö. Regeringen menar att genom delegationens arbete och det statliga stödet har intresset för och insatser och planering för hållbar stadsutveckling stärkts. Regeringen uppger att ett stort antal kommuner har initierat projekt och insatser kring hållbar samhällsplanering med fokus på minskad klimatpåverkan. Vidare redovisas att satsningar på miljöteknik har genomförts och att regeringen nyligen har presenterat en nationell miljöteknikstrategi.

Regeringen menar att intresset för de medel som finns inom hållbara städer har varit stort och att ansökningarna har varit av hög kvalitet. Satsningen på hållbara städer fortsätter under 2012 för att säkerställa kunskaps-spridning, uppföljning av projekten och att erfarenheterna ska kunna tas till vara och utvecklas inom forskning och miljöteknikutveckling. Regeringen menar att kommunerna kommer att spela en central roll för att förvalta den kunskapsbas och de exportmöjligheter som utvecklats under satsningen på hållbara städer.

5.3 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Gruppen konstaterar att satsningen på hållbara städer har lett till ökat intresse för hållbar stadsutveckling. Regeringens resultatredovisning visar att flera projekt har initierats under det senaste året. Med tanke på vikten av hållbar stadsutveckling, det stora intresse som finns för dessa frågor och de resurser som satsas på området är det enligt gruppens uppfattning viktigt att regeringen uppmärksammar och åtgärdar de problem som utskottet har pekat på i samband med förra årets uppföljning av satsningen på hållbara städer.⁴⁰

Gruppen vill utifrån de resultat som framkom i förra årets uppföljning bl.a. peka på vikten av långsiktighet, kontinuitet och uthållighet i arbetet med hållbar stadsutveckling. Gruppen konstaterar att satsningen på hållbara städer har förlängts för att säkerställa kunskapsspridning. Detta är positivt och ligger väl i linje med utskottets ställningstagande med anled-

³⁹ Rapport 2010/11:RFR2, bet. 2010/11:MJU1.

⁴⁰ Rapport 2010/11:RFR2, bet. 2010/11:MJU1.

ning av den tidigare nämnda uppföljningen om hållbara städer. Enligt gruppens bedömning är det viktigt att erfarenheterna från satsningen tas till vara och sprids. På lång sikt bör man säkerställa att frågorna ingår som en del i den statliga förvaltningens ordinarie arbete. Eftersom många myndigheter arbetar med hållbar stadsutveckling är det enligt gruppens uppfattning fortsatt angeläget med en tydlig ansvarsfördelning och att målkonflikter och hinder i regelverken uppmärksammas av regeringen i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Riksdagen har understrukit vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de resultat som uppnås genom statens olika insatser för en hållbar stadsutveckling och att det är viktigt att fortsatt följa denna fråga. Gruppen noterar att det i årets resultatredovisning endast finns mycket begränsad redovisning och bedömning av uppnådda resultat. Gruppen betonar att det är nödvändigt att regeringen till riksdagen återrapporterar resultat av satsningen. Gruppen menar dessutom att en utvärdering av satsningens mer långsiktiga effekter bör göras om några år. Det är i det sammanhanget viktigt att tydliggöra vilken myndighet som är mottagare av uppföljningar och utvärderingar. När satsningen är slut bör det även utvärderas om administrationen kring bidragsgivningen har varit effektiv.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande punkter vad gäller satsningen på hållbara städer.

- Regeringen uppmärksammar och åtgärdar de problem som utskottet har pekat på i samband med sin uppföljning av satsningen på hållbara städer.
- Det är viktigt med långsiktighet, kontinuitet och uthållighet i arbetet med hållbar stadsutveckling.
- Satsningen utvärderas om några år och erfarenheterna från satsningen tas till vara och sprids.
- Regeringen återrapporterar till riksdagen vilka resultat som satsningen ger.

6 Klimat

6.1 Statens insatser för klimatet

Mål

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan:

Miljö kvalitetsmålet innebär att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringen ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säker-

ställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.⁴¹

Våren 2009 beslutade riksdagen om en ändrad innebörd av miljö kvalitetsmålet. Den globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med den förindustriella nivån. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål. Sveriges klimatpolitik utformas så att den bidrar till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på nivån högst 400 miljondelar koldioxidekvivalenter. Möjligheten att uppfylla miljö kvalitetsmålet är till avgörande del beroende av internationellt samarbete och insatser i alla länder.⁴²

Riksdagen har sedan tidigare beslutat om ett delmål om utsläpp av växthusgaser för perioden 2008–2012, och våren 2009 beslutade riksdagen om ett etappmål om utsläpp av växthusgaser för år 2020:

- Delmål om utsläpp av växthusgaser för perioden 2008–2012: De svenska utsläppen av växthusgaser ska som ett medelvärde för perioden 2008–2012 vara minst 4 % lägre än utsläppen 1990. Utsläppen ska räknas som koldioxidekvivalenter och omfatta de sex växthusgaserna enligt Kyotoprotokollet och IPCC:s definitioner. Delmålet ska uppnås utan kompensation för upptag i kolsänkor eller med flexibla mekanismer.⁴³
- Etappmål om utsläpp av växthusgaser för år 2020: Utsläppen av växthusgaser i Sverige, från verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter, ska minska med 40 % till 2020 jämfört med 1990.⁴⁴ Detta innebär att utsläppen av växthusgaser från dessa verksamheter ska vara ca 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre jämfört med 1990 års nivå. Minskningarna ska ske i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som Clean Development Mechanism (CDM).⁴⁵

När det gäller etappmålet för år 2020 uppger regeringen i årets budgetproposition att Energimyndigheten på regeringens uppdrag har genomfört en analys av hur internationella klimatinvesteringar bör fördelas över tiden så att 2020 års klimatomål kan nås på ett kostnadseffektivt sätt. Myndigheten föreslår att 2013 bör utgöra basår för avsättning av utsläppsminskningar för att nå det nationella målet och att de internationella klimatinvesteringarna bör öka successivt fram till 2020.

⁴¹ Prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6.

⁴² Prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28.

⁴³ Prop. 2001/02:55, bet. 2001/02: MJU10.

⁴⁴ Målet gäller för de verksamheter som *inte* omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter, dvs. transporter, bostäder, avfallsanläggningar, jord- och skogsbruk och vattenbruk samt delar av industri m.m. För de verksamheter som omfattas av EU:s system bestäms ambitionen för minskningen av utsläpp gemensamt på EU-nivån inom ramen för handelssystemets regler.

⁴⁵ Prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28.

Regeringens vision är att Sverige år 2050 inte har några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Genom denna inriktning ska Sverige på ett ambitiöst sätt bidra till de globala utsläppsreduktioner som behövs på lång sikt.⁴⁶

Anslag inom klimatområdet

Av de 17 anslag som ingår i statsbudgetens område Miljöpolitik är dels anslag 1:10 Klimatanpassning, dels anslag 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar särskilt inriktade mot klimatområdet. Anslagens omfattning redovisas i tabellen nedan.

Regeringen har även lämnat en skrivelse till riksdagen angående Riksrevisionens granskning av klimatinsatser utomlands.⁴⁷ Miljö- och jordbruksutskottet avser att behandla skrivelsen i sitt budgetbetänkande 2011/12: MJU1.

Tabell 4 Utgiftsutvecklingen för anslag inom klimatområdet (tusental kronor)

År		1:10 Klimatanpassning	1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar
2009	Utfall	73 568	275 916
2010	Utfall	137 674	271 965
2011	Anslag	117 000	228 100
2012	Förslag	117 000	70 000
2013	Beräknat	90 000	86 000
2014	Beräknat	90 000	96 000
2015	Beräknat	95 000	110 000

Källa: Prop. 2010/11:1 utg.omr. 20 och prop. 2011/12:1 utg.omr. 20.

Anslaget för klimatanpassning används för vissa förebyggande och kunskapshöjande insatser för att begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. Anslaget får även användas för de administrativa kostnader som följer med insatserna. I årets budgetproposition redovisar regeringen att klimatanpassningsarbetet fortsätter och utvecklas. Resurser tillförs för fortsatta karteringar och länsstyrelsernas arbete. Regeringen avser även att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI.

När det gäller anslaget för internationella klimatinvesteringar, används detta till insatser som syftar till att uppfylla det svenska åtagandet till 2020 och framtida internationella klimatåtaganden genom att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla projekt och metoder för s.k. gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling samt för att utveckla liknande mekanismer som upprättas inom ramen för FN:s klimatkonvention. I samma syfte får anslaget användas för förvärv av utsläppsutrymme. Anslaget används också för att utveckla systemet för handel med utsläppsrätter och för att finansiera övervakning i anknytning till internationell

⁴⁶ Prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28.

⁴⁷ Skr. 2010/11:157.

utsläppshandel. Anslaget får även användas till att bidra till finansieringen av den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter.

I årets budgetproposition redovisar regeringen att insatser för internationella klimatinvesteringar pågår över lång tid; under tidigare budgetår har medel fonderats i avvaktan på utbetalning. Med anledning av Riksrevisionsens påpekande och i enlighet med vad som redovisas i regeringens skrivelse⁴⁸ föreslår regeringen att medel som tidigare fonderats i avvaktan på utbetalning inryms i anslagets bemyndigande. Detta innebär, enligt regeringen, även att anslagets nivå justeras till att motsvara beräknade utbetalningar för budgetåret. Beräknad anslagsnivå samt justering av bemyndigande för nya åtaganden motsvarar tidigare beräknade anslagsnivåer och därmed bibehållen ambitionsnivå för insatser för internationella klimatinvesteringar. Fonderade medel återförs till statskassan. För förvaltningsändamål föreslås att 4 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 överförs till anslaget 1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader under utgiftsområde 21.

6.2 Regeringens resultatredovisning för klimatområdet

Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan

Regeringen anger att klimatförändringarna hör till vår tids största utmaningar och därmed är den högst prioriterade miljöfrågan. Den primära utgångspunkten i arbetet är att klimatförändringen är ett globalt problem. Samtidigt behövs det länder som går före och visar att det går att minska utsläppen.

Regeringen redovisar att globalt förändras tillståndet i miljön i en negativ riktning. De globala utsläppen av växthusgaser fortsätter att öka och den globala årsmedeltemperaturen fortsätter att stiga.

Regeringen bedömer att det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet. De globala utsläppen av växthusgaser måste minska med 50–70 % till 2050 jämfört med 1990 och vara nära noll vid seklets slut för att miljökvalitetsmålet ska kunna nås. En omställning till fossilbränslesnål energitillförsel och effektivare energianvändning behövs.

Delmål om minskade svenska utsläpp 2008–2012

De svenska utsläppen av växthusgaser har minskat varje år sedan 2003. Den stora minskningen 2009 kan till viss del tillskrivas den globala nedgången i ekonomin.

Regeringen bedömer att delmålet för perioden 2008–2012 kommer att nås med marginal.

⁴⁸ Skr. 2010/11:157.

Tabell 5 Svenska utsläpp av växthusgaser under perioden 2008–2012

	2008	2009	Mål 2008–2012
Antal koldioxidekvivalenter	63,6 miljoner ton	60,0 miljoner ton	69,6 miljoner ton/ år
Förändring jämfört med 1990	–12 %	–17 %	–4 %

Källa: Prop. 2011/12:1 utg.omr. 20.

Etappmål om utsläpp av växthusgaser i Sverige 2020

Regeringen redovisar att den avser att utveckla åiterrapporteringen till riksdagen inom detta område, bl.a. med anledning av Riksrevisionens rekommendationer, och att ge Energimyndigheten i uppdrag att lämna förslag om ytterligare förbättringar av rapporteringar.

Regeringen bedömer att etappmålet till 2020 ligger inom räckhåll.

Dessutom redovisar regeringen bl.a. de insatser som görs genom bl.a. Energimyndigheten, länsstyrelserna och Lantmäteriet.

6.3 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning av resultatredovisningen framgick att minskningen av de svenska utsläppen av växthusgaser fortsätter. Enligt utskottet var detta självfallet glädjande även om det behövs insatser i alla länder för att miljö kvalitetsmålet ska kunna nås. Utskottet ansåg att det var positivt att dels det nationella klimatmål som antagits av riksdagen för perioden 2008–2012 borde kunna nås, dels att även målet för 2020 skulle komma att kunna nås med de åtgärder som tidigare hade redovisats av regeringen. Vidare ansåg utskottet att det skulle vara en fördel om regeringens redovisning också innehöll den trend som kan iaktas fram till 2050 – dvs. om utsläppen bedöms minska i önskad omfattning.

Utskottet noterade att regeringen inte relaterade frågan om måluppfyllelse till det svenska överskottet av utsläppsrätter, vilket kan komma att påverka etappmålet för de svenska utsläppen av växthusgaser. Utskottet konstaterade att frågan behandlats av riksdagen i ett tillkännagivande med anledning av en redogörelse från Riksrevisionen. Utskottet hade förståelse för att det är svårt att fastställa hur stort det svenska överskottet blir eftersom åtagandeperioden ännu inte är slut. Utskottet utgick dock från att frågan om hur ett eventuellt kommande överskott ska hanteras skulle komma att underställas riksdagen i enlighet med riksdagens tillkännagivande till regeringen. Likaså utgick utskottet från att regeringen i sin resultatredovisning till riksdagen väger in alla aspekter som har betydelse för bedömningar om måluppfyllelse av de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt inklusive de etappmål eller delmål som är kopplade till respektive mål. I betänkandet redovisades vidare att utskottet fått veta att det

pågick en process på den internationella nivån, inom bl.a. EU, när det gäller hanteringen av överskottet av utsläppsrätter. Enligt utskottets mening var det angeläget att Sverige är pådrivande i internationella sammanhang för att minska utsläppen av växthusgaser. Utskottet ansåg att det är väsentligt att frågan om hanteringen av överskottet av utsläppsrätter ingår som en del i Sveriges internationella klimatarbete.

6.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Regeringen har i årets resultatredovisning gjort bedömningen att det är mycket svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Enligt regeringens bedömning kommer dock delmålet om utsläpp av växthusgaser för 2008–2012 att nås och etappmålet om utsläpp av växthusgaser 2020 ligger inom räckhåll.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen konstaterar att utskottet i olika sammanhang har uttryckt sin oro över att de globala utsläppen av växthusgaser ökar. Samtidigt har utskottet lyft fram att det är glädjande att de svenska utsläppen minskar. År 2009 låg de svenska utsläppen 17 % under 1990 års utsläpp. Utifrån vad som har framkommit i årets uppföljning kan gruppen dela de bedömningar som utskottet tidigare har gjort. Utsläppssiffror för 2010 kommer att presenteras i en nära framtid. Gruppen framhåller vikten av att utskottet får fortlöpande information för att löpande kunna följa den fortsatta händelseutvecklingen.

I årets budgetbetänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning av statens köp av utsläppskrediter. I denna del hänvisar gruppen till utskottets behandling.

Med anledning av en tidigare redogörelse från Riksrevisionen har riksdagen gett regeringen till känna att frågan om hur det samlade överskottet av utsläppsrätter ska hanteras bör underställas riksdagen för beslut.⁴⁹ Regeringen konstaterade hösten 2010 att det faktiska överskottet kan fastställas sedan avräkning skett 2014; regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan.⁵⁰ Regeringen uppgav även i mars 2011 att man avsåg att återkomma till riksdagen i frågan.⁵¹ I den senaste årsredovisningen för staten redovisades Sveriges förväntade överskott av utsläppsrätter.⁵² Regeringen har ännu inte lämnat förslag om hur överskottet ska hanteras.⁵³ Gruppen utgår från att frågan om hur ett eventuellt kommande överskott ska hanteras kommer att underställas riksdagen i enlighet med riksdagens tillkännagivande till regeringen.

⁴⁹ Riksrevisionen, 2009. Bet. 2009/10: MJU21, rskr. 2009/10:223.

⁵⁰ Prop. 2010/11:1 utg.omr. 20 avsnitt 3.7.

⁵¹ Skr. 2010/11:75.

⁵² Skr. 2010/11:101.

⁵³ Miljödepartementet, e-brev 2011-10-05.

Mot den bakgrunden vill gruppen i årets uppföljning särskilt lyfta fram följande punkter.

- Det är positivt att regeringen avser att utveckla återrapporteringen till riksdagen vad gäller utsläpp av växthusgaserna.
- Gruppen utgår från att frågan om hur ett eventuellt kommande överskott ska hanteras kommer att underställas riksdagen i enlighet med riksdagens tillkännagivande till regeringen.

Underbilaga Handlingsplan för en giftfri vardag – Målsättningar och åtgärder

Utdrag ur Kemikalieinspektionens handlingsplan från 2011.

1 Ökad kunskap om kemiska hälsorisker

Målsättning

- Till 2014 tar EU:s olika rättsakter, med hög skyddsnivå, hänsyn till hormonstörande effekter, samverkans effekter samt hälso- och miljörisker med nanomaterial vid riskbedömning och vid beslut om åtgärder.

Åtgärder

- Kemikalieinspektionen ger uppdrag till forskare att göra kunskapssammanställningar inom områden som är viktiga i EU-arbetet och i det internationella arbetet. Det gäller t.ex. inom områdena skador orsakade av kemikalier vid tidig utveckling (t.ex. effekter på nerv-, reproduktions-, immun- och hormonsystemen hos foster och barn), samverkans effekter av kemikalier samt växande individers exponeringsförhållanden (år 2011–2014).
- Kemikalieinspektionen prioriterar arbetet i OECD och i EU för att i EU:s olika rättsakter få till stånd vetenskapligt baserade kriterier och vägledningsdokument med hög skyddsnivå för hormonstörande ämnen, samverkans effekter av kemikalier samt hälso- och miljörisker med nanomaterial. Det nordiska samarbetet är viktigt för att undvika dubbelarbete (år 2011–2014).

Kostnader och genomförande

- Åtgärderna beräknas till 2–3 miljoner kronor per år.
- Samarbete ska ske med svenska forskare samt andra myndigheter såsom Livsmedelsverket och Läkemedelsverket.

2 Ökad satsning på EU:s kemikalielagstiftning

Målsättning

- Sverige ska vara ett av de ledande medlemsländerna i EU när det gäller att ge underlag till regler som förhindrar att människor i sin vardag utsätts för hälsofarliga kemikalier. Det innebär att Kemikalieinspektionen i genomsnitt per år ska föreslå att totalt cirka tio kemiska ämnen klassificeras som farliga (två tre ämnen), får begränsad användning (två tre ämnen) eller förs upp på kandidatförteckningen för tillståndssystemet (fyra fem ämnen). Kemikalieinspektionen ska också i snitt göra tre ämnesutvärderingar per år.
- Läkemedelsverket och Kemikalieinspektionen har gemensamt identifierat vilka kemiska ämnen i kosmetiska och hygieniska produkter som kan medföra risker i människors vardag och har påbörjat åtgärder inom respektive myndighets ansvarsområde.

Åtgärder

- Kemikalieinspektionen prioriterar särskilt arbetet att inom ramen för EU:s kemikalielagstiftning (Reach) ta fram förslag på ämnen som bör föras upp på kandidatförteckningen för tillståndsprövningen eller begränsas (2011–2014).
- Kemikalieinspektionen ger i EU förslag på klassificering av ämnen som förekommer i konsumentprodukter. Det gäller särskilt för ämnen som kan orsaka cancer, ge ärftligt genetiska skador, skada fortplantningen eller orsaka allergi (2011–2014).
- Kemikalieinspektionen gör ämnesutvärderingar för att säkerställa att farliga ämnen som förekommer i människors vardag utvärderas tidigt i programmet (2012–2014).
- Kemikalieinspektionen granskar företagens testplaner och verkar i medlemsstatskommittén för att omfattande kunskap om högvolymämnas farlighet tas fram (2012–2014).
- Läkemedelsverket och Kemikalieinspektionen utökar sitt samarbete för att effektivare kunna åtgärda kemiska risker från ämnen som förekommer i kosmetiska och hygieniska produkter. Exempel på ämnen som kan vara aktuella är fenylkvicksilversalter och triklosan. Samarbetet ska även omfatta frågan om antibiotikaresistens (2011–2014).

Kostnader och genomförande

- Samarbete ska bl.a. ske med Läkemedelsverket, Livsmedelsverket, näringslivet och forskarsamhället.
- Åtgärderna beräknas till 8–10 miljoner kronor per år.

3 Minska riskerna från hälsofarliga ämnen i livsmedel

Målsättning

- Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen har gemensamt identifierat viktiga källor till förorening av livsmedel med farliga kemiska ämnen och har påbörjat åtgärder inom respektive myndighets ansvarsområde.
- Förutsättningarna ska finnas för att kadmiumhalten i svensk åkermark på sikt minskar. Detta innebär ett kraftigt sänkt nationellt gränsvärde för kadmium i mineralgödsel och att EU har antagit stränga gränsvärden för kadmium i mineralgödsel. Även andra åtgärder har beslutats på EU-nivå för att minska tillförseln av kadmium till åkermark.

Åtgärder

- Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen utökar sitt samarbete för att effektivare kunna bedöma och åtgärda föroreningar i livsmedel. Exempel på områden som samarbetet ska omfatta är: kadmium i livsmedel, resthalter av bekämpningsmedel, biocider som kommer i kontakt med livsmedel, persistenta och bioackumulerande ämnen samt metaller i utrustning som kommer i kontakt med livsmedel. Möjligheten att kunna bedöma kombinationseffekter är en viktig del av detta arbete (2011–2014).
- Kemikalieinspektionen identifierar vilka kadmiumkällor som är av betydelse för förorening av åkermark med kadmium. Underlag tas fram för eventuella begränsningsförslag i Reach för konstnärsfärger och andra kadmiumkällor som i dag inte täcks av begränsningar (2011–2013).
- Regeringen ger Jordbruksverket i uppdrag att i samråd med Kemikalieinspektionen göra en konsekvensanalys av ett nationellt gränsvärde för kadmium i mineralgödsel där man utgår från den nivå som Kemikalieinspektionen har identifierat som långsiktigt hållbar samt att verka för ett strängt gränsvärde för kadmium i mineralgödsel inom EU:s gödselmedelslagstiftning (2011–2012).
- Naturvårdsverket identifierar i samverkan med Kemikalieinspektionen om det inom Naturvårdsverkets ansvarsområde finns förutsättningar att vidta ytterligare åtgärder som på sikt kan medföra en påtaglig minskning av åkermarkens kadmiumbelastning (2011–2012).

Kostnader och genomförande

- Samarbete ska bl.a. ske med Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Jordbruksverket, näringslivet och forskarsamhället.
- Åtgärderna beräknas till 1–2 miljoner kronor per år.

4 Bättre information om farliga kemiska ämnen i varor

Målsättning

- Utökade informationskrav införs i relevant EU-lagstiftning. Detta förbättrar informationen till berörda företag och kunder om de miljö- och hälsofarliga ämnen som ingår i material och varor under en varas livscykel, inklusive avfallsledet.
- Reglerna i Reach som gäller information om särskilt farliga ämnen i varor ska tillämpas på ett sätt som leder till god informationsspridning. Detta ger ökad kunskap om vilka farliga ämnen som finns i vilka varor och ökar därmed kraven på leverantörerna att byta ut ämnena till mindre farliga.
- Förutsättningar ska finnas för att det på global nivå kan utvecklas informationssystem för farliga kemiska ämnen i varor. Detta innebär bl.a. att det på Strategic Approach to international Chemicals Managements (SAICM) högnivåmöte 2012 fattas beslut om att gå vidare med att utarbeta ett informationssystem för någon eller några viktiga varugrupper från risksynpunkt, t.ex. leksaker, textilier, elektronik eller byggprodukter.
- Konsumenternas kunskap är bättre om hur barn kan utsättas för farliga ämnen och hur vi vuxna kan skydda dem. Förskole- och skolpersonal har bättre kunskap för att kunna göra medvetna val så att barn inte i onödan utsätts för farliga kemikalier.

Åtgärder

- Sverige verkar i EU och internationellt för att krav införs på information om förekomst av farliga kemiska ämnen i varor. Det innebär arbete inom ramen för SAICM för att få till stånd ett globalt informationssystem för prioriterade varugrupper och fortsatt agerande för att få in informationskrav i produktsäkerhets- och ekodesigndirektiv och olika produktdirektiv om farliga ämnen i vissa varor. Det innebär även att verka för att tillämpningen av reglerna i Reach om information om särskilt farliga ämnen i varor ger möjligheter till bra informationsspridning (2011–2014).
- Kemikalieinspektionen genomför kommunikationsinsatser för att sprida kunskap om kunders rätt till information om särskilt farliga ämnen i varor enligt Reach (2012–2013).
- Kemikalieinspektionen genomför olika kommunikationsinsatser kopplade till broschyren ”Kemikalier i barns vardag” samt andra insatser riktade till konsumenter om risker med farliga ämnen i varor, t.ex. leksaker (2012–2014).

Kostnader och genomförande

- Samverkan ska ske bl.a. med andra myndigheter såsom Konsumentverket samt med näringslivet och konsumentorganisationer.
- Åtgärderna beräknas till 1–2 miljoner kronor per år.

5 Företags eget arbete med att byta ut farliga ämnen

Målsättning

- Dialoger har genomförts med näringslivet. Prioriterade branscher är leksaks-, kosmetika-, elektronik-, textil- och byggbranscherna. Minst två av branscherna har satt uppföljningsbara mål för sitt arbete med att minska riskerna genom byte av farliga ämnen i sina varor. Det gäller särskilt förekomsten av ämnen som kan orsaka cancer, ärftliga genetiska skador eller skador på fortplantningen, men också ämnen som kan orsaka allergi, misstänks vara hormonstörande eller kan ansamlas i miljön.
- Kemikalieinspektionen har bra kunskap om biocidanvändning i varor. Kunskapen om när biocider fyller en rimlig funktion är bättre hos företag, kommuner och konsumenter. Onödig användning av biocider har minskat.
- Konsumenter är mer medvetna om riskerna med egen användning av växtskyddsmedel. Onödig användning har minskat. Kemikalieinspektionen har bättre kunskap om hur växtskyddsmedel används på allmänna platser och har vid behov genomfört åtgärder för att minska användningen.

Åtgärder

- Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket genomför dialoger med näringslivet om kosmetiska och hygieniska produkter, bl.a. om allergiframkallande ämnen och om åldersgräns för hårfärgningsprodukter (2011–2012).
- Kemikalieinspektionen genomför dialoger med prioriterade branscher i näringslivet, inklusive branscher som använder biocider i varor. Dialoger genomförs även med kommuner och företag om riskerna med bekämpning av skadedjur i hemmen (2012–2014).
- Kemikalieinspektionen ser till att kemiska analyser genomförs för att få underlag till dialoger med näringslivet och för att senare bedöma dialogernas genomslag (2011–2014).
- Kemikalieinspektionen genomför en giftfri miljökonferens med inriktning på utbyte av farliga ämnen i varor (2011).
- Kemikalieinspektionen genomför en kartläggning av biocidanvändningen i varor. Projekt genomförs för att undersöka biocidverkan i varor efter en tids användning, t.ex. i kläder. Kartläggning av bekämpningsmedelsanvändningen på allmänna platser genomförs (2011–2013).

- Kemikalieinspektionen genomför kommunikationsinsatser riktade till kommuner och konsumenter. Målgrupp och inriktning bestäms senare bl.a. baserat på genomförda kartläggningar. Det kan t.ex. gälla användning i hemmet av bekämpningsmedel eller säker bekämpning av skadedjur i hemmet (2012–2014).

Kostnader och genomförande

- Samverkan ska bl.a. ske med näringslivet, andra myndigheter såsom Läkemedelsverket, Livsmedelsverket och Konsumentverket samt kommuner.
- Åtgärderna beräknas till 5–6 miljoner kronor per år.

6 Ökad tillsyn av farliga ämnen i varor

Målsättning

- Tillsynen över farliga ämnen i varor är kraftigt utökad. Analyser av innehållet i varor visar på en ökad regelefterlevnad när det gäller de ämnen som tillsynen gäller.

Åtgärder

- Kemikalieinspektionen ser till att kemiska analyser genomförs inriktade bl.a. på ämnen i varor som omfattas av informationskrav i EU:s kemikalielagstiftning Reach, bromerade flamskyddsmedel, perfluorerade ämnen, ftalater och tungmetaller. Analyser genomförs både som en grund för planering av tillsynsinsatser och för att följa upp genomförda tillsynsprojekt (2011–2014).
- Kemikalieinspektionen genomför varuinspektioner inriktade bl.a. på elektronik, leksaker samt textilier i offentlig miljö (bl.a. skolor och förskolor). Vilka inspektionsinsatser som ska utföras åren 2013–2014 kommer till viss del att baseras på resultaten från de första årens genomförda kemiska analyser (2011–2014).
- Kemikalieinspektionen genomför kommunikationsinsatser och varuinspektioner kopplade till informationskraven om särskilt farliga ämnen i varor (Reach) (2011–2012).

Kostnader och genomförande

- Samverkan ska bl.a. ske med Konsumentverket.
- Åtgärderna beräknas till 2–4 miljoner kronor per år.

7 Ökat internationellt arbete

Målsättning

- En global kvicksilverkonvention har beslutats som på ett så heltäckande sätt som möjligt omfattar varor som innehåller kvicksilver.
- Beslut har fattats om att de kemiska ämnena HBCD, kortkedjiga klorparaffiner och endosulfan ska tas upp i Stockholmskonventionen. EU har nominerat minst tre ytterligare ämnen för upptag i konventionen.

Åtgärder

- Kemikalieinspektionen ger stöd till regeringen i arbetet med att åstadkomma en ändamålsenlig kvicksilverkonvention (2011–2013).
- Kemikalieinspektionen arbetar aktivt inom ramen för Stockholmskonventionen (2011–2014).

Kostnader och genomförande

- Åtgärderna handlar till stor del om att ge regeringen ett bra stöd.
- Åtgärderna beräknas till 2 miljoner kronor per år.

8 Nya lagstiftningsinitiativ

Målsättning

- Förutsättningar finns år 2012 för att bedöma hur EU:s rättsakter på sikt kan utvecklas för att ytterligare bidra till det svenska miljömålet Giftfri miljö.

Åtgärder

- Regeringen ger Kemikalieinspektionen i uppdrag att efter samråd med Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, Läkeemedelsverket och andra berörda centrala myndigheter göra en bred genomgång av EU:s lagstiftning och identifiera en strategi för hur reglerna på sikt kan utvecklas och förbättras för att bidra till en giftfri miljö enligt svenska miljömål och till en giftfri vardag. I uppdraget ingår att lämna övergripande förslag till hur lagstiftningen på EU-nivå kan ändras och effektiviseras. Översynen bör omfatta alla lagstiftningsområden med betydelse för kemikaliehantering, dvs. kemikalieregler som Reach och klassificeringsförordningen men även regler om bekämpningsmedel, läkeemedel, regler för särskilda produkttyper såsom elektronik, avfallsregler och produktsäkerhetsregler. Genom översynen ska områden identifieras där mer detaljerade förslag till strategier eller lagstiftning behöver tas fram. Översynen ska särskilt

- a) utreda och identifiera behovet av samordning av lagstiftningsområden för att hantera kemikalier i ett livscykelperspektiv, t.ex. Reach och avfallsregler
  - b) redovisa förändringar i lagstiftningen som behövs för att säkra skyddet av barns hälsa
  - c) utreda hur kunskapskraven kan utvecklas, bl.a. vad det gäller s.k. lågvolyämnen
  - d) bedöma eventuella skillnader i skyddsnivån för hälsa och miljö i olika lagstiftningar, t.ex. i EU-regler för bekämpningsmedel, kosmetiska och hygieniska produkter och livsmedel
  - e) analysera konsekvenserna av olika alternativ och analysera möjligheten till regelförenklingar.
- Sverige verkar för att få till stånd EU-regler om en hållbar användning av biocider (2011–2014).

Kostnader och genomförande

- Samverkan ska bl.a. ske med Läkemedelsverket, Livsmedelsverket och näringslivet.
- Åtgärderna beräknas till 2 miljoner kronor per år.

9 Andra styrmedel än lagstiftning

Målsättning

- Andra styrmedel än kemikaliereregler och produktregler ska i ökad omfattning användas för att minska riskerna med farliga ämnen i varor.

Åtgärder

- Kemikalieinspektionen utreder om ekonomiska styrmedel i högre utsträckning kan användas för att skydda konsumenters hälsa och lämnar om så är fallet förslag på metoder (2011–2012).
- Kemikalieinspektionen utvecklar sin webbplats så att information riktad till konsumenter blir tydligare och mer omfattande (2012–2014).
- Kemikalieinspektionen utvecklar ett närmare samarbete med Konsumentverket för att bättre kunna nå ut med information till konsumenter (2011–2014).

Kostnader och genomförande

- Samverkan ska bl.a. ske med Konsumentverket och forskare.
- Åtgärderna beräknas till 1–2 miljoner kronor per år.